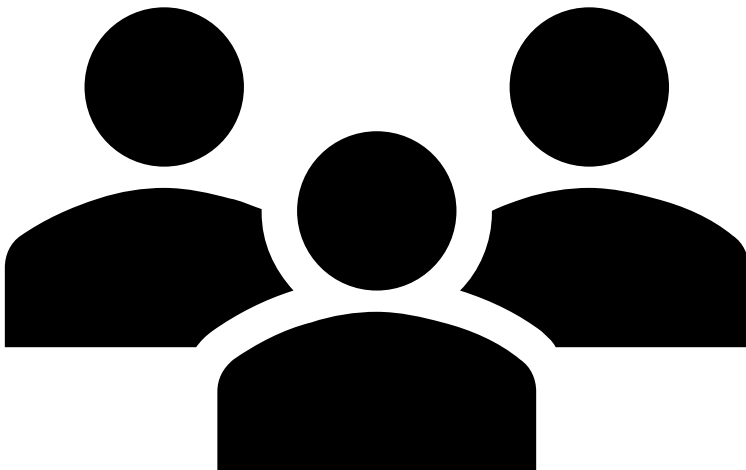

การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็น
ละครโทรทัศน์: กรณีศึกษา อิเหนา

Value Creation for Classical Literature through Television
Drama Adaptations

อาทิตย์ ดรุษัยธร *

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ E-mail : thai_nsru@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์: กรณีศึกษา อิเหนา มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่าละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ของ บริษัททีวีสแควร์ จำกัด และละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ของ บริษัทกันตนา จำกัด ได้มีกลวิธีการดัดแปลงมาจากบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลากหลายลักษณะ ในส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์พบว่ามี 5 ลักษณะ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนสื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เสพและยุคสมัย การกลับไปหารากเดิม การสร้างสีสันที่แปลกใหม่ การใช้เพลง และการใช้เทคนิคพิเศษ

คำสำคัญ: อิเหนา, ละครโทรทัศน์

Abstract

The present study had purposes to investigate value creation for classical literature through television drama adaptations.

The findings demonstrated that the dramas Inao of TV Square Company Limited and Sood Hua Jai Jao Chai Tewada of Kantana Company Limited were adapted from Inao the play written by King Rama II. The adaptations were performed through various forms, including cutting scenes, removing characters, adding scenes, adding details to the scenes, adding characters, adjusting scenes, changing details of the scenes, changing characters' attributes, adapting stories and characters to fit media, promote realism in the stories and entertain audience. In relation to value creation for classical literature through television drama adaptations, there were five forms, namely adaptations of media to fit audience's preference and age, a return to the roots, modification of the stories or details, use of music and of techniques.

Keywords : Inao, Television Drama

บทนำ

อิเหนาเป็นวรรณคดีไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากนิทานปันทิพย์ ซึ่งเป็นนิทานอิงพงศาวดารของชาว ปราภฏหลักฐานชิ้นในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) ดังปรากฏเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า เจ้าฟ้าคุณพลและเจ้าฟ้ามงกุฎ พระธิดาสองพระองค์ในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ทรงนิพนธ์บทละครเรื่องดาหลังหรืออิเหนาใหญ่ และ อิเหนาหรืออิเหนาเล็กขึ้นตามเรื่องเล่าของนางกำนัลชาวปัตตานีเชื้อสายมลายูชื่อยะโว แต่บทละครทั้งสองเรื่องก็ได้ชำรุดสูญหายไป เมื่อคราวสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

ต่อมาเมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์และราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระราชประสงค์ที่จะฟื้นฟูพระนครให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ๆ เหมือน “ครั้งบ้านเมืองดี” รวมทั้งด้านวรรณกรรมด้วย จึงทรงโปรดให้มีการประชุมกวีเพื่อแต่งวรรณคดีเรื่องสำคัญขึ้นใหม่หรือแต่งซ่อมส่วนที่ขาดหายให้มีความสมบูรณ์ เพื่อเป็น “ฉบับสำหรับพระนคร” ซึ่งอิเหนาก็คือเป็นหนึ่งในวรรณคดีเหล่านั้นด้วย โดยบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาฉบับนี้ มีลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนบทละคร แต่เนื้อความยังขาดตอนเป็นระยะ ๆ ไม่ต่อเนื่องกันอย่างสมบูรณ์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์ บทละครเรื่อง อิเหนา ขึ้นเพื่อใช้สำหรับเล่นละครใน ดังปรากฏในเพลงยาวท้ายพระราชนิพนธ์ว่า “...ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเอนิพนธ์ แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไป หากพระองค์ทรงพิภพปรารภเล่น ให้รำไ้เล่นละครคิดกลอนใหม่...” ซึ่งนอกจากจะพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาฉบับนี้ จะเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์ทางด้านเนื้อหามากที่สุดแล้ว ในสมัยต่อมายังได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดกลอน

บทละครใน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ชื่นชมบทละครเรื่องนี้ว่า

“... อิเหนา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ซึ่งมีเนื้อเรื่องแปลกออกไปอีก ทรงดัดแปลงร้อยกรอง โดยเฉพาะให้เป็นท่วงทึงดงามดี เหมาะแก่การเล่นละครในเชิงรำก็ให้ท่าที่จะรำได้แปลก ๆ งาม ๆ ในเชิงจัดหมู่ละครก็ให้ท่าที่จะจัดได้เป็นภาพงามโรง ในเชิงร้องก็ให้ท่าที่จะจัดลู่ทางทำนองไพเราะเสนาะโสต ในเชิงกลอนก็สละสลวยเพราะพริ้งไม่มีที่เปรียบ อาจจะเล่นละครให้สมบูรณ์ครบองค์ห้าของละครได้ คือ 1. ตัวละครงาม 2. รำงาม 3. ร้องเพราะ 4. พิณพาทย์เพราะ 5. กลอนเพราะ ซึ่งสำเร็จเป็นทั้งทัศนานุตตริยะ และ สวานานุตตริยะ อย่างไพบูลย์”

ความแพร่หลายของวรรณคดีเรื่องอิเหนามีปรากฏอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ทั้งนี้จะพบว่ามี การนำเนื้อเรื่องบางตอนของอิเหนามาแต่งเป็นวรรณคดีขนาดสั้น เช่น อิเหนาคำฉันท์ ของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) และ คำฉันท์เรื่องนางจินตะหรา ของ กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ หรือนำมาดัดตอนมาแต่งเป็นวรรณคดีการแสดงลักษณะอื่น ได้แก่ บทละครพูดเรื่องอิเหนา พระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร บทเจรจาละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทละครตีกาพย์เรื่องอิเหนา พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นอกจากนี้ยังมีความพยายามแปลวรรณคดีอันเป็นต้นเรื่องของอิเหนา ได้แก่ หิกะยัต ปันหยิ

สมิรัช. พระนิพนธ์แปล ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงแปลจากต้นฉบับภาษามลายู อีเหนาฉบับอาหรับครา. แปลจากอีเหนา ชาว ผู้แต่งชื่ออาหรับครา ขุนนิกรการประกิจ เป็นผู้แปล เป็นต้น

แม้ในปัจจุบัน วรรณคดีเรื่องอีเหนาก็ยังได้รับการนำมาผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นละครของกรมศิลปากร หรือการตัดตอนมาบรรจุไว้ในแบบเรียนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา หรือมีนำมาถอดความเป็นสำนวนร้อยแก้ว ซึ่งการผลิตซ้ำดังกล่าวอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการผลิตซ้ำด้วยบทเดิม นำเสนอในรูปแบบลักษณะเดิม และจำกัดวงความสนใจเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตซ้ำวรรณคดีเรื่องอีเหนา พบว่ามีวรรณกรรมอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการนำวรรณคดีเรื่องอีเหนามาสร้างสรรค์ใหม่และนำเสนอให้เหมาะสมกับรูปแบบของสื่อและบริบทสังคมร่วมสมัย และเป็นที่สนใจของคนในวงกว้าง ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะของการพยายาม “ต่อยอด” “ทำให้ฟื้นคืนชีพ” หรือ “สร้างมูลค่าเพิ่ม” ให้แก่วรรณคดีโบราณแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนฐานคิดที่ว่า “วรรณกรรมจึงมักมีทวิวจน์ (dialogue) กับวรรณกรรมด้วยกัน ทั้งคิดตามและคิดแย้ง” ได้อย่างชัดเจน ซึ่งก็คือ รูปแบบละครโทรทัศน์ ดังต่อไปนี้

ในปีพุทธศักราช 2546 ได้มีการนำวรรณคดีเรื่องอีเหนา มานำเสนอในรูปแบบละครโทรทัศน์ โดยบริษัท ทีวีสแควร์ จำกัด แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ทุกวันจันทร์-วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 17.00-18.00 น. นับเป็นครั้งแรกที่มีการนำวรรณคดีเรื่องนี้มานำเสนอในรูปแบบละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อมหาชนที่มีผู้ให้ความสนใจจำนวนมาก โดยเนื้อเรื่องที่น่าสนใจอนั้นดำเนินตามโครงเรื่องของบทละครพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แต่มีการดัดแปลง ตัดทอน และเพิ่มเติมเหตุการณ์และตัวละครต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบ

และธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์ ขณะเดียวกับก็พยายามรักษาหัวใจและบรรยากาศของเรื่องให้ตรงตามวรรณคดีต้นเรื่อง

ละครโทรทัศน์อีกเรื่องซึ่งดัดแปลงมาจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เช่นกัน ก็คือ ละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ของ บริษัทก้นตนา จำกัด ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์เวลา 19.00-19.30 น. ซึ่งละครโทรทัศน์เรื่องนี้มีความน่าสนใจในการดัดแปลงองค์ประกอบศิลปะต่าง ๆ ของเรื่องให้ร่วมสมัยใกล้เคียงกับปัจจุบัน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้ชมละครได้ง่าย ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2554: 3) ได้กล่าวถึงละครโทรทัศน์เรื่องนี้ว่า

ละครโทรทัศน์เรื่อง สุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ดัดแปลงพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ให้เป็นละครวัยรุ่นสมัยใหม่ ที่ใช้สเปคเชียลเอฟเฟกในฉากแฟนตาซีต่าง ๆ ท้องพระโรงจึงเป็นห้องรับแขกในบ้านสมัยใหม่ ตัวละครแต่งตัวตามสมัยปัจจุบันที่ผสมผสานกันแบบหัวมังกุท้ายมังกร เช่น อิเหนาใส่เสื้อกั๊กทับเสื้อเชิ้ตสวมหมวกปีกแคบ ประสันตาและสังคามาระตาสวมสูทดำผูกกระด้าย วิหยาสะกำสวมกางเกงสีขาวย ใส่เสื้อกล้ามขาว ทับด้วยเสื้อเชิ้ตลายดอกที่พับแขนสูงแบบจิกโก่หลังวัง และสวมหมวกปีกแคบ จรกาแต่งตัวแนวเร็กเก้ใส่เสื้อผ้าที่สดแลบ ไ่ว้มทรงเดรตล็อก ส่วนบุษบาสวมชุดสีมาแบบฝรั่ง ใช้ธนูแบบที่แข่งในสนามยิงธนู ตัวละครอื่น ๆ ก็แต่งตัวกันแบบล้ำจินตนาการ จนคาดเดาไม่ได้ว่าเหตุเกิดที่ไหน ในช่วงเวลาอะไรบน

โลกนี้ เพราะในขณะที่แต่งตัวกันแบบคนสมัยใหม่ ใช้
ไอพอด มือถือ สู้กันด้วยปืน ธนู และกริช แต่ตัวละคร
ก็เป็นเจ้าหญิงเจ้าชายเสนาอำมาตย์ ใช้ราชาศัพท์กัน
ให้วนวายไปหมด พูดให้เก๋ก็อาจจะโมเมว่าเป็นละคร
แนว *fusion* คือ ผสมปนเปแบบย่าใหญ่

นอกจากการดัดแปลงสิ่งที่เป็นฉากท้องเรื่องตลอดจนการแต่งกาย
ให้เป็นยุคสมัยปัจจุบันแล้ว ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชาย
เทวดายังได้ปรับเปลี่ยนลักษณะตัวละครสำคัญอีกหลายตัว เช่นวิหยาสะก้า
เป็นพวกนับถือซาตาน เมื่อหลงรักบุษบา ก็ไปบูชาซาตานขอให้ช่วย ซึ่ง
ซาตานก็คือแม่มดหมอผีที่สามารถแปลงร่างเป็นคางคางได้ หรือ จรกา
เป็นคนปัญญาอ่อน (รีนฤทัย สัจจพันธุ์, 2554 : 4) ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า
ผู้สร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์นั้นมีกระบวนการคิดอย่างไรในการดัดแปลง
ดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาเปรียบเทียบบทละครพระ
ราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับ
ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา และ ละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชาย
เทวดา ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ได้แนวทางในการดัดแปลงวรรณคดีโบราณ
เป็นวรรณกรรมร่วมสมัย อันจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวรรณคดี
โบราณ และทำให้วรรณคดีโบราณสามารถดำรงคุณค่าอยู่ในสังคมปัจจุบัน
ได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำวรรณคดีโบราณมา
ดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 2 ประเด็น ได้แก่

1. ขอบเขตด้านข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ละครโทรทัศน์ จำนวน 2 เรื่อง ที่ดัดแปลงมาจากบทละครเรื่องอิเหนา ได้แก่ ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ของ บริษัท ทีวีสแควร์ จำกัด และละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ของ บริษัท กันตนา จำกัด

2. ขอบเขตด้านวัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำวรรณคดีโบราณมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์

สรุปผลการดำเนินการวิจัย

คุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงของ "ความบันเทิง" ในสมัยใหม่ คือ การสร้างสรรค์และผลิตความบันเทิงอย่างเป็นอุตสาหกรรม โดยที่ในยุคก่อนอุตสาหกรรมนั้น การผลิตและการสร้างสรรค์ความบันเทิงนั้นมักเป็นงานของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเล็ก ๆ (ที่เรียกว่าศิลปิน) ที่เกิดแรงบันดาลใจทางศิลปะในการสร้างสรรค์ความเพลิดเพลิน หรือมิฉะนั้นก็เป็นกิจกรรมที่ชุมชนกระทำตามธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ... เป้าหมายของกิจกรรมดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อความรื่นเริงใจบ้าง สร้างความสามัคคีในชุมชนบ้าง ประกอบพิธีกรรมบ้าง ... อุตสาหกรรมความบันเทิง (entertainment)

industry) ที่มักหมายถึงอุตสาหกรรมของสื่อมวลชน
เริ่มตั้งแต่ภาพยนตร์ เพลง แผ่นเสียง เทป รายการวิทยุ
และโทรทัศน์

(กาญจนา แก้วเทพ, 2545)

ด้วยเหตุที่ละครโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมความ
บันเทิง (entertainment industry) ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงมาก และ
สามารถเข้าถึงผู้ชมได้เป็นจำนวนมากมหาศาล ดังนั้นการนำวรรณคดีโบราณ
อย่างเช่น บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธ
เลิศหล้านภาลัย มาผลิตสร้างสรรคเป็นละครโทรทัศน์ จึงช่วยสร้าง
มูลค่าเพิ่มให้แก่วรรณคดีเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังสามารถส่งผลในด้าน
การอนุรักษ์รักษาวรรณคดีเรื่องนี้ให้เยาวชนได้รู้จัก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่
วรรณคดีโบราณด้วยการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ 5 วิธี ได้แก่ การ
ปรับเปลี่ยนสื่อเพื่อให้เหมาะกับรสนิยมของผู้เสพและยุคสมัย การกลับไป
หารากเดิม การสร้างสีสันร่วมสมัย การใช้เพลง และการใช้เทคนิคพิเศษ
ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับเปลี่ยนสื่อเพื่อให้เหมาะกับรสนิยมของผู้เสพและยุคสมัย

เหตุการณ์และความนิยมชมชอบของคน
ย่อมเปลี่ยนไปตามกาลสมัย เราจะดึงความนิยมของ
คนสมัยใหม่ไปหาของเก่า ๆ นั้นยาก จำจะต้องดึงของ
เก่าที่ยังดีมีคุณค่าลงมาหาคนสมัยใหม่ในโอกาสอันควร

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ 2514 :

บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้สำหรับนำไปแสดงละครใน ซึ่งเป็นละครรำของไทย ที่เน้นการร่ายรำที่อ่อนช้อยงดงาม ให้ความสำคัญกับกระบวนรำที่งดงาม ดำเนินเรื่องช้า แต่อย่างไรก็ตาม ละครในก็ไม่ได้เป็นการแสดงที่อยู่ความสนใจของคนสมัยใหม่อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะรสนิยมความบันเทิงในชีวิตประจำวันของคนสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไปสู่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์แล้ว ดังนั้นการนำบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มานำเสนอใหม่ในรูปแบบละครโทรทัศน์ จึงว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่วรรณคดีโบราณ และสร้างพื้นที่ใหม่ให้กับวรรณคดีเรื่องนี้ในสังคมร่วมสมัย

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนาและละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา มีลักษณะในการนำบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาผลิตสร้างสรรค์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ใช้การแปรรูปวรรณกรรม ซึ่ง หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบวิธีการนำเสนอวรรณกรรมจากรูปแบบเดิมให้มีรูปแบบใหม่ที่เป็นสื่อคนละประเภทกัน การแปรรูปวรรณกรรมนี้เป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อนำมาเลี้ยงใช้แทนคำว่า "การดัดแปลง" ซึ่งเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนเนื้อหาโดยตรง และนำเสนอในรูปแบบของละครประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ

ขณะที่ละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา เป็นการนำบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาดัดแปลงเนื้อเรื่องใหม่ โดยปรับเปลี่ยนยุคสมัยให้เป็นปัจจุบัน แต่ยังคงให้มีความเป็นแฟนตาซี เวทมนต์ คาถา การแสดงอิทธิฤทธิ์เอาไว้ ทั้งยังปรับลักษณะตัวละครให้มีความเป็นมนุษย์มากขึ้น

นอกจากวิธีการสร้างสรรค์และแนวทางประเภทละครในการนำเสนอแล้ว ยังพบว่าผู้สร้างสรรค์ยังได้คำนึงถึงขนบนิยมที่แตกต่างกันระหว่างละครร่ำและละครโทรทัศน์ โดยละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องนั้น จะให้ความสำคัญกับการนำเสนอด้วยขนาดภาพ การใช้มุมกล้อง การใช้สัญลักษณ์ทางภาพ การเชื่อมและเปลี่ยนฉาก การตัดสลับเหตุการณ์ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทิ้งท้ายตอนจบของแต่ละคนให้มีความน่าสนใจ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกที่อยากจะติดตามตอนต่อไป

2. การกลับไปหารากเดิม

วรรณคดีเรื่องอิเหนา เป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญของชุมชนในหมู่เกาะชวา-มลายู ซึ่งปัจจุบันคือประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย มีต้นเค้ามาจากพงศาวดารชวาที่ตกอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรมลายู ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงเมื่อในพุทธศตวรรษที่ 15 กษัตริย์ชวาชื่อ ไอรังคะ ทรงเป็นผู้นำทัพกู้บ้านเมืองจากมลายูได้สำเร็จ และทรงแบ่งอาณาจักรเป็น 2 ส่วน คือ กุเรปันและดาหา พระราชทานให้พระราชโอรส 2 พระองค์ ต่อมาพระราชนัดดาทรงพระนามว่าอินู ได้ขึ้นครองราชสมบัติแล้วทรงพระนามว่า พระเจ้ากาเมศวร ทรงรวมอาณาจักรทั้งสองเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยให้เจ้าหญิงและเจ้าชายจากทั้งสองเมืองอภิเษกกัน อาณาจักรชวาจึงรวมเป็นหนึ่งกันสืบมา (พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, 2516: 6-10)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวรรณคดีเรื่องอิเหนาจะมีที่มาชวา แต่ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นสังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์และมีเสนอพระราชพิธีของไทยมากกว่าชวา ขณะเดียวกันก็มีการรักษาบรรยากาศแบบชวาด้วยการใช้คำศัพท์ภาษาชวาปะปนในการแต่งตลอดทั้งเรื่อง

ในบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนานั้น ได้พยายามสร้างและเพิ่มเติมบรรยากาศความเป็นชวามากขึ้น ดังที่ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ เรื่องอิเหนา ได้อธิบายว่า การผสมผสานความเป็นชวาและความเป็นไทย คือหัวใจของเรื่องอิเหนา ดังข้อความว่า

ระหว่างการสร้าง Treatment นั้น ก็ได้ค้นคว้าและเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชวา บาหลีและอินโดนีเซีย ไปพร้อม ๆ กันด้วย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาใช้แต่ง เดิม เสริม สร้าง บรรยากาศและฉากนาฏการต่าง ๆ ในบทละครโทรทัศน์ ให้มีสีสันและกลืนอายแบบชวามากที่สุด แต่ผลพลอยได้อันเป็นประโยชน์ใหญ่ที่ประจักษ์ด้วยตนเองระหว่างการเก็บข้อมูลและได้นำมาใช้เป็นกรอบเกณฑ์ในการทำงานขั้นต่อ ๆ ไป ก็คือ การค้นพบหัวใจของเรื่อง ฉะนั้น ผู้อ่านบทละครโทรทัศน์ และ/หรือ ผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่องนี้ จึงไม่ควรกังขา และ/หรือ ประหลาดใจ หากพบว่า มีสีสันและกลืนอายแบบชวากับสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อบอวลละเล้ากันอยู่

(จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2555: 714)

จากการศึกษาพบว่าในบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ได้สร้างบรรยากาศความเป็นชวา ตั้งแต่ฉากเปิดเรื่อง ซึ่งเป็นการเปิดเรื่องด้วยแผนที่ชาวโบราณ และกำหนดให้เมืองต่าง ๆ ในอินโดนีเซียปัจจุบัน ให้เป็นที่ตั้งของเมืองต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพื่อสร้างความสมจริงและเป็น
การบอกโดยนัยถึงที่มาของเรื่องอิเหนา ดังข้อความต่อไปนี้

แผนที่ชาวโบราณจารึกบนแผ่นทองคำแสดงที่ตั้งราชธานีทั้ง 4
กรุง คือ กรุงกุเรปัน กรุงดาหา กรุงกาหลัง และกรุงสิงหัด
สำหรับ เมืองระตูต่าง ๆ และภูเขาสำคัญ (เพื่ออธิบายตำแหน่ง
ที่ตั้งเมืองให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น จึงจะสมมติให้เมืองที่มีอยู่จริงใน
แผนที่อินโดนีเซียปัจจุบัน เป็นที่ตั้งราชธานี เมืองระตูต่าง ๆ
และภูเขาสำคัญในบทละคร ดังจะแสดงชื่อเมืองเหล่านั้นไว้
ในวงเล็บท้ายชื่อราชธานี เมือง และภูเขา ในบทละคร
ต่อไปนี้)

กรุงกุเรปัน (Bandung) ตั้งอยู่กลางแผ่นดินทางทิศ
ตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ เยื้องขึ้นไปทางทิศเดียวกัน
จรดชายฝั่งทะเล คือ กรุงสิงหัดสำหรับ (Jakarta) ส่วนกรุง
ดาหา (Surakarta) นั้น ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางเกาะ เยื้องขึ้นไป
ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดชายฝั่งทะเล คือ กรุงกา
หลัง (Surabaya) ตอนใต้ของกรุงกาหลัง คือ ภูเขาปัจจาห
งัน (Pasuruan) ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเลเช่นกัน ถัดลงมาทาง
ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของภูเขาปัจจาหัง คือ เมืองประมอดัน
(Malang) เยื้องขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงกา
หลัง คือ ภูเขาทะหลากัน (Gresik) ส่วนทางทิศตะวันตกเฉียง
ใต้ของกรุงกาหลัง คือ เมืองล่าล่า (Kertosono) ซึ่งอยู่ใน
แนวเดียวกับกรุงดาหา ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุง
ดาหา ติดชายฝั่งทะเล คือ เมืองกะหมังกุหนิง
(Semarang) สำหรับเมืองหมันหย้า (Purwokerto) นั้น

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของกรุงดาหา และอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ของกรุงกูเรปัน ระหว่างทางกรุงกูเรปันกับเมือง
หมันหย่า คือ ภูเขาปะราปี (ภูเขาสำคัญ คือ ภูเขาวิลิศมาหราบา)
นั้น ไม่ปรากฏอยู่บนแผนที่ เพราะอยู่ใกล้กับกรุงดาหามาก)
(ตอนที่ 1 หน้า 1)

นอกจากนั้น ยังมีความพยายามใส่ความเป็นชาวผ่านเสียงดนตรี
เครื่องดนตรี การละเล่นของเด็ก มหรสพต่าง ๆ นาฏศิลป์ การต่อสู้
อาวุธ ตลอดจนประเพณีการบวงสรวงบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ ยกตัวอย่างดัง
ข้อความต่อไปนี้

เปิดเรื่องด้วยกลุ่มเมฆที่กำลังม้วนตัวและลอยเลื่อนไปเรื่อย ๆ
ยังไม่ต้องขึ้นตัวอักษรชื่อเรื่องและรายชื่อคณะทำงาน ให้มี
แต่เสียงดนตรีจากวงดนตรีชาวที่เรียกว่า กอง เกอเด (gong
gede) ทำนองเข้มข้น เพื่อให้ได้บรรยากาศที่ขรึมขลังและให้
ความรู้สึกว่าเป็นอดีตกาลอันไกลโพ้น
(ตอนที่ 1 หน้า 1)

เสียงดนตรีเปลี่ยนไปเป็นทำนองกระชั้นบรรเลงโดยวงดนตรี
ชาวที่เรียกว่า กองเคอเปียร์ (gong kebyar) มีเสียงฟ้าร้อง
(ไม่ใช่ฟ้าผ่า) แทรกเป็นระยะ ๆ แล้วค่อย ๆ เบาเสียงดนตรี
คงเหลือให้ได้ยินแต่เสียงฟ้าร้องและเสียงฝนตก
(ตอนที่ 1 หน้า 2)

กล้องจับภาพไกล เห็นพลับพลาจตุรมุขหลังคาเปิดโล่งอยู่
ด้านในสุดของกรอบภาพ ด้านหน้าเป็นโรงมหรสพต่าง ๆ มี
โรงเล่นหนัง โรงเชิดหุ่น โรงละครรำใต้น้ำากาก ลานชกมวย
ผู้หญิง บ่อนไก่และลานเชิดสิงโตบาหลี่...

กล้องกวาดภาพไปทั่ว ๆ แล้วมาหยุดที่โรงเล่นหนัง กล้อง
เคลื่อนเข้าไปจับภาพใกล้ที่ด้านหลังจอหนัง เห็นคนเชิดหนัง
กำลังเชิดตัวหนัง ซึ่งเรียกว่า "gunnungan" เบิกโรง ลักครู่
แล้วเปลี่ยนเป็นเล่นหนัง เล่าประวัติวงศ์อภัยแดหวา

(ตอนที่ 2 หน้า 29-30)

กล้องแทนสายตาทุกคนเงยกลับขึ้นไปมองบนท้องฟ้า ขณะนี้
ฟ้าสว่างแล้ว แต่ยังไม่ว่างมากนัก ทำเทคนิคพิเศษราชรถ
ของปะตาระกาหลาลอยลงมาเหมือนที่ทำในเรื่องสังข์ทอง
(แต่ต้องไม่ใช่ราชรถแบบไทย ๆ ต้องเป็นราชรถแบบชวา)

(ตอนที่ 3 หน้า 29-30)

กล้องจับภาพบาหยันชราคับนางกำนัลกำลังเก็บดอกไม้
ด้านหลังเห็นเป็นพลับพลากลางอุทยาน ท้าวกูเรปัน ประไหม
สุทรีกรุงกูเรปันและลูกๆ นั่งกินของว่างกันอยู่ ลีกลงไป
ด้านหลังกรอบภาพ เห็นดาหย่นกับพระพี่เลี้ยงกำลังเล่นขีม้า
รบกัน ม้าที่ขี่เป็นม้าแฉงสานจากกก อย่างที่เรียกว่า "kuda
kebang" อาวุธที่ใช้รบก็เป็นไม้

(ตอนที่ 3 หน้า 39)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่ผู้เขียนบทเลือกใส่ความเป็นชาวเพิ่มลงในละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนาจะเป็นสร้างความสมจริงให้เหมาะกับเนื้อเรื่องของอิเหนาแล้ว ยังทำให้ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนามีความแปลกใหม่กว่าละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องอื่น ๆ ด้วย เพราะไม่เคยมีละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องใดใช้ฉากที่เป็นชวามาก่อน จึงน่าจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกแปลกใหม่และตื่นตาตื่นใจกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นในละครเรื่องนี้ นอกจากนี้ก็ยังพบว่ามีการแสดงสีส่นและกลิ่นอายความเป็นไทยโบราณที่ยากจะเห็นด้วย เช่น พิธีเบิกโขลงทวาร พิธีตัดไม้ข่มนาม การจัดทัพตามตำราพิชัยสงคราม การละเล่นแบบไทย ความเชื่อเรื่องความฝัน และนางสังหรณ์ เป็นต้น

3. การสร้างสีสันร่วมสมัย

การสร้างสีสันร่วมสมัย หมายถึง การที่ละครโทรทัศน์ได้นำสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ชมคุ้นเคยในชีวิตประจำวันมาสอดแทรกไว้ เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกใกล้ชิด ในละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดานั้นให้ความสำคัญกับการสร้างสีสันร่วมสมัย เพราะมีการดัดแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ให้กลายเป็นเรื่องราวในปัจจุบัน ดังจะปรากฏว่า ตัวละครต่าง ๆ มีการแต่งกายแบบร่วมสมัย ซึ่งแตกต่างจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีกแต่งชุดไทยประยุกต์ มีการใช้สิ่งของอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น อิเหนาขับรถมอเตอร์ไซด์ ปีกไบค์ บุชบาสามารถขับเครื่องบิน ตัวละครเดินทางโดยรถยนต์ การถ่ายภาพและส่งวิดีโอคลิป มีการสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งนิตยสารและโทรทัศน์ อุปกรณ์เครื่องมือสำหรับจัดงานคอนเสิร์ต เช่น แผงควบคุมเครื่องเสียง เครื่องปล่อยควัน ระบบการฉายภาพ 3 มิติ ฯลฯ

นอกจากนั้น ในละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ยังมีการสะท้อนปัญหาสังคมปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติยัธอำนาจของ

ทหาร โดยนายพลบันดังได้ยึดอำนาจจากระตูหมันหยา ธุรกิจการค้า น้ำมันเถื่อนผิดกฎหมายของพวกเหมืองกะหมิงกุหนิง การสัมปทานน้ำมัน ของชาวต่างประเทศ และการสำนึกรักษาทรัพยากรธรรมชาติของแผ่นดิน เกิด เป็นต้น

และเนื่องจากวัยรุ่นคือกลุ่มเป้าหมายสำคัญของละครโทรทัศน์ เรื่องนี้ จึงปรากฏว่ามีการสอดแทรกกิจกรรมที่วัยรุ่นให้ความสนใจในการนำเสนอเนื้อเรื่องด้วย ยกตัวอย่างเช่น ฉากการเต้นบีบอย (B-boy) ระหว่างสังคามาระตากับแก๊งบุศสิหนา ฉากการเล่นเพ้นท์บอล (paintball) ระหว่างอุณากรรณและอิเหนา ฉากการขับรถเอทีวี (ATV - All Terrain Vehicle) ซึ่งเป็นการเปิดตัววิหยาสะก้ากับลูกน้องขับรถเอทีวี มาทวงหนี้ที่หมู่บ้านล่าล่า

ในบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนาก็มีความพยายามที่จะสร้างสีสันร่วมสมัยเช่นกัน ดังจะพบได้ในเหตุการณ์ตอนจรรยาให้ช่างเขียนไปวาดภาพบุษบา ซึ่งผู้เขียนบทได้กำหนดให้ช่างเขียนคนหนึ่งมีกิริยาท่าทาง และการใช้ภาษา เหมือนกับเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ จิตรกรผู้มีชื่อเสียงในสมัยปัจจุบันซึ่งมีเอกลักษณ์กิริยาท่าทาง การใช้ภาษาที่โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นที่จดจำ และมักถูกนำล้อเลียนในรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นผู้เขียนกำหนดให้ช่างเขียนผู้นี้วาดภาพออกมาในลักษณะเดียวกับเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ด้วย นั่นคือ ภาพจิตรกรรม ประเพณีไทยร่วมสมัย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นของจิตรกรผู้นี้ก็อย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างดังข้อความต่อไปนี้

กล้องเคลื่อนออก คนดูจึงเห็นว่าจรรagakำลังยืนเป็นแบบให้
ช่างเขียน 2 คน วาดรูป ช่างเขียนทั้ง 2 คน แยกกันทำงาน
คนละมุม ช่างเขียนคนหนึ่งจะไม่พูดอะไรทั้งสิ้น แต่อีกคนพูด

มาก พุดเสียงดัง พุดเสียงแหลมสูง และพุดแต่ศัพท์ยาก ๆ พุดไปทำมือทำไมประกอบไปด้วย ลักษณะการแต่งกาย แม้จะเป็นชวา แต่ก็มีอะไรบางอย่างที่บ่งบอก ให้รู้สึกรู้ว่าเป็น "สล่า" (เท่าที่เคยเห็นนั้น คนที่จะเล่นเป็นตัวละครนี้ ได้เหมือนที่สุด ก็คือ "เสนาลิง") และต่อไปนี้จะเรียกช่างเขียนที่พุดมากกว่า "ศิลปิน" และเรียกช่างเขียนที่ไม่พุดว่า "ช่างเขียน"

....

(จะไม่เขียนบทของศิลปินไว้ในที่นี่ เพราะคิดว่าหากให้นักแสดง improvise เอาเอง น่าจะสิ้นไหวล่ได้ดีกว่า แต่ขอให้เป็นการบรรยายภาพด้วยคำบอกทิศทางต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้ออกท่าทางได้มาก ๆ เช่น "สาดสี" "พวยพุ่ง" "ดิ่งลึก" "กระจัดกระจาย" "ไหวระริก" เป็นต้น รวมทั้งศัพท์ศาสนา เช่น "ผัสสะ" "พุทธิปัญญา" "สมาธิจิต" "วิจิจจณา" "ปรมัตถ์" เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม หากจะใช้คำไหนก็ต้องใช้ให้ถูกต้องตรงตามความหมายด้วย

(ตอนที่ 13 หน้า 188)

กล้องแทนสายตาจรรกา รูปที่เห็นนั้นไม่ใช่รูปจรรกาและไม่มีรูปสิ่งมีชีวิตประเภทใดทั้งนั้น แต่เป็นรูปงานศิลปะไทยแบบศิลปะประเพณีสมัยใหม่ มีวิมาน มีจักรวาล มีดอกบัว หรืออะไรก็ได้ ที่ชวนให้รู้สึกรู้ว่าเป็นพุทธศิลป์และน่าจะมึปรัชญา พระพุทธศาสนาแฝงให้ตีความหมายได้มากมาย

(ตอนที่ 13 หน้า 188)

4. การใช้เพลง

ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนาและละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา มีลักษณะการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สอดคล้องกันลักษณะหนึ่งก็คือการใช้เพลง แต่ละครทั้ง 2 เรื่อง มีการสร้างสรรค์และใช้เพลงในลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

ในบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ได้มีการนำเพลงไทยโบราณต่าง ๆ ซึ่งหาฟังได้ยากในปัจจุบัน มาใส่ไว้ในฉากต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องเนื้อเรื่องตอนนั้น ๆ เช่น เพลงกล่อมเด็กจากละครเรื่องศรีธรรมาโศกราช เพลงร้องหนัง ร้องสร้อยเพลงแขกสุ่ม เพลงตลกจิ้งจกตุ๊กแก เพลงสาวชาววัง เพลงพิตชา เพลงบ้องตัน เพลงแม่ศรีทรงเครื่อง เพลงทะเลแย เพลงฝรั่งรำเท้า เพลงพราหมณ์ตีตีน้ำเต้า เพลงเตาะแตะ เพลงกล่อม นารี เพลงกราวนอก เพลงเตี้ยมกั๋ง เพลงมายะซ้อ เพลงแขกลพบุรี เพลงบุหลันลอยเลื่อน เพลงนกเขาสีนวล เพลงนกเขามะราปี เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้ว การใช้เพลงจะเป็นส่วนหนึ่งของฉากเหตุการณ์ โดยให้ตัวละครเป็นผู้ขับร้อง ยกตัวอย่างเช่นฉากเหตุการณ์ต่อไปนี้

กลองจับภาพประสันดาถือเพนียดต่อนก กำลังชะเง้อชะเง้อ
อยู่ตามควงไม้ มีเสียงนกโพระดกร้องออพซิ่น เป็นระยะ ๆ
ประสันดาฮัมเพลงแม่ศรีทรงเครื่อง

ประสันดา (ฮัมเพลงแม่ศรีทรงเครื่อง)
เสียงนกโพระดก มันร้องโฮกโฮก โฮกโฮก
อยู่ไหนไหน
พระพุทธเจ้าข้า จีบกึ่งเพกานั้นเป็นไง
ตัวมันเขียว ๆ อ้าวเลี้ยวไป...

(ตอนที่ 22 หน้า 311)

กล้องจับภาพเห็นกระบวนเสด็จและกระบวนเครื่องไทยธรรม
หยุดอยู่

อิเหนา กะหรัดตะปาตี และพระพี่เลี้ยงนั่งอย่างอาหารกินอยู่ที่
บริเวณกองไฟ ส่วนดาหยนนั่งอยู่ตามลำพัง ไกลออกไปทาง
ด้านหลังกรอบภาพ

ประสันตาร้องเพลงร้องหนังเล่นและออกท่าทางอย่างโจรสลัด

ประสันตา อ่อ ออ ออ ขลุกลัก ขลุกลัก
 ขลุกลัก โจ๊ะ ขลุกลัก ขลุกลัก
 ขลุกลัก โจ๊ะ โจ๊ะ ขลุกลัก ขลุกลัก
 ขลุกลัก

ด้นด้นเดินดงเข้าพรง	สำเนียงนกวิหคไพโร
กาหลงกาลิงจับกิ่งแค	กาลางกาแลจับหงอนไก่
นกโพระดกจับประตู	นกสีชมพูกับกอไผ่
นกแก้วจับต้นเกด	มีทั้งนกเขาเทศนกเขาไทย
เขาขวาชันร่วไม่กลัวทุกข์	มีความสุขแล้วจะทุกข์อะไร
	(ตอนที่ 5 หน้า 64)

นอกจากการนำเพลงไทยโบราณมาในละครโทรทัศน์ดังที่กล่าว
มาแล้ว ยังปรากฏลักษณะทางคีตศิลป์อีกแบบหนึ่งก็คือ การใช้การอ่าน
ทำนองเสนาะในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งที่มักพบใน
ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องต่าง ๆ แต่ละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา ได้มีการ
กำหนดให้ใช้วิธีการอ่านทำนองเสนาะที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับ
บริบทและสถานภาพของตัวละคร ซึ่งผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ได้อธิบาย
ถึงการใช้ลักษณะการอ่านทำนองเสนาะแบบต่าง ๆ เอาไว้ว่า "การอ่าน
กลอน ที่ผู้ฟังจะได้ยินในละครเรื่องนี้ จะมี 3 ทำนอง ด้วยกัน คือ 1.

อ่านทำนองโบราณอย่างที่ทำในตอนที่เปิดเรื่อง 2. อ่านทำนองเสนาะ จะใช้เฉพาะราชธานี ทั้ง 4 เท่านั้น 3. อ่านทำนองชาวบ้าน จะใช้กับเมือง ระบุต่าง ๆ อย่างเช่นฉานนี้เป็นต้น"

สำหรับละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ได้มีการใช้เพลง ในลักษณะที่แตกต่างจากบทละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา เพราะได้มีการนำ บทกลอนในบทละครพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาใส่ทำนองเพลงร่วมสมัย หรือดัดแปลงบางถ้อยคำแล้วใส่ทำนอง เพลงร่วมสมัย เพื่อให้เกิดความไพเราะและติดหูผู้ชมละคร มีทั้งหมด 8 เพลง ไม่ได้ระบุชื่อเพลงไว้ (สุภค มหาวรรกร และพฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, 2555: 133-136) โดยบทเพลงส่วนใหญ่จะเลือกมาจากวรรณคดีของเรื่อง ที่ผู้อ่านรู้สึกประทับใจ และการใช้เป็นเพลงบรรยายอารมณ์ความรู้สึก ตัวละคร เปิดคลอไปกับฉากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น

เพลงที่ 1 เพลงเปิดเรื่องที่กล่าวถึงความเป็นมาของกรุงเทว ทั้ง 4 เมือง

มาจะกล่าวบทไป	ถึงสี่องค์ทรงธรรม์นาถา
เป็นหน่อเนื้อเชื้อวงศ์เทวา	บิดุเรศมารดาเดียวกัน
รุ่งเรืองฤทธาศักดาเดช	ได้ดำรงนครเขตชั้นด้น
พระเชษฐาครองกรุงกูเรปัน	ถัดนั้นครองดาหาธานี
องค์หนึ่งครองกาหลังบุรีรัตน	องค์หนึ่งครองสิงห์ดสำหรับ
เฉลิมโลกโลกาชาตรี	ไม่มีผู้ร่อต่อฤทธิ์
ระปือสื่อทั่วทุกประเทศ	ย่อมเกรงเดชเดชาอาญาสิทธิ
บำรุงราษฎร์ดับเชื้ออยู่เป็นนิจ	โดยทางทศพิธราชธรรม์

เพลงที่ 2 เป็นเพลงบรรยายอารมณ์ความรู้สึกภายในใจของ จินตะหราที่เศร้าโศกถึงอิเหนา

แล้วว่าอนิจจาความรัก	พึงประจักษ์ดังสายน้ำไหล
ตั้งแต่จะเชียวเป็นเกลียวไป	ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา
สตรีใดในพิภพจวนแดน	ไม่มีใครได้แคนเหมือนอกข้า
ด้วยไฝรักให้เกินพักตรา	จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์
โอ้อว้าเสียดายตัวนัก	เพราะเชื่องล้นหลงรักจึงซ้ำจิต
จะออกซื้อลือชวไปทั่วทิศ	เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร

เพลงที่ 3 เป็นเพลงบรรยายบทอัศจรรย์ระหว่างอิเหนาและ บุษบา

อิงแอบแนบชิดเชยพักตร์	แรกรักร่วมห้องสองสม
กรสอดกอดเกี่ยวเกลียวกลม	ประคองเคียงบรรทมประทับกาย
อัศจรรย์บันดาลไหวหวาด	อัสนีกัมปนาทคนองสาย
เปรี้ยงเปรี้ยงเสียงสนั่นลั่นแลบพราย	พระพิรุณโปรยปรายอายละออง
ผกาแก้วโกสมปทุมมาลัย	ก็แบ่งบานรับแสงสุริยส่อง
แมลงภู่ม้วนรินทอง	ร้อนรื่องเชยรสุมาลี

5. การใช้เทคนิคพิเศษ

เนื้อเรื่องของวรรณคดีเรื่องอิเหนานั้น มีหลายฉากเหตุการณ์ที่เอื้อต่อการใช้เทคนิคพิเศษทางด้านภาพ (special effect) ต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงปาฏิหาริย์และ พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏในฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ฉากปะตาระกาหลาเสด็จมาประทานกริช ฉากสวรรค์ ฉากการต่อสู้ด้วยกริชวิเศษที่ได้รับการประทานจากปะตาระกาหลา ฉาก

เนรมิตให้บุษบากลายเป็นอนุภรรยา เป็นต้น ซึ่งการใช้เทคนิคพิเศษต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสีสันและการดึงดูดความสนใจของผู้ชม โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นเด็ก ซึ่งการใช้เทคนิคพิเศษนี้ปรากฏนับเป็นจุดเด่นของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ และละครแนวแฟนตาซี และละครโทรทัศน์เรื่องอิเหนา และละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดาก็ปรากฏการใช้เทคนิคพิเศษด้วยกันทั้งสองเรื่อง

นอกจากนั้น ละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดา ยังมีการใช้เทคนิคพิเศษที่สำคัญและโดดเด่นมาก คือเป็นละครที่ถ่ายทำในระบบ 3D (3 มิติ) เป็นเรื่องแรกของวงการละครไทยอีกด้วย ซึ่งฉากที่ต้องถ่ายทำในระบบ 3D นั้น ต้องใช้เวลาถ่ายทำมากกว่าการถ่ายทำละครแบบปกติทั่วไปหลายเท่า ซึ่งหลักการของภาพ 3D แบบนี้คือการใช้ฉายภาพสองภาพซ้อนลงไปบนเฟรมเดียวกัน โดยที่ภาพสองภาพจะมีลักษณะของ สีที่แตกต่างกันคือสีแดง และสีน้ำเงิน (รวมถึงมุมมองที่เหลื่อมกันเล็กน้อยด้วย) ผู้ชมจะสามารถมองเห็นภาพในจอโทรทัศน์เป็น 3 มิติได้จะต้องสวมแว่นพิเศษที่มีแดงและน้ำเงิน โดยแว่นชนิดนี้จะมีหน้าที่คือการหักล้างสีที่ไม่ตรงกับฟิลเตอร์สีนั้น ๆ ออกไป เช่นสีแดง ก็จะได้รับเพียงสีแดงเข้ามา (คือแสดงเป็นภาพ) ส่วนสีที่เหลือจะกลายเป็นสีดำ อีกข้างก็เช่นเดียวกัน ข้อเสียคือสีจะค่อนข้างซีดและไม่สดใสเท่าที่ควร แต่มีข้อดีคือราคาถูก และหาซื้อได้ทั่วไป อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์เรื่องสุดหัวใจเจ้าชายเทวดาไม่ได้ถ่ายทำให้เป็นระบบ 3 มิติ ตลอดทั้งเรื่อง แต่จะปรากฏเฉพาะเป็นบางฉากเท่านั้น ซึ่งเมื่อถึงฉากดังกล่าว บนจอโทรทัศน์จะมีรูปภาพแว่นสามมิติสีแดงและสีน้ำเงินปรากฏที่มุมภาพเป็นสัญลักษณ์ให้ผู้ชมได้ทราบว่าสามารถใช้แว่นสามมิติดูได้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. แนวพินิจใหม่ในสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2552.
- _____. เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง จำกัด, 2545.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. แปล แปลง และ แปรรูป บทละคร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2544.
- _____. บทละครโทรทัศน์เรื่อง อิเหนา แปรรูปจากพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, 2555.
- จักรสุรวัช จันทรวงศ์. การศึกษาการดัดแปลงเรื่องอิเหนาเป็นบทละคร โทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ละครพ่อนรำ : ประชุมเรื่องละครพ่อนรำก็บรรำรำเด่น : ตำราพ่อนรำ ตำนาน เรื่องละครอิเหนา ตำนานละครดึกดำบรรพ์. กรุงเทพฯ: มติชน, 2546.
- ปนัดดา ธนสถิตย์. ละครโทรทัศน์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2545.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. “การสืบทอดวรรณคดีมรดกสู่วรรณกรรมเยาวชน ร่วมสมัยของไทย.” ใน สุนทรีयरสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ: ณ เพชร, 2549.

рінฤทัย สัจจพันธุ์. จากเก่าสู่ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่ล้นสูญ. กรุงเทพฯ:
ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
2552.

_____. “สุดหัวใจ เจ้าชายเทวดา.” ใน อิเหนา สำหรับเล็ก. ขอนแก่น:
หจก.ขอนแก่นการพิมพ์, 2554.

_____. “บทนำ.” ใน บทละครโทรทัศน์ เรื่อง อิเหนา แปลรูปจาก
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.
ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์, 2555.

วราลี จิรัชย์ศรี. แนวทางการส่งเสริมส่งเสริมและปรับประสานสื่อ
นาฏศิลป์ผ่านสื่อโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

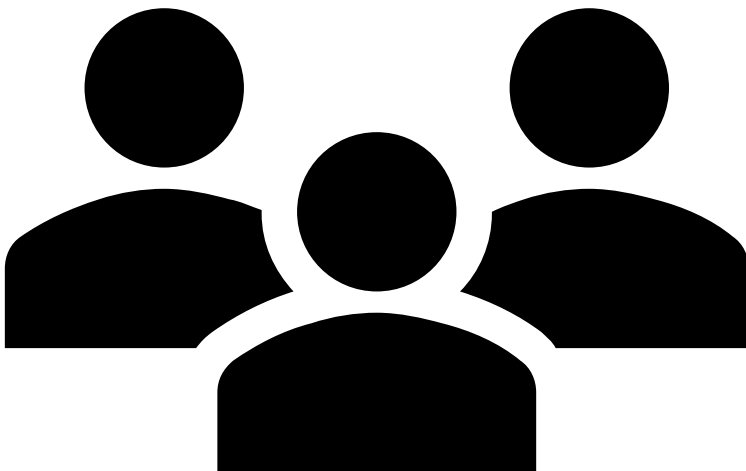
สุภัค มหาวรรกร และพฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. รายงานผลการวิจัยเรื่องการ
แปรรูปบทละครเรื่องอิเหนา. วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2555

การกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียน
หรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์

Regulating, Supervising, and Auditing External People
of Registrar or Vice Registrar Stipulated by Co-Operative Law

ธงชัย ผลรุ่ง *

ยศศักดิ์ โกไสยกานนท์ **

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม E-mail : thongchai_phonrung@hotmail.com

** อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น E-mail : yotsaklaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาถึง 1) ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการกำกับดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอก ของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ 2) เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการกฎหมายและ การกำกับดูแล ตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทยและในต่างประเทศ และ 3) การการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย และแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษา วิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์ เอกสารการประชุมสัมมนา ความเห็นของสำนักงานกฤษฎีกา คำพิพากษาของศาล ตลอดจนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและต่างประเทศ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และนำเสนอเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าแนวความคิดสหกรณ์เกิดขึ้นครั้งแรกในทวีปยุโรปในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และประเทศไทย ได้รับการจดทะเบียนตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์แห่งแรกโดยทางราชการ เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ปัจจุบันมาตรการกฎหมายในการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอก ของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 บัญญัติไม่สมบูรณ์ครบถ้วน จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์

หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์สามารถดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดี กับบุคคลภายนอกที่ทำให้สหกรณ์เสียหาย จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 21 ดังข้อความต่อไปนี้ “มาตรา 21 ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ หรือบุคคลภายนอกทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดีหรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี”

คำสำคัญ: นายทะเบียนสหกรณ์ตรวจสอบบุคคลภายนอก, การกำกับดูแลสหกรณ์

Abstract

This thesis attempts to study 1) Factual problems that arise from regulating, supervising, and auditing external people of Registrar or Vice Registrar stipulated by Co-operative Law. 2) Evolution of concepts, and theories relating to laws, regulations, and supervision of external people by Registrars or Vice Registrars under domestic co-operative and foreign laws. 3) Analyzing problems relating to laws, remedies, improving laws relating to regulating, supervising, and auditing external people by Registrar and Vice Registrar stipulated by Co-operative Law. This research is a documentary research, using documents, law contents, academic texts, researches, theses, related articles, comments from litigators, seminars documents, comments of Office of the Council of State, adjudications, pronouncements of courts, constitutions of Thai and foreign countries, and information from internets in Thai and foreign languages. Bring these information to analyze and synthesize, and present in descriptive analysis.

The results of the study reveal that co-operative concepts were originated in Europe towards the end of 18 century. In Thailand, the first co-operative was established on 6 February B.E. 2549. At present, law measures for regulating, supervising external people by Registrar and Vice Registrar are stipulated by Co-operative Act B.E. 2542 Section 21 is incomplete. Thus, there is a need to revise to extend the power of Registrar and Vice Registrar to be able

to file complains and launch lawsuits against those who cause damages to co-operatives. There is a need to further revise the Co-operative Act B.E. 2542 Section 21 according to “Section 21, in cases where co-operative committee members, managers, officers of co-operatives, or external people cause damages, if co-operatives do not file complains or launch lawsuits against those who cause damage, Registrar and Vice Registrar are allowed to file complains and launch lawsuits on behalf of those co-operatives. And, let District Attorney takes legal actions on behalf of co-operatives. And, let co-operatives pay for the expenses relating to filing complains, and launching lawsuits, or taking legal actions on behalf of Registrar, Vice Registrar, or District Attorney based on cases.”

Keywords: cooperative registrar third party, authentication cooperative supervision

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบสหกรณ์ เป็นนิติบุคคลรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในการส่งเสริมโดยการรวมตัวกันของบุคคลเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสหกรณ์ในทางด้านสังคมและทางเศรษฐกิจ โดยการดำเนินกิจการของสหกรณ์ไม่ได้มีการมุ่งแสวงหาผลกำไร แต่เป็นการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกตามรูปแบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ โดยมีความเป็นมาอย่างยาวนาน

แนวความคิดสหกรณ์เกิดขึ้นครั้งแรกในทวีปยุโรป มูลเหตุทั่วไปทำให้เกิดวิธีการสหกรณ์เป็นผลมาจากความอดัดขัดสนและความเดือดร้อนของประชาชนในการประกอบอาชีพและดำรงชีพหลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ฝ่ายนายทุนพยายามแสวงหากำไรจากการลงทุนมากที่สุด ด้วยการเอารัดเอาเปรียบฝ่ายกรรมกรทุกวิถีทาง จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในครั้งนั้นบรรดากรรมกรที่ถูกบีบคั้นทั้งหลายจึงเริ่มแสวงหาหนทางที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของพวกตน ประกอบกับในช่วงระยะเวลานั้นมีนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความคิดที่จะช่วยพยุงฐานะของสังคมให้ดีขึ้น ได้เสนอแนวทางปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม โดยการร่วมมือระหว่างผู้ที่เดือดร้อนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แนวความคิดดังกล่าวได้ก่อให้เกิดระบบสหกรณ์ขึ้นในเวลาต่อมาและแพร่หลายไปทั่วทุกภาคภูมิจนถึงปัจจุบัน

สหกรณ์แห่งแรกของไทย ได้รับการจดทะเบียนตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ โดยทางราชการ (กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ) เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 จึงถือว่าเป็นสหกรณ์แห่งแรกของไทย โดยมีพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นนายทะเบียน

สหกรณ์พระองค์แรกซึ่งได้รับแนวคิดสหกรณ์จากต่างประเทศ และพระองค์ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งสหกรณ์ไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีสหกรณ์ 7 ประเภทตามประกาศกฎกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2548 ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยมีการเติบโตขยายมากขึ้น ซึ่งสะท้อนจากจำนวนสหกรณ์ทั่วประเทศ ณ วันที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2559 มีประมาณ 7,141 สหกรณ์ และมีสมาชิกจำนวน 11,487,227 คน

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการสหกรณ์ของประเทศ สืบเนื่องจากในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการเสนอโครงการเศรษฐกิจหรือที่เรียกกันว่า สมุดปกเหลือง ต่อรัฐบาลเพื่อใช้เป็นนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎรโดยดำเนินเศรษฐกิจแบบสหกรณ์ แต่แนวคิดดังกล่าวถูกวิจารณ์ว่าเป็นแนวคิดสังคมนิยม ในที่สุดรัฐบาลในสมัยนั้นจึงไม่นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2492 เริ่มมีการบัญญัติเรื่องสหกรณ์ไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 69 ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มพูนผลผลิตผลทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ และพึงสนับสนุนการสหกรณ์เพื่อผลเช่นนั้นด้วย” นับแต่นั้นมา แม้มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ ก็ยังคงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์ไว้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 44 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหพันธ์ หรือหมู่คณะ” วรรคสองความว่า “การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของ

ประชาชน หรือเพื่อความสะดวกเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ” และหมวด 5 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 83 บัญญัติว่า “รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 43 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น” และวรรคสองความว่า “การรวมกัน การจัดตั้งหรือเงื่อนไขของการจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่นย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” และหมวด 5 แผนนโยบายแห่งรัฐมาตรา 80 “รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์”

ต่อมาในปี พ.ศ.2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งมีบทบัญญัติในการส่งเสริมระบบสหกรณ์ไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 45 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร” และในวรรคสองบัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้ผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ” และในหมวด 5 ว่าด้วยแผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 85 บัญญัติว่า “รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์” จะเห็นว่านโยบายแห่งรัฐ ได้เพิ่มบริบทในการส่งเสริมสหกรณ์มากขึ้น และต่อเนื่องมาโดยตลอด

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์ ไว้ ดังนี้ มาตรา 64

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร” และในวรรคสาม “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสองจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดขั้นตอนในทางเศรษฐกิจ” และในหมวด 5 ส่วนที่ 7 แผนนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยบทบัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ มาตรา 84(9) “ส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระและการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตลอดทั้งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ”

รัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic State) หรืออีกนัยหนึ่งรัฐที่จัดองค์การทางการเมืองการปกครองของตนโดยยึดมั่นในหลักนิติรัฐ (Legal State Principle) และหลักประชาธิปไตย (Democratic Principle) นั้นมีหลักกฎหมายปกครองที่สำคัญอยู่หลักหนึ่งซึ่งเรียกว่า “หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย” ในรัฐที่มีการปกครองของกฎหมายนั้น ดุลยพินิจในการบริหารรัฐกิจควรจะมีน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

แม้ว่าการสหกรณ์ไทยจะริเริ่มโดยรัฐ ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า สหกรณ์ไทยต้องอยู่ภายใต้การรอบและมาตรการของกฎหมาย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการกำกับดูแลส่งเสริมสหกรณ์สืบเนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่ฝ่ายปกครองใช้อำนาจในการออกกฎระเบียบ เพื่อบังคับใช้สหกรณ์ มีลักษณะที่รอบอำนาจและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ อีกทั้งบทบัญญัติบางอย่างยังไม่มีความเหมาะสม ทำให้กระบวนการพิจารณาแก้ไขปัญหาสหกรณ์ของภาครัฐเป็นไปด้วยความยุ่งยาก ล่าช้าและอาจมีลักษณะขาดความเป็นธรรมและก่อให้เกิด

ความเสียหายแก่สหกรณ์ เช่น กระบวนการการกำกับ ดูแล และตรวจสอบของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 21 ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดี ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ก็ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดีหรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติ สหกรณ์ ปี 2542 มาตรา 21 ไม่ครอบคลุมบุคคลภายนอกที่ก่อให้เกิดสหกรณ์เกิดความเสียหาย และนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ไม่มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกที่ก่อให้เกิดสหกรณ์เกิดความเสียหายได้เลย เพราะพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 21 ให้อำนาจ นายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ สามารถการร้องทุกข์ หรือฟ้องคดี คณะกรรมการผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงบุคคลภายนอกเลย

ปัจจุบันนี้ การดำเนินการหรือประกอบกิจการของสหกรณ์มีหลายรูปแบบในการแสวงหาผลกำไร จึงได้มีการติดต่อหรือร่วมกิจการจากบุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่น ๆ นอกจากสมาชิกสหกรณ์ และมีผลกระทบและมีความเสียหายต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ และเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาภายหลังและทำให้สหกรณ์ได้เกิดความเสียหาย หน่วยงานของรัฐโดยนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ควรมีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกได้ และนายทะเบียนสหกรณ์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลงานสหกรณ์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของภาครัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์

ในฐานะที่เป็นนายทะเบียน โดยมีการกำกับไว้ตั้งแต่กฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกในประเทศไทย

อำนาจหน้าที่หลักของนายทะเบียนทำหน้าที่ดูแลตั้งแต่การจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ ดำเนินงานทั่วไป การดำเนินธุรกิจ การเงิน การบัญชี การสอบบัญชี จนถึงการเลิกและการชำระบัญชี ซึ่งการทำงานสามารถมอบหมายให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี และพนักงานเจ้าหน้าที่ช่วยดำเนินการได้ด้วย ปัจจุบันตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 และนายทะเบียนสหกรณ์คือ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทั้งนี้ตามมาตรา 15 วรรคสองให้นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่ารองนายทะเบียนสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย โดยการแต่งตั้งดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและในส่วนอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์เป็นไปตามมาตรา 16 ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่หลักและยังมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในมาตราอื่นของพระราชบัญญัติสหกรณ์

การควบคุมฝ่ายปกครองถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยที่การดำเนินการของฝ่ายปกครองเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นการทำให้การดำเนินการกิจของฝ่ายปกครองบรรลุตามความมุ่งหมายได้จึงจำเป็นต้องให้ฝ่ายปกครองใช้อำนาจมหาชนได้ อย่างไรก็ตามในฐานะที่องค์กรฝ่ายปกครองเป็นองค์กรที่ต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายจึงย่อมต้องถูกตรวจสอบจากองค์กรต่าง ๆ เช่น ตรวจสอบโดยตรงจากองค์กรศาล เป็นต้น การใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองจะต้องผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายปกครอง แม้ว่ากฎหมายสหกรณ์ฉบับปัจจุบันจะให้อำนาจฝ่ายปกครองมีอำนาจบางประการที่จะก้าวล่วงความอิสระของสหกรณ์ ซึ่งถือ

เป็นปัจเจกชน การกระทำดังกล่าวก็มีอาจเกินเลยไปกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

การดำเนินการของฝ่ายปกครองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มีพื้นฐานมาจากหลักนิติรัฐ ไม่ว่าจะเป็นหลักการแบ่งอำนาจ หลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในอีกด้านหนึ่งก็เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในอีกด้านหนึ่งก็เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่มุ่งมั่นเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะโดยรวมนั่นเอง การใช้มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและกำกับดูแลสหกรณ์เริ่มเป็นที่แพร่หลายและยังคงเป็นเครื่องมือหรือวิถีทางช่วยเหลือคำจูนทางเศรษฐกิจให้แก่ประชากรในระดับรากหญ้าของประเทศได้จริง ดังนั้นวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงทำการศึกษา ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ การกำกับดูแล ตรวจสอบ และกฎหมายสหกรณ์
2. เพื่อศึกษามาตรการกฎหมายกับการกำกับดูแลและตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทยและในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย และแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจุบันกฎหมายสหกรณ์ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจฝ่ายปกครอง การควบคุมการกระทำทางปกครองในการกำกับดูแลองค์กรที่อยู่ภายใน การควบคุมและในการตรวจสอบของฝ่ายปกครอง เพราะพบว่าคดีทุจริตในสหกรณ์ที่เกิดจากองค์กรหรือบุคคลภายนอกนั้นมีจำนวนมากขึ้นและเพื่อจะมีให้ใช้อำนาจเกินเลยไปกว่าที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ และสามารถวินิจฉัยปัญหาข้อพิพาทกำกับดูแลส่งเสริมและตรวจสอบองค์กรหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติราชการในการกำกับ ดูแลและส่งเสริมของนายทะเบียนสหกรณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะการกระทำทางปกครองจะต้องมีขั้นตอนหรือดำเนินการตามกระบวนการวิธีที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้เป็นหลักในการปฏิบัติราชการ

อำนาจหน้าที่ในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ปัจจุบันนี้ต้องแก้ไขเพื่อให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ในฐานะผู้กำกับ ดูแล เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ตามกฎหมายสหกรณ์เมื่อสหกรณ์เกิดความเสียหาย ตามมาตรา 21 ใน พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่ให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์ ในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแก่บุคคลภายนอกที่ก่อให้เกิดสหกรณ์ได้รับความเสียหาย ในขณะเดียวกันก็วางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิบุคคลภายนอกอีกด้วย อันเป็นการยอมรับสถานะของบุคคลภายนอกว่า

เป็นผู้ทรงสิทธิในขอบเขตของกฎหมายมหาชนและจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

ขอบเขตของวิจัย

การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์นั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์และประชาชน มุ่งเน้นศึกษาประเด็นที่เป็นมาตรการทางกฎหมาย ในการศึกษาวิวัฒนาการ หลักแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครองว่าด้วยการควบคุมการกระทำทางปกครอง รวมกับศึกษาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ที่ยังไม่เพียงพอเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์ เอกสารการประชุมสัมมนา ความเห็นของสำนักงานกฎหมาย คำพิพากษาของศาล ตลอดจนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและต่างประเทศ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

สรุปผลการวิจัย

จากศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการกำกับ ดูแล และ ตรวจสอบบุคคลภายนอก ของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ มาตรการกฎหมายและการกำกับดูแล ตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทยและใน ต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย และแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอก ของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ เนื่องจาก ปัจจุบันกฎหมายสหกรณ์ ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึง มีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เป็นตัวบท กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์ เอกสารการประชุมสัมมนา ความเห็นของ สำนักงานกฤษฎีกา คำพิพากษาของศาล ตลอดจนคำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญไทยและต่างประเทศ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทาง อินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ การกำกับดูแล ตรวจสอบ และ กฎหมายสหกรณ์

จากการศึกษาสหกรณ์แห่งแรกของไทย ได้รับการจดทะเบียน ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์โดยทางราชการ (กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ กระทรวงมหาดไทย) เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 จึงถือว่าสหกรณ์

แรกของไทยถือกำเนิดจากการริเริ่มและการช่วยเหลือของรัฐตั้งแต่แรกตั้ง หรือเรียกว่าเป็นการเกิดขึ้น “จากบนลงล่าง” (Top-Down) แตกต่างจาก สหกรณ์ที่ถือกำเนิดในอังกฤษและสหกรณ์ของประเทศอื่น ๆ ในยุโรปและ อเมริกา ที่การเกิดขึ้นของสหกรณ์มาจากความริเริ่มและการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อการช่วยเหลือตนเองโดยการร่วมมือกันหรือการช่วยเหลือ ซึ่งกันและ กันของราษฎรอย่างแท้จริงในลักษณะ “จากล่างขึ้นบน” (Bottom-Up)

บทบาทของรัฐจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมและพัฒนา สหกรณ์ นับตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2459 จนถึง ปัจจุบัน โดยรัฐถือว่าการสหกรณ์เป็นนโยบายสำคัญในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจของชาติ แม้ว่ากฎหมายสหกรณ์ฉบับปัจจุบันจะให้อำนาจฝ่าย ปกครองมีอำนาจบางประการที่จะก้าวล่วงความเป็นอิสระของสหกรณ์ ซึ่ง ถือว่าเป็นปัจเจกชน ตลอดจนการกระทำดังกล่าวไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย การกระทำของฝ่ายปกครองจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ หรือมีความจำเป็นในการควบคุมของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การใช้อำนาจ ของฝ่ายปกครองบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำภาระหน้าที่ของฝ่าย ปกครองที่มุ่งมั่นเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะโดยรวมนั่นเอง

การใช้มาตรการกฎหมายในการส่งเสริมและการกำกับดูแลและ ตรวจสอบสหกรณ์ให้เป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมย่อมก่อให้เกิด ประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากปัจจุบัน การสหกรณ์เริ่มเป็นที่แพร่หลาย และยังคงเป็นเครื่องมือหรือวิถีทางช่วยเหลือค้ำจุนทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ ประชาชนในระดับรากหญ้าของประเทศได้อย่างแท้จริง

2. มาตรการกฎหมายกับการกำกับดูแลและตรวจสอบบุคคลภายนอก ของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย และในต่างประเทศ

2.1 สรุปมาตรการกฎหมายในการกำกับดูแลและส่งเสริม สหกรณ์ในประเทศไทย

จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่ามาตรการกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการกำกับดูแล ส่งเสริมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 นั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ชำระบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ และมีอำนาจต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ในส่วนของการฟ้องหรือแก้ฟ้องบุคคลภายนอกและผู้ที่ทำให้สหกรณ์ได้รับความเสียหายทั้งในคดีแพ่งและอาญา และทำประนีประนอมในเรื่องใด ๆ สามารถดำเนินการได้ในนามของสหกรณ์ได้ทุก ๆ กรณี

ส่วนมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการกำกับดูแล ส่งเสริมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 และ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 นั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ที่สามารถมีอำนาจต่าง ๆ ตามที่ได้อธิบายข้างต้น แต่ในส่วนของการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีนายทะเบียนสหกรณ์นั้น มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีเพียงคณะกรรมการผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงบุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่น ๆ นอกจากสมาชิกสหกรณ์ที่ทำให้สหกรณ์มีผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ และเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาภายหลัง และทำให้สหกรณ์ได้เกิดความเสียหาย จึงไม่สามารถทำให้หน่วยงานของรัฐ โดยนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกได้

2.2 สรุปมาตรการกฎหมายในการกำกับดูแลและส่งเสริม สหกรณ์ต่างประเทศ

2.2.1 สรุปมาตรการกฎหมายในการกำกับดูแลและส่งเสริมสหกรณ์ในประเทศมาเลเซีย เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศมาเลเซียแล้ว จะเห็นได้ว่ามีข้อที่น่าสังเกตซึ่งเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาเป็นข้อควรพิจารณาในการปรับใช้กับการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ในเชิงโครงสร้างการกำกับดูแลโดยรัฐนั้น ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาทำหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการสหกรณ์ในประเทศ คือ นายทะเบียนสหกรณ์ (Registrar General) ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีอีกทอดหนึ่ง โดยนายทะเบียนมีอำนาจกำกับดูแลกิจการของสหกรณ์อย่างเต็มที่ ทั้งในการรับจดทะเบียนจัดตั้ง การตรวจสอบการดำเนินกิจการของสหกรณ์ การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหากฎหมายที่เกิดในสหกรณ์ ซึ่งประเด็นนี้คล้ายกับของกฎหมายสหกรณ์ไทย

2.2.1.2 ข้อพิพาทเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ของมาเลเซีย นั้น จะถูกวินิจฉัยชี้ขาดโดยกรรมการชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งมีลักษณะเป็นหน่วยงานที่ตั้งโดยฝ่ายปกครอง แต่สามารถใช้อำนาจตุลาการชี้ขาดข้อพิพาทได้โดยตรง และศาลมีหน้าที่ในการบังคับตามคำชี้ขาดของกรรมการชุดนี้เท่านั้น ในประเด็นนี้ถือว่าเป็นความแตกต่างอย่างมากกับกฎหมายสหกรณ์ไทย เนื่องจากในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้น ศาลไทยในฐานะองค์กรตุลาการย่อมมีอำนาจในการตัดสินวินิจฉัยคดีโดยอิสระ ไม่ผูกพันที่ต้องบังคับตามคณะกรรมการชี้ขาดข้อพิพาท แต่อย่างไรก็ตามก็มีประเด็นที่น่าคิดถึงการทำให้คณะกรรมการชี้ขาดข้อพิพาทตามกฎหมายสหกรณ์ไทยได้รับความน่าเชื่อถือมากขึ้นในความเป็นกลางและอิสระในการวินิจฉัย

2.2.1.3 ในเชิงเนื้อหาของกฎหมายนั้น บทบัญญัติส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการบริหารจัดการสหกรณ์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการควบคุมการทำงานของสหกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินการได้ รวมทั้งการจำกัดการใช้ทรัพย์สินของสหกรณ์ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ กฎหมายของประเทศมาเลเซียนี้ยังมีแนวโน้มของการส่งเสริมหลักการพึ่งตนเองของสหกรณ์ ให้สามารถแข่งขันกับองค์กรธุรกิจรูปแบบอื่นได้ด้วยตนเอง เห็นได้จากการที่กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิพิเศษที่สำคัญใด ๆ ไว้กับกิจการสหกรณ์เลย ทั้งยังมีความเชื่อมโยงกิจการสหกรณ์เข้ากับองค์กรธุรกิจรูปแบบอื่น โดยเฉพาะบริษัทตามกฎหมาย Companies Act ที่ได้มีบัญญัติไว้หลายส่วนดังที่ได้แสดงไว้ข้างต้น

2.2.1.4 ในส่วนของนายทะเบียนนั้น กำหนดให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระราชาธิบดี (Yang di-Pertuan Agong) มีอำนาจแต่งตั้งบุคคลขึ้นเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ (Registrar General) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในสำนักงานนั้น ให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลภายใต้ชื่อของ “Registrar General of Co-operative Societies, Malaysia” (เรียกโดยย่อว่า สำนักงาน) ซึ่งมีการทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มีตราประจำนิติบุคคล และอาจเข้าเป็นคู่สัญญา ฟ้องคดี หรือถูกฟ้องคดีภายใต้ชื่อดังกล่าวที่มาก่อให้สหกรณ์เกิดความเสียหายทั้งบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คณะกรรมการและในส่วนของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ในการร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีได้เพียงแต่กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ที่ก่อให้เกิดสหกรณ์เกิดความเสียหายเท่านั้น

2.2.2 กฎหมายสหกรณ์ของประเทศฟิลิปปินส์ ด้วยความเป็นมาของประเทศฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะในส่วนพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจมีความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับพัฒนาการของระบบสหกรณ์ภายในประเทศ ทำให้กิจการสหกรณ์ของประเทศฟิลิปปินส์มีความหลากหลาย และตัวบทกฎหมายก็ได้มีการปรับเปลี่ยนมาตามยุคสมัย โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนที่สำคัญยิ่งคือการรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับการสหกรณ์ที่ได้มีการบัญญัติไว้แยกเป็นรายฉบับมารวมกันไว้เป็นที่เดียวในลักษณะของประมวลกฎหมายสหกรณ์นั่นเอง โดยสรุปแล้ว คุณลักษณะที่โดดเด่นในการพัฒนากิจการสหกรณ์ในประเทศฟิลิปปินส์มีอยู่ 2 ประการคือ

2.2.2.1 การมีกฎหมายที่ใช้บังคับกับกิจการสหกรณ์ซึ่งครบถ้วนในที่เดียว คือ ประมวลกฎหมายสหกรณ์ปี ค.ศ. 2008

2.2.2.2 แผนพัฒนากิจการสหกรณ์ในระยะกลาง (The co-operative Mid Term Development Plan) โดยประมวลกฎหมายสหกรณ์นั้น ได้มีการประกาศนโยบายของรัฐที่สนับสนุนพัฒนาการและความก้าวหน้าของสหกรณ์ ด้วยเล็งเห็นว่ากิจการของสหกรณ์นั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีอำนาจตัดสินใจ อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจและสร้างความเป็นธรรมในสังคม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงพันธะสัญญาอันแข็งแกร่งที่รัฐผูกพันตนเองว่าจะมีบทบาทในการพัฒนากิจการสหกรณ์ของประเทศ

กฎหมายสหกรณ์ของฟิลิปปินส์ เป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่ได้ผนวกเอาหลักการสำคัญของกิจการสหกรณ์ที่กำหนดโดยองค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศเข้าไว้ในตัวกฎหมาย และเมื่อพิจารณามาตรา 23 ของประมวลกฎหมายดังกล่าวซึ่งได้กำหนดหมวดหมู่ของสหกรณ์ไว้ 3 แบบ

คือ สหกรณ์ชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง และชั้นที่สาม ทั้งยังกำหนดประเภทของกิจการสหกรณ์เฉพาะเรื่องไว้เกือบ 20 ประเภท ซึ่งมีกฎเกณฑ์บังคับใช้เป็นเฉพาะ ก็ถือได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญอีกประการหนึ่งของประมวลกฎหมายสหกรณ์ฉบับนี้เช่นกัน นอกจากนี้ในส่วนที่ว่าด้วยการตรวจสอบทางด้านสังคม (Social Audit) ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบทางสังคมและมาตรฐานในทางจริยธรรมอันเกิดจากดำเนินกิจการของสหกรณ์นั้น ก็ถือได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของประมวลกฎหมายสหกรณ์ฉบับนี้เช่นกัน

ประมวลกฎหมายสหกรณ์ของฟิลิปปินส์ จึงถือเป็นกฎหมายสหกรณ์ที่มีความครบถ้วนและทันสมัย และได้สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายที่ชัดเจนของรัฐต่อกิจการสหกรณ์ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากิจการของสหกรณ์นั้นเป็นกิจการที่รัฐบาลของฟิลิปปินส์ให้การสนับสนุนอย่างมาก เมื่อพิจารณาในแง่สิทธิประโยชน์ที่สหกรณ์ได้รับเอง ก็กล่าวได้ว่ามีสิทธิประโยชน์หลายประการที่รัฐได้มอบไว้ให้กับสหกรณ์ไว้เป็นพิเศษ

แม้การให้ประโยชน์พิเศษกับสหกรณ์ที่มากจนเกินไปอาจจะพิจารณาได้ว่าขัดกับหลักการแข่งขันอย่างเสรี และอาจทำให้สหกรณ์เองไม่มีศักยภาพในการแข่งขันในการระดับสูงได้ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นความชัดเจนของรัฐบาลที่จะผลักดันให้กิจการในประเทศได้ดำเนินการ โดยวิสาหกิจในลักษณะของสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้วจึงมีอำนาจสิทธิในการร้องทุกข์ หรือการฟ้องคดี ได้เอง เพราะไม่มีการกำกับโดยนายทะเบียนสหกรณ์เหมือนกับประเทศไทย

3. ปัญหาทางกฎหมาย และแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอกของนายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์

สหกรณ์เป็นกิจการหรือธุรกิจที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ จึงมีสภาพเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิก โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจการหรือธุรกิจของสหกรณ์ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับและระเบียบ โดยเฉพาะด้านการเงินการบัญชี สหกรณ์ต้องถือปฏิบัติตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานเพื่อรักษาผลประโยชน์โดยรวมของสหกรณ์ จากข้อเท็จจริงในปัจจุบันมีสหกรณ์จำนวนไม่น้อย ที่เกิดการทุจริต ไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ ก่อให้สหกรณ์เกิดความเสียหายอันเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ ทำให้สมาชิกเกิดวิกฤติศรัทธาต่อสหกรณ์เพราะความล้มเหลวในการบริหารจัดการ

สาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้การส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์วถวนอยู่ที่เดิม เพราะเมื่อมีการทุจริตไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการก็ต้องกลับมาเริ่มต้นพัฒนาใหม่ จึงทำให้สหกรณ์บางแห่งนั้นมีการเจริญเติบโตและพัฒนาที่ล่าช้า และในการทุจริตไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการในระบบสหกรณ์เกิดขึ้นจาก“คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์” ประกอบไปด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก ตามพระบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 50 และเกิดจาก“ฝ่ายปฏิบัติการ” อันประกอบด้วยผู้จัดการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ซึ่งจะเป็นผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด แต่ด้วยเหตุที่สหกรณ์มีหลักการและอุดมการณ์ในการจัดตั้งที่แตกต่างจากการจัดตั้งกลุ่มบุคคล องค์กร หรือกองทุนอื่น ที่ต้อง

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คณะกรรมการดำเนินการจึงมีความจำเป็นที่ต้องลงไปเป็นฝ่ายปฏิบัติในบางเรื่อง และอาจจะมีการร่วมกันในการทุจริตหรือดำเนินการโดยไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการในระบบสหกรณ์เกิดขึ้นกับฝ่ายปฏิบัติก็ได้

ในปัจจุบันการทุจริตในระบบสหกรณ์ที่ก่อให้เกิดสหกรณ์เกิดความเสียหาย โดยเกิดขึ้นจาก บุคคลภายนอก และนายทะเบียนสหกรณ์ไม่มีอำนาจในการร้องทุกข์ และฟ้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา ส่งผลให้การดำเนินการล่าช้า ทำให้คดีขาดอายุความร้องทุกข์ และฟ้องร้องดำเนินคดีนานมากจึงเป็นช่องว่างให้บุคคลภายนอกที่ไม่ประสงค์ดี หาประโยชน์จากสหกรณ์ อันก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นต่อสหกรณ์ เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องทุกข์และการดำเนินคดีกรณีการทุจริตหรือเมื่อสหกรณ์เกิดความเสียหาย ปกติการแจ้งความร้องทุกข์ต้องเป็นหน้าที่ของสหกรณ์ เพราะสหกรณ์มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยมีกรรมการดำเนินการสหกรณ์แต่ละคน

การเป็นกรรมการดำเนินการสหกรณ์เปรียบเสมือนเป็นคณะรัฐมนตรีผู้มีหน้าที่ในการบริหารงานและกิจการสหกรณ์ หากสหกรณ์โดยกรรมการดำเนินการสหกรณ์แต่ละคนไม่ร้องทุกข์ นายทะเบียนสหกรณ์ ย่อมร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ กล่าวคือ มาตรา 21 ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดี ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดี หรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี การร้องทุกข์นั้นกระทำเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

รัฐต้องมีหน้าที่กำกับ ดูแล ไม่ให้เอกชนคนหนึ่งคนใดไปละเมิดสิทธิ โดยก่อให้เกิดเอกชนคนอื่น ๆ ได้รับความเสียหาย หรือทำลายเจตจำนงร่วมกัน ของทุกคนในสังคม เพื่อคุ้มครองความผาสุกของสังคมและก่อให้เกิดความ เสมอภาคเท่าเทียมกันของคนในสังคม ไม่ให้ผู้อ่อนแอกว่าถูกเอารัด เอาเปรียบได้ และกฎหมายสหกรณ์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน จำเป็นต้องแก้ไข ปรับปรุงโดยเฉพาะอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์และรองนายทะเบียน สหกรณ์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลงานสหกรณ์ใน ประเทศไทย และเป็นผู้ที่ใช้อำนาจของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะที่เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ ที่มีอำนาจในการ กำกับ ดูแล ส่งเสริม และตรวจสอบสหกรณ์ ตามกฎหมายสหกรณ์

อำนาจนายทะเบียนปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาในระบบ สหกรณ์ได้ นับว่าเป็นปัญหาในระบบสหกรณ์อย่างยิ่ง ที่นายทะเบียน สหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์ไม่มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้อง คดีกับบุคคลภายนอกที่ทำให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย เนื่องจากอำนาจ นายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 ได้บัญญัติไว้ไม่ครอบคลุมถึงบุคคล ภายนอกที่ก่อให้เกิดสหกรณ์ได้รับความเสียหาย นายทะเบียนสหกรณ์และรอง นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจในการร้องทุกข์ หรือฟ้องคดี เพียง คณะกรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เท่านั้น

ปัจจุบันนี้การดำเนินการของสหกรณ์มีหลายรูปแบบเพื่อแสวงหา ผลกำไรหลายช่องทาง จึงมีการติดต่อหรือร่วมกิจการกับบุคคลภายนอก หรือบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์ได้รับความเสียหายต่าง ๆ จากบุคคลภายนอกต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ หน่วยงานของรัฐโดย นายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ควรมีอำนาจในการ ร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกได้

อภิปรายผล

กฎหมายสหกรณ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนับว่ามีความสำคัญแก่การพัฒนากระบวนการสหกรณ์เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสหกรณ์นับว่าเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางโครงสร้างกระบวนการดำเนินงาน การกำกับ การดูแล การส่งเสริม การควบคุม การตรวจสอบ และการดำรงอยู่ของสหกรณ์ เพื่อให้ระบบสหกรณ์มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการดำเนินงาน การกำกับ การดูแล การส่งเสริม การควบคุม และการตรวจสอบ ต้องสอดคล้องกฎหมาย มีหลักสำคัญว่ามีการดำเนินงาน การกำกับ การดูแล การส่งเสริม การควบคุม และการตรวจสอบ ได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้โดยชัดแจ้งเท่านั้น ดังหลักที่ว่า ไม่มีการกำกับดูแลโดยปราศจากตัวบทกฎหมายและไม่มีการกำกับดูแลที่เกินเลยไปจากตัวบทกฎหมาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 บัญญัติไม่สมบูรณ์ครบถ้วนจึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์สามารถดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีกับบุคคลภายนอกที่ทำให้สหกรณ์เสียหาย จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 21 ดังข้อความต่อไปนี้

“มาตรา 21 ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์หรือบุคคลภายนอก ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดีหรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี”

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการกำกับ ดูแล และตรวจสอบบุคคลภายนอก ของ นายทะเบียนหรือรองนายทะเบียน ตามกฎหมายสหกรณ์ ทำให้ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ควรจะทำการศึกษาการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของ คณะกรรมการดำเนินการ เพราะเป็นการป้องกันการผูกขาดอำนาจของ คณะกรรมการที่จะครอบงำสหกรณ์ไปสู่การทุจริต เพราะมาตรา 50 เดิม กำหนดระยะเวลาการทำงานของคณะกรรมการสั้นเกินไป ดังนั้นเพื่อให้มี การปรับระยะเวลาการทำงานของคณะกรรมการให้นานขึ้น จึงเห็นควรให้มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการใหม่

2. ควรศึกษาการกำหนดคุณสมบัติ วิธีการรับสมัคร และการขาด จากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของผู้ตรวจสอบ กิจการตามมาตรา 53 ไว้ให้ชัดเจน

บรรณานุกรม

- กมล สมวิเชียร. **ศาสตร์แห่งรัฐ**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2517.
- กิจบดี ชินเบญจกุล. **หลักกฎหมายมหาชน (Principles of Public Law)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.
- คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ. **หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม**. กรุงเทพฯ: บริษัท พี เอส พรินต์ติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, 2557.
- คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย LW 102**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554.
- เจมส์ แอล เครย์ตัน. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. ขอนแก่น: ศิริภณธ์ ออฟเซ็ท, 2545.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **คำอธิบายกฎหมายปกครอง**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

ดิสทัต โหตระกิตย์. “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระในระบบกฎหมายไทย” ใน
แทนดอกไม้ไหว้ครู. กรุงเทพฯ: บริษัท ส. เจริญ การพิมพ์ จำกัด.
2554.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**.
กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล,
2527.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **หลักนิติธรรม**. คำบรรยายในการอบรมหลักสูตรภาค
จริยธรรม เนติบัณฑิต สมัยที่ 61 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา วันอาทิตย์ ที่ 12 กรกฎาคม 2552.

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท.”
ใน **กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ:
วิญญูชน, 2544.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชน: วิวัฒนาการทางปรัชญาและ
ลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2548.

ประยูร กาญจนดุล. **คำบรรยายกฎหมายปกครอง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.

ปรีชา จำรัสศรี. **หลักกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพฯ: สุตรไฟศาล, 2555.

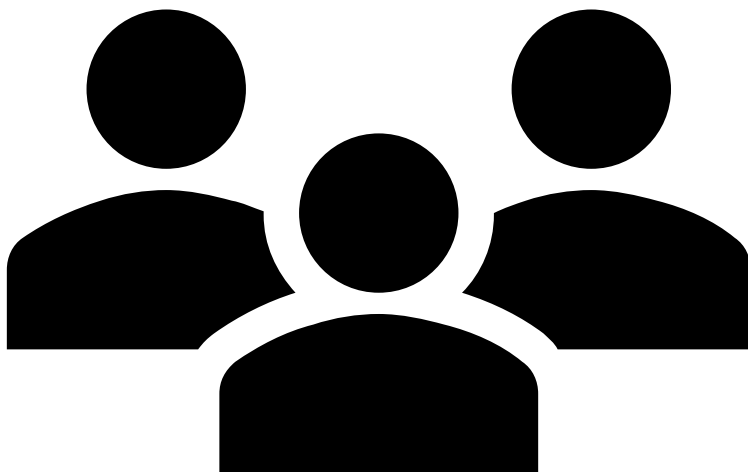
- ไพโรจน์ ชัยนาม. คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (โดยสังเขป) เล่ม 1 ข้อความเบื้องต้นและหลักทั่วไปของกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. “หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม” ใน นิติรัฐ นิติธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2553.
- วรเดช จันทรศรและเชาวนະ ไตรมาส. การรายงานแผนงานในระบบสัญญาประชาคม : การเปิดระบบราชการสู่กระบวนการประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหยาบบล็อกการพิมพ์, 2546.
- วิชณุ วรรณ. องค์การของรัฐที่เป็นอิสระ: รายงานวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองไทยเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.
- สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554.
- สมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย. รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์, 2549.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้พัก ผู้จัดการหอพัก
และการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักเอกชน
ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

Legal Issues Regarding Residents, Dormitory Manager
and The Supervision of Private Dormitory Business
Under The Dormitory Act B.E. 2558

กฤษณ์ติพันธ์ พาณิชย์กรกุล *

ตรีเพชร จิตรมहिมา **

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม E-mail : preamon@msn.com

** อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น E-mail : tripetch1919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าปัญหาเกี่ยวกับผู้พักในหอพักเอกชน ผู้จัดการหอพักเอกชน และการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักเอกชนตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการดำเนินกิจการหอพักเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในต่างประเทศ ซึ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาในด้านการใช้บังคับพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 โดยศึกษาปัญหาเกี่ยวกับผู้พัก ผู้จัดการหอพัก และการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักเอกชน รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาแนวทางอันเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหตามมาตรการทางกฎหมาย เพื่อให้การใช้บังคับพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ให้คำนิยามคำว่า “ผู้พัก” หมายถึง ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีและมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี บทบัญญัติดังกล่าวเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากสถานศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรีต้องจำกัดคุณลักษณะของผู้พักโดยกำหนดอายุไว้ไม่เกินยี่สิบห้าปี การกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิของผู้พักและขัดแย้งกับความเป็นจริง กล่าวคือ นักเรียน นักศึกษาหรือผู้พักบางรายมีอายุมากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 แต่มีความจำเป็นต้องศึกษาให้สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรี และมีความจำเป็นที่จะต้องพักอาศัยในหอพักเอกชน หากมีการจำกัดเกณฑ์อายุในการเข้าพักอาศัยของผู้พักในหอพักแล้ว ย่อมทำให้นักเรียนนักศึกษาหรือผู้พักนั้นได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิโดยจำกัดอายุของผู้พัก และยังทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองในด้านประกันภัยตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ.

2558 บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีความไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

นอกจากนี้ มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังกำหนดให้ผู้จัดการหอพักมีหน้าที่จะต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 92 กำหนดให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 92 นี้มีระวางโทษในอัตราที่น้อยกว่าโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เป็นระวางโทษที่สูงกว่ามาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งการกำหนดระวางโทษดังกล่าว อาจทำให้มาตรการในการใช้บังคับกฎหมายในเรื่องหน้าที่ของผู้จัดการหอพักลดน้อยลง และอาจเป็นเหตุให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามการกระทำที่ฝ่าฝืนหน้าที่ตามมาตรา 64 นั้น ไม่ถือเป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว (Schuld) หรือเป็นความผิดในตัวเอง (Mala in Se) แต่เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมาย (Mala Prohibita) ดังนั้น หากมีการกำหนดโทษปรับทางปกครองแทนการกำหนดโทษทางอาญา อาจมีผลทำให้การใช้บังคับกฎหมายกับผู้จัดการหอพักมีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากกว่าเดิม

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ.2558 แล้วไม่ปรากฏว่า มีการควบคุมตรวจสอบอันเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักในประเด็นของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยเปิดโอกาสให้องค์กรภาคธุรกิจหอพักเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ซึ่งหากมีการดำเนินการดังกล่าว อาจจะส่งผลให้เกิดความคุ้มครองธุรกิจหอพักเอกชนให้ได้รับประโยชน์จากการประกอบธุรกิจหอพักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 และยังเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

การที่รัฐเข้ามาแทรกแซงการประกอบกิจการหอพักเอกชน สำหรับหอพักเอกชนที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณจากคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยอาจกำหนดให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากร การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ หรืออุปกรณ์ เช่นเดียวกับหอพักสถานศึกษานั้นย่อมเป็นการจูงใจให้ผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชนเข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มากยิ่งขึ้น แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกลับไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ประกอบกิจการหอพักโดยส่วนใหญ่ไม่เข้ามาจดทะเบียนหอพัก และไม่ยอมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดคุณสมบัติผู้พักไว้อันเป็นการลดรอนสิทธิของพัก ประกอบกับผู้จัดการหอพักมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายเพิ่มขึ้น หากมิได้กระทำการตามที่หรือตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายย่อมต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วหากมีการนำเอาโทษปรับทางปกครองมาใช้บังคับแก่กรณีนี้ จะมีความเหมาะสมกับผู้ประกอบธุรกิจเอกชนด้านการประกอบกิจการหอพักเอกชนมากกว่าการนำโทษทางอาญามาใช้บังคับ นอกจากนี้หากมีการกำหนดให้มีตัวแทนของเอกชนที่มาจากการคัดเลือกของผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ย่อมถือเป็นความเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจหอพักเอกชน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาครัฐและภาคเอกชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการหอพักเอกชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อระบบการควบคุมของรัฐและเป็นการส่งเสริมการประกอบการด้านธุรกิจให้แก่ปัจเจกชนอันจะส่งผลดีต่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศ

คำสำคัญ: หอพักเอกชน, พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

Abstract

The purpose of this thesis was to examine problems regarding residents, dormitory managers, and the supervision of private dormitory business under the Dormitory Act B.E. 2558 by studying concepts and theories related to the measures in the management of dormitory business, compared with the rules in foreign countries by the analysis of the problems of the enforcement of the Dormitory Act B.E. 2558. This research was conducted to study problems regarding residents, dormitory managers, and the supervision of private dormitory business, including the authority and function of the Steering Support Committee for Dormitory Business, as well as the analysis of problems and seeking for appropriate guidelines for solving problems so that the enforcement of the Dormitory Act B.E. 2558 are more efficient and effectiveness.

Section 4 of the Dormitory Act B.E. 2558 gives the definition of the term "Resident" means a person who is in the school in the level not higher than bachelor's degree, and is not older than 25 years old. Such provisions are an important legal issue because the school that is not higher than bachelor's degree must limit the feature of the resident by determining the age not exceeding twenty-five years. Such action is the limitation of the rights of residents and conflicts with reality, that is, students or some residents are older than defined in Section 4. However, there is a

need to study further to finish the study in undergraduate level, and they are necessary to stay in the private dormitory. If there is an age limitation for staying of residents in the dormitory, it makes students or residents affected by this legislation. It deprives the rights by limiting the age of residents, and it does not get coverage in the insurance under the Dormitory Act B.E. 2558. Such provisions are inappropriate and do not correspond with reality.

In addition, Section 64 of such the Act also determines the dormitory manager to have duties to perform various activities required by the law. If there is any violation or fails to comply, Section 92 requires a fine not exceeding ten thousand baht which is criminal punishment. However, the action violates the duty under Section 64 is not considered to be evil (Schuld), or a fault in itself (Mala in Se). But the action was in violation of the prohibition of the law (Mala Prohibita), the determination of criminal penalties to the dormitory manager, who commits an offence or defects in such duties, is not appropriate. Therefore, if there is the determination of administrative penalties instead of criminal penalties, it may affect in the law enforcement to dormitory manager, making the dormitory to be more effective and appropriate than ever before.

The analysis of the Dormitory Act B.E. 2558 does not appear that there is monitoring related to the supervision of dormitory business management on the issues of the Steering Support Committee for Dormitory Business by opening the

opportunities to private sector organizations to participate in the Steering Support Committee for Dormitory Business. If such an action occurs, it may result in the protection of private dormitory business to get benefits from the management of dormitory business under the Dormitory Act B.E. 2558, and it is also good for the economy of the country.

In the case that the state intervenes in the management of dormitory business for private dormitories that have been coined by the Steering Support Committee for Dormitory Business, it may be determined to get benefits in the aspects of taxation, financial support, materials, or equipments, as school dormitories. It is an incentive to the operator of private dormitory to enter under the supervision according to the Dormitory Act B.E. 2558 even more. However, such the Act has no law provision to give such benefits, this could be the causes that most operators of dormitories do not enter the registration, and they do not want to be under the supervision of this Act.

When the Dormitory Act B.E. 2558 has set the properties of the resident which is a deprivation of the right of the resident, including the dormitory manager is obligated increasing by law. If the dormitory managers do not act according to the duties or as prescribed by law, it shall be punished by law. When it is considered, if the administrative fine is applied to this case, it will be appropriate to private operators who run the private dormitory business rather than enforcing criminal penalties. In addition, if the

representatives of the private sector from the selection of the operator are determined to be the Steering Support Committee for Dormitory Business as provided in the Dormitory Act B.E. 2558, it shall be considered to be appropriate to the management of private dormitory business. It also contributes to the benefits of the public sector and private sector, especially the operators of private dormitories, which is beneficial to control system of the state, and it promotes the business of the individual, which it caused good results on the economic drivers of the country.

Keywords: private dormitory business, the Dormitory Act B.E. 2558

บทนำ

กิจการหอพักถือเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและหล่อหลอมบุคลิกภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษา เนื่องจากนิสิตและนักศึกษาจะต้องห่างไกลจากครอบครัวเพื่อไปใช้ชีวิตในระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องเช่าหอพักหรือบ้านพักอาศัยในระหว่างการศึกษา จึงมีผู้ประกอบการกิจการหอพักได้เข้ามาดำเนินการจัดสร้างหอพักต่าง ๆ มากมายไว้สำหรับให้เช่า ซึ่งที่พักอาศัยไม่จำกัดเฉพาะนิสิตและนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมีความจำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัยในระหว่างการทำงาน หรือแม้แต่กระทั่งผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังไม่ได้กลับคืนยังภูมิลำเนาของตน ก็จำเป็นต้องอาศัยหอพักหรือเช่าบ้านเพื่อพักอาศัยในระหว่างนั้นด้วยเช่นกัน

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งตราขึ้นใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 นั้น มีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยหอพักได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2507 ซึ่งใช้บังคับมานานแล้ว สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบกิจการหอพักไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันสมควรกำหนดแนวทางและวิธีการในการกำกับดูแลการประกอบกิจการหอพักให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการศึกษา ประกอบกับแผนการปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำกับดูแล (Tutelle) การประกอบกิจการหอพักให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 นั้น ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยเป็นไปตามคํานิยามในมาตรา 4

หอพักที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ คือ หอพักสถานศึกษา หมายถึง หอพักที่ผู้ประกอบกิจการหอพักเป็นสถานศึกษา และหอพักเอกชน กล่าวคือ หอพักที่ผู้ประกอบกิจการหอพักเป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งมีใช้สถานศึกษา โดยกำหนดให้หอพัก มี 2 ประเภท คือ หอพักชายและหอพักหญิง มาตรา 8 เหตุผลในการแยกประเภทหอพักออกเป็น 2 ประเภทนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการปะปนกันระหว่างผู้พักอาศัยที่เป็นชายและเป็นหญิง โดยหอพักตามพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า สถานที่ที่รับผู้พักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 เข้าพักอาศัยโดยเรียกเก็บค่าเช่า มาตรา 4 ซึ่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 ได้ถูกยกเลิกไปเนื่องจากสถานการณ์ อันเกี่ยวกับหอพักได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งสภาพของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ รวมถึงการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างหอพักเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย รองรับแรงงานจากกลุ่มประชาคมอาเซียน AEC หรือ Asean Economics Community คือ การรวมตัวของชาติใน ASEAN จำนวน 10 ประเทศ เพื่อจะสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน (Common Economic Interest) ดังนั้นกิจการหอพักจึงได้มีการก่อสร้างหอพักเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับกับความต้องการของแรงงานเหล่านี้

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดค่านิยม ของคำว่า ผู้พัก ไว้โดยแคบ โดยมีการจำกัดอายุของผู้เข้าพัก รวมถึงหน้าที่ของผู้จัดการหอพัก ประกอบกับอัตราโทษที่ผู้จัดการหอพักมิได้ปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนั้นเมื่อมีการโอนอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มิได้มีบทบัญญัติในการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักเกี่ยวกับคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยมิได้กำหนดให้มีผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชนที่มาจากการคัดเลือกของผู้ประกอบกิจการหอพัก เข้ามาในฐานะคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ในการตรวจสอบ

ความเห็นชอบเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน มาตรการ และการจัดระเบียบหอพัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มาตรา 3 ให้ คำนิยามคำว่า หอพัก หมายความว่า สถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับผู้พักตาม พระราชบัญญัตินี้เท่านั้น และตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มีคำจำกัดความว่าสถานที่ที่รับผู้พักตามพระราชบัญญัตินี้เข้าพักอาศัย โดยเรียกเก็บเงินค่าเช่า โดยมีความแตกต่างกัน ประกอบกับคำว่า ผู้พัก ตาม พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 หมายความว่า ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและเข้าอยู่ในหอพักโดยให้ทรัพย์สินตอบแทน และคำว่า ผู้พัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มาตรา 4 หมายความว่า ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีและมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี

ในประเด็นดังกล่าวที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ล้วนขัดกับ สภาพการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุผล คือ พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 กำหนดให้มีผู้จัดการหอพัก ต้องมีผู้จัดการหอคอยดูแลไม่ให้เกิดการเสพสุรา หรือ เล่นการพนัน คอยแจ้งผู้ปกครอง หากผู้พักไปพักที่อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่ากฎหมาย ฉบับนี้ผ่านสภาออกมาโดยมิได้คำนึงถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน หรือผ่านออกมา โดยขาดการรับรู้หรือมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับ ผู้ประกอบกิจการหอพัก รวมถึงนิสิต นักศึกษา ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบ จากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 กำหนดเพียงว่า ผู้จัดการหอพัก หมายความว่า ผู้ซึ่งมีหน้าที่ดำเนิน กิจการหอพักเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 ซึ่งกำหนดให้ตกเป็นภาระและหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหอพักและผู้จัดการ หอพักที่จะต้องเข้าไปจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในหอพัก ทำให้ส่งผลต่อความ รับผิดชอบที่มากกว่าเดิม หากปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนด

ไว้ในกฎหมาย เช่น กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการหอพักจะต้องจัดให้มีการประกันภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้พักตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งหากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 90

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้พัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 นั้น หมายความว่า ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีและมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี กรณีดังกล่าวนี้จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาเนื่องจากในสถานศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี จำกัดผู้พัก ซึ่งกำหนดอายุไว้ไม่เกินยี่สิบห้าปี ย่อมขัดกับความเป็นจริง กล่าวคือ นักศึกษาหรือผู้พักบางกรณีมีอายุมากกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาให้จบชั้นปริญญาตรีและมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยในหอพัก หากมีการจำกัดอายุในการเข้าอยู่ของผู้พักในหอพักแล้ว ย่อมทำให้นักศึกษาหรือผู้พักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับนี้ อันเป็นการลิดรอนสิทธิเกี่ยวกับเรื่องอายุในการจำกัดของอายุผู้พัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสภาพปัจจุบัน

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้อำนาจในการกำกับดูแลประกอบกิจการหอพักให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government Organization) ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30 เป็นการกระจายอำนาจรายได้สำหรับค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในกิจการหอพักไปยังส่วนท้องถิ่น เช่น ค่าธรรมเนียม (Fee) ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าของหน้าที่ดำเนินการภายในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ และให้ตกเป็นรายได้ (Revenue) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว จึงทำให้เกิด

หลักเกณฑ์ ที่ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้เพิ่มขึ้นอีก

นอกจากนี้ เมื่อพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ใช้บังคับแล้ว ปรากฏว่ามิได้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักที่มาจากองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้องค์กรภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจหอพักเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบและควบคุมของการดำเนินการของรัฐด้วย ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 และเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นนิติบุคคล (Juristic Person) สามารถบริหารจัดการรายได้ (Revenue) ที่เป็นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักในประเด็นของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยให้องค์กรภาคธุรกิจหอพักเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ยังกำหนดเป็นมาตรการบังคับทางอ้อมว่าจะต้องดำเนินการจดทะเบียนหอพัก เพื่อให้กรณีบ้านเช่า (Rental) ต่าง ๆ หรือประเภทที่พักอื่น ๆ จดทะเบียนหอพัก โดยอาศัยมูลเหตุจูงใจในการลดหย่อนภาษีประเภทนี้ แต่กรณีดังกล่าวกลับบังคับไว้กรณีจดทะเบียนหอพักจะต้องแยกออกเป็นหอพักชายและหอพักหญิง การจดทะเบียนเป็นหอพักแยกประเภทย่อมส่งผลต่อผู้ประกอบการหอพักโดยตรงในการบริหารจัดการ อันจะเกิดความไม่คุ้มค่าต่อผู้ประกอบการหอพักในการลงทุนทำกิจการหอพักในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการกิจการหอพักในประเด็นเกี่ยวกับผู้พักในหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558
2. เพื่อศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการกิจการหอพักในประเด็นเกี่ยวกับผู้จัดการหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558
3. เพื่อศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการกิจการหอพักในประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบกิจการหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ในขอบเขตของผู้พักในหอพักเอกชน ผู้จัดการหอพักเอกชน และการควบคุมการประกอบกิจการหอพักเอกชน โดยศึกษาจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 พร้อมทั้งศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ และมาตรการในการดำเนินการกิจการหอพักในต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการประกอบกิจการหอพัก และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยศึกษาจากตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ บทความ รวมทั้งข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับหอพัก เช่น

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 นำข้อมูลมาศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการหอพักในประเด็นเกี่ยวกับ ผู้พักในหอพักเอกชน ผู้จัดการหอพักเอกชน และการควบคุมการประกอบกิจการหอพักเอกชน พบว่า

1. ผลการศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการหอพักในประเด็นเกี่ยวกับผู้พักในหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

สำหรับในประเด็นเกี่ยวกับผู้พัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 นั้น หมายความว่า ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีและมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี กรณีดังกล่าวนี้จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหา กล่าวคือ นักศึกษาหรือผู้พักบางกรณี มีอายุมากกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาให้จบชั้นปริญญาตรีและมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยในหอพัก หากมีการจำกัดอายุในการเข้าอยู่ของผู้พักในหอพักแล้ว ย่อมทำให้นักศึกษาหรือผู้พักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับนี้ อันเป็นการกีดกันสิทธิเกี่ยวกับเรื่องอายุในการจำกัดของอายุผู้พักและไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น การได้รับการประกันภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้พัก เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสภาพปัจจุบัน

2. ผลการศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินกิจการหอพัก ในประเด็นเกี่ยวกับผู้จัดการหอพัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 กำหนดให้มีผู้จัดการหอพัก เป็นผู้คอยดูแลไม่ให้มีการเสพสุรา หรือเล่นการพนัน (Wager) คอยแจ้งผู้ปกครอง หากผู้พักไปพักที่อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้ผ่านสภาออกมาโดยมิได้คำนึงถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน หรือผ่านออกมาโดยขาดการรับรู้หรือมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับผู้ประกอบกิจการหอพัก รวมถึงนิสิต และนักศึกษา ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 กำหนดเพียงว่า ผู้จัดการหอพัก หมายความว่า ผู้ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินกิจการหอพักเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 ซึ่งกำหนดให้ตกเป็นภาระและหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหอพักและผู้จัดการหอพักที่จะต้องเข้าไปจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในหอพัก ทำให้ส่งผลต่อความรับผิดชอบที่มากกว่าเดิม เช่น กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการหอพักจะต้องจัดให้มีการประกันภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้พักตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งหากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายดังกล่าว

3. ผลการศึกษากฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินกิจการหอพักใน ประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบกิจการหอพักเอกชน ตาม พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้อำนาจในการควบคุมและกำกับดูแลประกอบกิจการหอพักให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Governments Organization) ตามพระราชบัญญัติ

กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กล่าวคือ เป็นการกระจายอำนาจรายได้สำหรับค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในกิจการหอพักไปยังส่วนท้องถิ่น เช่น ค่าธรรมเนียมค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการภายในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ และให้ตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พร้อมกันนี้ยังได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ซึ่งประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้ง จำนวนสี่คน เป็นกรรมการ แต่ไม่ได้กำหนดให้มีบุคคลการภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบกิจการหอพัก ซึ่งมาจากการคัดเลือกของภาคธุรกิจเอกชนในกิจการหอพัก เข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยให้มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ เช่น เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน มาตรการ และการจัดระเบียบหอพัก เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีแก่หอพักที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกาศเกียรติคุณหอพัก และการให้การสนับสนุนแก่หอพักที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณ

รวมทั้งการออกกฎกระทรวงอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหอพักตามพระราชบัญญัตินี้ ติดตามประเมินผล และตรวจสอบประสิทธิภาพในการบังคับใช้ และเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 พบว่า ไม่มีบทบัญญัติในการควบคุมดูแลหรือการดำเนินการของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยให้มีตัวแทนจากองค์กรธุรกิจภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ซึ่งจะต้องมาจากการคัดเลือกเองระหว่างผู้ประกอบการหอพักต่าง ๆ ซึ่งได้มีจดทะเบียนหอพัก เข้ามาเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักได้ โดยจะได้มีอำนาจและหน้าที่ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 เช่น เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน มาตรการ และการจัดระเบียบหอพัก เป็นต้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในภาคเอกชนซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกิจการด้านเด็กและเยาวชนจำนวนสามคน และผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการหอพักจำนวนหนึ่งคน โดยแก้ไขใหม่เป็น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในภาคเอกชนซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกิจการด้านเด็กและเยาวชนจำนวนสามคน และผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการหอพักจำนวนหนึ่งคนโดยมาจากการคัดเลือกของผู้ประกอบการหอพักเอกชน เพื่อจะได้เข้ามาเป็นกรรมการร่วมตรวจสอบ การควบคุมดูแล เช่น เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี ให้ความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับ นโยบาย แผนงาน มาตรการ และการจัดระเบียบ

หอพัก ในฐานะคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบกิจการหอพัก ตามที่กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การที่กฎหมายกำหนดผู้พักคือผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรี และมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี บทบัญญัติดังกล่าวเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งเนื่องจากสถานศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ต้องจำกัดคุณลักษณะของผู้พัก โดยกำหนดอายุไว้ไม่เกิน 25 ปี การกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิของผู้พักและขัดแย้งกับความเป็นจริง กล่าวคือ นักเรียน นักศึกษาหรือผู้พักบางรายมีอายุมากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 แต่มีความจำเป็นต้องศึกษาให้สำเร็จ การศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรีและมีความจำเป็นที่จะต้องพักอาศัยในหอพักเอกชน หากมีการจำกัดเกณฑ์อายุในการเข้าพักอาศัยของผู้พักในหอพักแล้ว ย่อมทำให้นักเรียนนักศึกษาหรือผู้พักนั้นได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเป็นการตรึงสิทธิโดยจำกัดอายุของผู้พัก และยังทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองในด้านประกันภัยตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีความไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

นอกจากนี้ มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังกำหนดให้ผู้จัดการหอพักมีหน้าที่จะต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 92 กำหนดให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 92 นี้มีระวางโทษในอัตราที่น้อยกว่าโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เป็นระวางโทษที่สูงกว่ามาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ซึ่งการกำหนดระวางโทษดังกล่าวอาจทำให้มาตรการในการใช้บังคับ

กฎหมายในเรื่องหน้าที่ของผู้จัดการหอพักลดน้อยลง และอาจเป็นเหตุให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ฝ่าฝืนหน้าที่ตามมาตรา 64 นั้น ไม่ถือเป็นการกระทำที่เป็นความชั่ว (Schuld) หรือเป็นความผิดในตัวเอง (Mala in Se) แต่เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมาย (Mala Prohibita) ดังนั้น หากมีการกำหนดโทษปรับทางปกครองแทนการกำหนดโทษทางอาญา อาจมีผลทำให้การใช้บังคับกฎหมายกับผู้จัดการหอพักหอพักมีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากกว่าเดิม

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ.2558 แล้วไม่ปรากฏว่า มีการควบคุมตรวจสอบอันเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการหอพักในประเด็นของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักโดยเปิดโอกาสให้องค์กรภาคธุรกิจหอพักเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก ซึ่งหากมีการดำเนินการดังกล่าว อาจจะส่งผลให้เกิดความคุ้มครองธุรกิจหอพักเอกชนให้ได้รับประโยชน์จากการประกอบธุรกิจหอพักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 และยังเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

การที่รัฐเข้ามาแทรกแซงการประกอบกิจการหอพักเอกชนสำหรับหอพักเอกชนที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณจากคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพัก โดยอาจกำหนดให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากร การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ หรืออุปกรณ์ เช่นเดียวกับหอพักสถานศึกษานั้นย่อมเป็นการจูงใจให้ผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชนเข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มากยิ่งขึ้น แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกลับไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ประกอบกิจการหอพักโดยส่วนใหญ่ไม่เข้ามาจดทะเบียนหอพัก และไม่ยอมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดคุณสมบัติผู้พักไว้ อันเป็นการลดรอนสิทธิของพัก ประกอบกับผู้จัดการหอพักมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายเพิ่มขึ้น หากมิได้กระทำการตามหน้าที่หรือตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายย่อมต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วหากมีการนำเอาโทษปรับทางปกครองมาใช้บังคับแก่กรณีนี้ จะมีความเหมาะสมกับผู้ประกอบธุรกิจเอกชนด้านการประกอบกิจการหอพักเอกชนมากกว่าการนำโทษทางอาญามาใช้บังคับ

นอกจากนี้หากมีการกำหนดให้มีตัวแทนของเอกชนที่มาจากการคัดเลือกของผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการส่งเสริมกิจการหอพักตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ย่อมถือเป็นความเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจหอพักเอกชน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาครัฐและภาคเอกชนโดยเฉพาะผู้ประกอบกิจการหอพักเอกชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อระบบการควบคุมของรัฐและเป็นการส่งเสริมการประกอบการด้านธุรกิจให้แก่ปัจเจกชนอันจะส่งผลดีต่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงหอพักในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพยายามจัดหอพักในมหาวิทยาลัยขึ้น โดยวางวัตถุประสงค์ในแนวเดียวกันว่า จะเสริมสร้างให้นิสิตรู้จักอยู่ร่วมกันในสิ่งแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ทุกคนซึ่งล้วนแล้วแต่จะต้องอยู่ในสังคมประชาธิปไตยในอนาคต ได้มีโอกาสเพิ่มพูนคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สหรัฐอเมริกามีการแบ่งการปกครองออกเป็น 50 รัฐ ซึ่งกฎหมายที่บังคับใช้ประชาชน ในแต่ละรัฐอาจจะไม่เหมือนกัน แต่ละรัฐอาจจะบังคับประชาชนภายในรัฐนั้น ๆ เท่านั้น แต่ลักษณะของกฎหมายที่จะคุ้มครองผู้เช่าจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน หอพักเอกชนนั้นมีประเภท เช่น ให้

เช่าห้องอาศัยในบ้านของตนเอง ให้เช่าบ้านทั้งหลัง หรือให้เช่าห้องชุด เป็นต้น ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา อาจจะมีหอพักประเภทสังคมเกียรตินิยม คือ ประเภทบ้านที่เรียกชื่อเป็นอักษรกรีกต่าง ๆ ซึ่งจะมีสมาชิกทั่วประเทศ และมีกฎเกณฑ์พิเศษในการเข้าพักในหอพัก ซึ่งมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุของผู้เข้าพัก หรือการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการหอพัก ดังเช่นกับพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ของไทย โดยกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าที่พักอาศัยในสหรัฐอเมริกา จะใช้หลักการเช่าอสังหาริมทรัพย์ (Landlord Tenant Law) ซึ่งจะครอบคลุมกรณีการเช่าอสังหาริมทรัพย์ของนักศึกษาด้วย ยกเว้นตามกฎหมายของรัฐบางรัฐ เช่น รัฐวอชิงตัน จะมีกฎหมาย Residential Landlord Tenant Law ซึ่งไม่ใช้บังคับแก่การเช่าที่พักอาศัยของสถาบันการศึกษา อย่างไรก็ตามก็สามารถนำหลักการเช่าอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในลักษณะทั่วไป เพื่อเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของการเช่าที่พักอาศัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของผู้พัก ผู้จัดการหอพัก และเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมดูแลหรือตรวจสอบการประกอบกิจการหอพักไว้ ในประเด็นคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบกิจการหอพัก ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ดังนี้

1. มาตรา 4 ให้คำนิยาม คำว่า ผู้พัก หมายความว่า ผู้พักซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษานในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีและมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปี กรณีดังกล่าวจึงเกิดเป็นประเด็นปัญหา เนื่องจากในสถานศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ได้จำกัดผู้พักโดยกำหนดอายุไว้ไม่เกินยี่สิบห้าปี ย่อมขัดกับความเป็นจริง กล่าวคือ นักศึกษาหรือผู้พักบางรายมีอายุมากกว่าที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ที่จำเป็น

จะต้องศึกษาให้จบในชั้นปริญญาตรีและมีความจำเป็นที่จะต้องพักอาศัยในหอพัก หากมีการจำกัดเกณฑ์อายุในการเข้าอยู่พักอาศัยของผู้พักในหอพักแล้ว ย่อมทำให้นักศึกษาหรือผู้พักตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับนี้ อันเป็นการละเมิดสิทธิและผู้พักไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมาย และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง จึงเห็นควรให้ตัดข้อความออก และใช้ข้อความนี้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ว่า ผู้พักหมายความว่า ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษาในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรี

2. พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้ผู้จัดการหอพักเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลหอพักสถานศึกษาหรือหอพักเอกชนและเป็นภาระหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการหอพักและผู้จัดการหอพักจะต้องเข้าไปจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในหอพัก ทำให้ส่งผลต่อความรับผิดชอบที่มากกว่าเดิม ถึงแม้จะปรากฏว่าผู้จัดการหอพักมีหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายทำให้มีภาระเพิ่มขึ้นก็ตาม หากปรากฏว่าผู้จัดการหอพักไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งการกำหนดอัตราโทษและสภาพบังคับตามพระราชบัญญัติหอพักที่ใช้บังคับในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 มีอัตราโทษเบาลง เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การกำหนดอัตราโทษที่มีความรุนแรงลดน้อยลงไปในนั้น จะเป็นเหตุให้ผู้จัดการหอพักซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอาจจะไม่ปฏิบัติตามกฎหมายกำหนดไว้

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสมควรที่จะนำเอาโทษปรับทางปกครองมาบังคับใช้กับกรณีนี้ จะทำให้มีความเหมาะสมกับมากกว่า เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยแก้ไขในเรื่องอัตราโทษโดยนำเอาโทษปรับทางปกครองมาบังคับใช้ดังนี้ ตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 บัญญัติว่า ผู้จัดการหอพักหรือผู้ซึ่ง

ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการหอพักผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 62 มาตรา 63 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 64 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เป็น ผู้จัดการหอพักหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้จัดการหอพักผู้ใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 62 มาตรา 63 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 64 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรืออาจจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีกรณีที่ไม่มี การชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่กำหนด

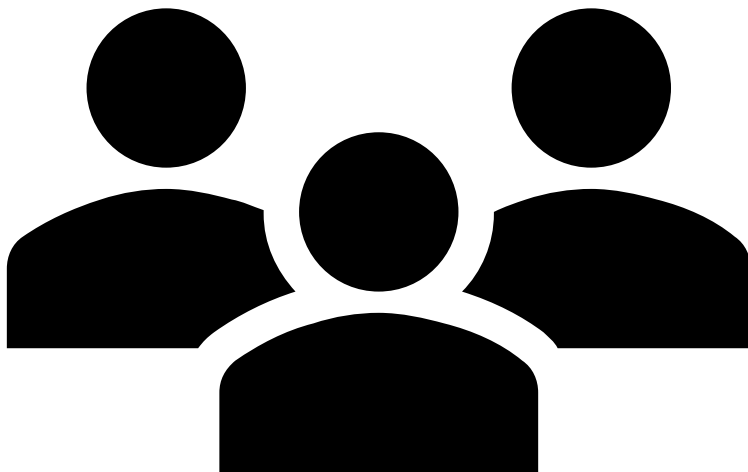
บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 กฎ ระเบียบ และ
ข้อปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาร์.เอ็น
ดีไซน์แอนด์พริ้นติ้ง, 2539.
- กองนโยบายและแผนงาน. รายงานการศึกษา การกระจายตัวของหอพัก
ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักผังเมือง
กรุงเทพมหานคร, 2554.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. สังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2555.
- เครือรัตน์ กิ่งสกุล. มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายหอพัก. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- เชาว์ อยู่จำรัส. การควบคุมหอพักนักเรียนนักศึกษาของเอกชนโดยทาง
ราชการ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2509.
- ปภากร สุวรรณธาดา. การศึกษาความต้องการที่พักอาศัยของ

- นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
สถาปัตยกรรมศาสตร์ (เคหการ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2537.
- มนตรี แยมกสิกร. รายงานผลการวิจัยเรื่องรูปแบบหอพักนักศึกษา
สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักปลัด
ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การบริหารงานด้านหอพัก นิสิตนักศึกษา
หลักการ ปัญหาและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์,
2525.
- สร้อยญา สุขเพิ่ม. รายงานวิจัยเรื่องความต้องการของนิสิตต่อ
การบริการด้านหอพักนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2556.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. เอกสารประกอบการร่างพระราชบัญญัติ
หอพัก. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา,
2557.
- Maurice P. Woolf and Jcanne.S. Wollf. **The Student Personnel
Program.** New York: McGraw – Hill Book Company Inc,
1953.
- Mueller, Kate H. **Student Personnel Work in Higher
Education.** Boston: Houghton Mifflin Company, 1961.
- Packwood, William T. **College Student Personnel Service.**
Eillnios: Charles C. Thomas, 1977.

นครสวรรค์เมืองแห่งสุคติภูมิ: การตั้งชื่อสถานที่
ในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องไตรภูมิ
Nakhonsawan the City of Heaven Realm:
Location Naming in Nakhonsawan which Related to the
Three Worlds Belief

กัญญารัตน์ เผ่าพันธุ์ *
ณัฐวรินทร์ หนูนกลาง *

* นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ E-mail : thai_nsru@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง นครสวรรค์เมืองแห่งสุคติภูมิ: การตั้งชื่อสถานที่ใน จังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องไตรภูมิ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องไตรภูมิ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชื่อถนน ตรอก ซอย ชุมชน สะพาน วัด โรงพยาบาล บ้านจัดสรร โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร สวนสาธารณะ และหอพัก ที่มีปรากฏในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังเก็บข้อมูล ชื่อสถานที่ในอดีตซึ่งมีการบันทึกไว้ในเอกสารต่าง ๆ แต่ไม่มีปรากฏในปัจจุบันแล้ว รวมได้ 62 รายชื่อ ผลการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อสถานที่ใน จังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องไตรภูมินั้น แบ่งได้เป็น 7 ประเด็น ได้แก่ การตั้งชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับสวรรค์โดยภาพรวม การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดุสิต การตั้งชื่อที่ เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นนิมมานรดี การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นพรหม และการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับป่าหิมพานต์ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการตั้งชื่อที่ เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีจำนวนมากที่สุด โดยปรากฏ การนำชื่อ เทวดา ชื่อสถานที่ ชื่อต้นไม้มาใช้ในการตั้งชื่ออย่างแพร่หลาย

คำสำคัญ: การตั้งชื่อสถานที่, นครสวรรค์, ไตรภูมิ

Abstract

The research article, Nakhonsawan the City of Heaven Realm: location naming in Nakhonsawan which related to the Three Worlds belief, is aimed to analyze the location naming in Muang Nakhonsawan district, Nakhonsawan which is related to the Three Worlds belief. The researcher gathered naming information of roads, alleys, side-roads, communities, bridges, temples, hospitals, housing estates, hotels, department stores, restaurants, parks and dormitories at present as well as the past locations which recorded in many documents, 62 locations names altogether. The study found that the location naming in Nakhonsawan which related to the Three Worlds belief can be divided into 7 aspects; the name which meaning related to the whole heaven concept, the name which meaning related to Zatumaharit heaven, the name which meaning related to Trayastrimsa heaven, the name which meaning related to Tushita heaven, the name which meaning related to Nirmanarati heaven, the name which meaning related to Brahma heaven and the name which meaning related to Himavanta forest. It is a notable that the name which meaning related to Trayastrimsa heaven are mostly found by the name of the angels, places and trees are widely used.

Keywords: the location naming, Nakhonsawan, the Three Worlds

บทนำ

นครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างตอนบนของภาคกลางและตอนล่างของภาคเหนือ มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์อีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย นครสวรรค์เป็นศูนย์รวมแม่น้ำสายสำคัญทั้งสี่สาย คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาและที่สำคัญ มีหลักฐานปรากฏในอักขรานุกรมภูมิศาสตร์ว่า “แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง ไหลมารวมกันเรียกว่า แม่น้ำโพ ตรงปากแม่น้ำปิงคือแม่น้ำโพมาสบกับแม่น้ำน่านเรียกว่า ปากน้ำโพ” (วิทยาลัยครูนครสวรรค์, 2528: 331)

เป็นที่ทราบกันดีว่าเมืองนครสวรรค์เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าตั้งขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยมีชื่อปรากฏอยู่ในศิลาจารึกว่า “เมืองพระบางเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในการทำสงครามมาหลายสมัย... ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น เมืองขอนแก่น เพราะเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และหันหน้าเมืองไปทางแม่น้ำซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกทำให้แสงอาทิตย์ส่องเข้าหน้าเมืองตลอดเวลา แต่ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น เมืองนครสวรรค์ เพื่อเป็นศุภนิมิตอันดี” (สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดนครสวรรค์, ม.ป.ป.: 12) นครสวรรค์จึงมีชื่อเรียกเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นเมืองพระบาง เมืองขอนแก่น หรือเมืองปากน้ำโพ

นครสวรรค์ แปลว่า เมืองของชาวสวรรค์ จึงได้มีการนำภาพวิมานสี่เหลี่ยมมาเป็นตราสัญลักษณ์ของจังหวัดนี้ ซึ่งตามคติทางศาสนาเชื่อกันว่าผู้มีบุญมากเท่านั้น จึงจะได้ไปเกิดเป็นเทวดานางฟ้าบนสวรรค์ และมีวิมานเป็นที่สถิต สวรรคภูมิหรือดินแดนแห่งสวรรค์ตามความเชื่อจะอยู่ในภาคของสุคติภูมินั่นก็คือแดนดี หรือผู้ที่กระทำความดีเป็นภูมิที่มีแต่ความสุขดวงสบาย หรืออาจกล่าวได้ว่า สวรรคภูมิก็คือที่อยู่ของผู้มีบุญนั่นเอง

ในสังคมไทยมีธรรมเนียมปฏิบัติในการตั้งชื่อให้แก่สถานที่ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ โดยการตั้งชื่อ จะเน้นการสื่อความหมายที่ดีงาม และสอดคล้องกับสถานที่นั้น ๆ (ปนิตา จิตมุง, 2554: 2) จากการสังเกตการตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในการดูแลรับผิดชอบของภาครัฐและภาคเอกชน แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับคติความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ทั้งสิ้น เช่น ถนนโกสีย์ ถนนดาวดึงส์ ถนนหิมพานต์ ถนนเทพนิมิต ถนนอัมรินทร์วิถี ถนนเทพดำเนิน ถนนสุขาดา ซอยมาตุลี ซอยปาริชาติ ซอยเทวัญ ซอยเอกอัมรินทร์ ถนนไกรลาศ ชุมชนเขากบเฮอร์วีน ชุมชนสุนันทา สะพานดุสิตา ภูมิ สะพานนิมมานรดี สะพานปิงวารีศรีสวรรค์ วัดนครสวรรค์ วัดพรหมจริยาवास โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ โรงพยาบาลศรีสวรรค์ โรงแรมอโนดาต โรงแรมวัชรະ โยเทล ห้างสรรพสินค้าวิทีเทพ ร้านอาหารดาวดึงส์ อุทยานสวรรค์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในไตรภูมิพระร่วง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ตั้งชื่อมีความรู้ในเรื่องไตรภูมิเป็นอย่างดี หรือเป็นเครื่องยืนยันว่าไตรภูมิพระร่วงมีอิทธิพลต่อความคิดของคนไทย

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงที่มาและลักษณะการตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีความเชื่อมโยงกับไตรภูมิพระร่วง ในภาคของสวรรค์ภูมิว่ามีความสัมพันธ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะใดบ้าง โดยกำหนดเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ เพราะเป็นชุมชนเก่าแก่ และการตั้งชื่อสถานที่ที่สอดคล้องกับนครสวรรค์อย่างเห็นได้ชัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การตั้งชื่อสถานที่ต่างๆ เขตพื้นที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องไตรภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารอื่น ๆ ได้แก่ เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับไตรภูมิ และเอกสารหนังสือและที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครสวรรค์

1.2 ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ ในอำเภอนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากชื่อถนน ตรอก ซอย ชุมชน สะพาน วัด โรงพยาบาล บ้านจัดสรร โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร สวนสาธารณะ และ หอพัก ที่มีปรากฏในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลชื่อสถานที่ในอดีต ซึ่งมีการบันทึกไว้ในเอกสารต่าง ๆ แต่ไม่มีปรากฏในปัจจุบันแล้ว รวมได้ 62 รายชื่อ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์การตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องไตรภูมิ

3. การนำเสนอข้อมูล

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอในบทความวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อสถานที่ในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องไตรภูมินั้นแบ่งได้เป็น 7 ประเด็น ได้แก่ การตั้งชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับสวรรค์โดยภาพรวม การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดุสิต การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นนิมมานรดี การตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นพรหม และการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับป่าหิมพานต์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์โดยภาพรวม

สวรรค์ตามความเข้าใจโดยทั่วไปหมายถึงที่อยู่ของผู้ที่กระทำความดี เมื่อตายไปแล้วจึงได้ไปเกิดบนสวรรค์มีวิมานเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดา นางฟ้า จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์โดยภาพรวม มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 23 ชื่อ ได้แก่ ถนนสวรรค์วิถี ถนนเมฆสวรรค์ ถนนวิไลสวรรค์ ถนนวงศ์สวรรค์ วัดนครสวรรค์ วัดศรีสวรรค์สังฆาราม โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ โรงพยาบาลศรีสวรรค์ สะพานปิงวารีศรีสวรรค์ สวรรค์คัลเลอร์แอนด์ ศรีสวรรค์โฮม ถนนวิมานแมน หอสุชาวดี ถนนเทพดำเนิน ถนนเทพนิมิต ถนนสุรารักษ์ ถนนเทพารักษ์ ถนนเทพวิถี หอขยเหวัญ หอเทวาทิพย์ หอเทพธิดา ห้างสรรพสินค้าวิถีเทพ และโรงแรมวิถีเทพสามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

1.1 ชื่อที่มีคำว่าสวรรค์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่าสวรรค์ไว้ว่า “สวรรค์ น. โลกของเทวดา, เมืองฟ้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1184) ความเชื่อเรื่องสวรรค์เป็นความเชื่อในเรื่องโลกหลังความตายของพุทธศาสนา ว่ามนุษย์ต้องมีการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อเสียชีวิตลงผลกรรมก็จะเป็นตัวกำหนดว่าเราจะได้ไปอยู่ที่ใด หากสั่งสมกรรมดีมากก็ย่อมไปสู่สวรรค์ หากกระทำแต่บาปก็ต้องตกนรก มีเพียงการเข้าสู่นิพพานเท่านั้นที่จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากวัฏสงสารเหล่านี้

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำคำว่าสวรรค์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 11 ชื่อ ได้แก่ ถนนสวรรค์วิถี ถนนเมฆสวรรค์ ถนนวิไลสวรรค์ ถนนวงศ์สวรรค์ วัดนครสวรรค์ วัดศรีสวรรค์สังฆาราม โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ โรงพยาบาลศรีสวรรค์ สะพานปิงวารีศรีสวรรค์ สวรรค์คัลเลอร์แอนด์ และศรีสวรรค์โฮม

ถนนสวรรค์วิถี เป็นถนนที่แยกออกจากซอยโกสีย์ใต้ จากฝั่งตะวันออกของอำเภอเมืองนครสวรรค์ และสิ้นสุดที่ซอยสวรรค์วิถี 67

ถนนเมฆสวรรค์ เป็นถนนที่แยกออกจากถนนวงศ์สวรรค์ ไปสิ้นสุดที่ถนนหิมพานต์

ถนนวิไลสวรรค์ เป็นถนนที่แยกออกจากถนนสวรรค์วิถี ไปสิ้นสุดที่ถนนวงศ์สวรรค์

ถนนวงศ์สวรรค์ เป็นถนนที่ล้อมรอบบริเวณอุทยานสวรรค์ อยู่ติดกับพหลโยธิน

วัดนครสวรรค์ เป็นวัดประจำจังหวัดนครสวรรค์ ด้านหน้าติดถนนสวรรค์วิถี และด้านหลัง ติดถนนโกสีย์

วัดศรีสวรรค์สังฆาราม หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าวัดถือน้ำ อยู่บริเวณด้านหลังมณฑลทหารบกที่ 31 ค่ายจิระประวัติ จังหวัดนครสวรรค์

โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ เป็นโรงพยาบาลศูนย์ ประจำจังหวัดนครสวรรค์ ด้านหน้าติดถนนอรรถกวี ด้านหลังติดถนนมาตุลี

โรงพยาบาลศรีสวรรค์ ด้านหน้าติดกับถนนดาวดึงส์ ด้านหลังติดกับถนนวงศ์สวรรค์ ตรงข้ามกับอุทยานสวรรค์

สะพานปิงวารีศรีสวรรค์ เป็นสะพานข้ามแม่น้ำปิง อยู่บริเวณทางเลี้ยวเมืองนครสวรรค์ (ทางแยกต่างระดับที่หนองตะโก)

สวรรค์คัลเลอร์แกล็บ เป็นร้านถ่ายรูปอยู่บนถนนโกสีย์

ศรีสวรรค์โฮม อยู่บริเวณถนนดาวดึงส์ เชื่อมกับด้านหน้าของโรงพยาบาลศรีสวรรค์

1.2 ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับสวรรค์

บนสวรรค์มีวิมานปราสาทแก้วอันงดงามเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดา นางฟ้า จากการเก็บข้อมูลพบว่ามี การนำชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับ

สวรรค์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 2 ชื่อ ได้แก่ ถนนวิมานแมน และหอสุขาวดี

ถนนวิมานแมน เป็นถนนที่แยกออกจากถนนวงค์สวรรค์ และถนนสวรรค์วิถีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายของคำว่าวิมานไว้ว่า “วิมาน น. ที่อยู่หรือที่ประทับของเทวดา, ยานทิพย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1123)

หอสุขาวดี เป็นหอพักนักศึกษาหญิงในเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อยู่ติดกับถนนไกรลาศนิยามหายาน มีความเชื่อว่า แดนสุขาวดีเป็นดินแดนที่พระพุทธเจ้าสร้างขึ้นที่ได้ชื่อว่าสุขาวดีเพราะเป็นดินแดนที่มีแต่ความสุขความสบาย ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาแก้ว กำแพงแก้ว มีสระโบกขรณีที่ประดับด้วยแก้วมณี มีดนตรีทิพย์บรรเลงอยู่ตลอดเวลา เป็นดินแดนที่ผู้ปฏิบัติธรรมจะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน

1.3 ชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทวดา

เทวดา หรือนางฟ้าตามคติของคนไทยเชื่อว่า เป็นผู้ที่มีบุญบารมีคอยปกปักษ์รักษาสิ่งต่าง ๆ เช่น เทวดาที่คอยดูแลต้นไม้ เราจะเรียกว่าเทพารักษ์ เทวดาที่คุ้มครองตัวเรา หรือเทวดาที่เชื่อว่าสถิตอยู่ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายของคำว่าเทวดาไว้ว่า “เทวดา น. ชาวสวรรค์มีกายทิพย์ ตาทิพย์ หูทิพย์ และกินอาหารทิพย์ เป็นโอปปาติกะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 582)

จากการเก็บข้อมูลพบที่มีการนำชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทวดามาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่ ถนนเทพนิมิต ถนนสุรารักษ์ ถนนวิถีเทพ ถนนเทวัญหอเทวาทิทัศ หอเทพธิดา ห้างสรรพสินค้าวิถีเทพ โรงแรมวิถีเทพและวัดเทพนิมิตโฆสิตาราม

ถนนเทพนิมิต แยกออกจากถนนมาตุลี ผ่านหน้าวัดเทพนิมิตโฆสิตาราม

ถนนสุรารักษ์ แยกออกจากถนนสวรรควิถี เป็นถนนที่อยู่ติดกับซอยสวรรควิถี 43

ถนนวิถีเทพ แยกออกจากถนนโกสีย์ ไปสิ้นสุดที่ถนนมาตุลี

ถนนเทวัญ เป็นซอยที่แยกออกจาก เป็นซอยที่แยกออกจากถนนสวรรควิถี ปัจจุบันเป็นซอยสวรรควิถี 35

หอเทวาพิทักษ์ เป็นหอพักบุคลากรในเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อยู่ติดกับถนนไกรลาศ

หอเทพธิดา เป็นหอพักนักศึกษาหญิงในเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อยู่ติดกับถนนไกรลาศ

ห้างสรรพสินค้าวิถีเทพ อยู่ติดถนนสวรรควิถี ก่อนถึงถนนมาตุลี เยื้องกับซอยสวรรควิถี 19

โรงแรมวิถีเทพ เป็นโรงแรมที่พักในเครือเดียวกับห้างสรรพสินค้าวิถีเทพ และตั้งอยู่บริเวณเดียวกัน

วัดเทพนิมิตโฆสิตาราม แยกออกจากถนนมาตุลีไปบนถนนเทพนิมิต วัดจะอยู่ติดกับชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์

ชื่อข้างต้นมีการใช้ภาษาที่เป็นคำไวพจน์ที่หมายถึง เทวดา นางฟ้า คือคำว่า เทพ สุรา เทวัญ เทวาและเทพธิดา

2. ชื่อเทวดาบนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา

สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา เป็นสวรรค์ชั้นแรกที่อยู่เหนือโลกมนุษย์ ขึ้นไปจากพื้นดิน 46,000 โยชน์มีท้าวจุลโลกบาลคอยดูแลทั้งสี่ทิศคือ ท้าวเวสสุวรรณดูแลทิศเหนือ ท้าววิรุฬหกดูแลทิศใต้ ท้าวอถรรุดูแลทิศ

ตะวันออก และทำวัตรวิปัสสนาแลทิศตะวันตก “อายุของเทวดาในสวรรค์ชั้นนี้คือ 500 ปีทิพย์ เทียบได้กับ 9 ล้านปีมนุษย์” (ขุณยานิน นัยสินธุ, 2552: 270)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อเทวดาบนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกามาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 4 ชื่อ ได้แก่ชอยเวสสุวรรณณนรามสุรณนเมขลาและถนนอรุณ

ชอยเวสสุวรรณ เป็นชอยที่แยกออกจากถนนสวรรค์วิถี บางคนก็เรียกว่าชอยสวรรค์วิถี 23 ซึ่ง เวสสุวรรณเป็นชื่อของเทวดาหนึ่งในสี่ของท้าวจตุโลกบาลหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ท้าวกุเวร เป็นใหญ่ในพวกยักษ์อยู่เหนือยอดเขาเขาคันธมาทศเหนือของเขาคะรุณ

ถนนรามสุร อยู่บริเวณที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยเชื่อมระหว่างถนนสวรรค์วิถีและถนนโกสีย์ ซึ่งรามสุรเป็นตัวละครในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ เป็นหลานของท้าวตรีเมฆ รามสุรเป็นยักษ์มีฤทธิ์มาก มีนิสัยหยาบช้า อาวุธของรามสุรคือขวานเพชรและศรซึ่งพระอิศวรประทานให้แก่ท้าวตรีเมฆผู้เป็นอัยกา รามสุรอาศัยอยู่ในกลีบเมฆ บนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา (มูลนิธิตศมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2548: 1155)

ถนนเมขลา เป็นถนนที่ผ่ากลางพื้นที่ตลาดบ่อนไก่ ซึ่งเป็นตลาดสดขนาดใหญ่ของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเมขลาเป็นนางฟ้าที่มีรูปโฉมงดงามและมีกลิ่นกายหอม พระอิศวรทรงโปรดปรานนางอย่างมากจึงทรงแต่งตั้งให้นางเป็นชายาลำดับที่ 4 เนมิตวิมานทองแก้วอันงดงามให้ นางเมขลาได้รับพระเมตตาจึงอยู่บนสวรรค์อย่างมีความสุข (มูลนิธิตศมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2548: 1090) พระอิศวรมอบหมายให้นางเมขลาดูแลรักษาแก้วมณี แต่นางกลับขโมยแก้วมณีนั่นกลับไปยังวิมานของตน พระอิศวรจึงโปรดให้คนติดตามนางเมขลาและให้นำแก้วมณีกลับมา

โดยประกาศว่าหากผู้ใดนำแก้วมณีกลับมาได้จะประทานนางเมขลาพร้อมวิมานและทรัพย์ศฤงคารทั้งหลายให้เป็นรางวัล รามสูรจึงออกติดตามนางเมื่อรามสูรขว้างขวานออกไป หมายจะจับนางเมขลา แต่ขวานนั้นก็มิอาจทำอันตรายแก่นางได้ แม้จะติดตามสักระยะก็ไม่ได้ทัน เชื่อกันว่าเมื่อนางเมขลาปล่อยแก้วทำให้เกิดแลเห็นเป็นฟ้าแลบ เมื่อรามสูรขว้างขวานเกิดเสียงดังกึกก้องเป็นสาเหตุของฟ้าร้องและฟ้าผ่า (มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา, 2548: 1091)

ถนนอรชุน เป็นถนนผ่านกลางพื้นที่ตลาดบ่อนไก่เช่นเดียวกับถนนเมขลา โดยจะมีลักษณะเป็นถนนคู่ขนานกัน อรชุนเป็นตัวละครในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ เป็นเทวบุตรที่มีฤทธิ์มีวิมานอยู่บนเขาจักรวาลและสุดท้ายก็ถูกรามสูรฆ่าตาย

3. ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นสวรรค์ชั้นที่ 2 อยู่สูงขึ้นไปจากชั้นจาตุมหาราชิกา 46,000 โยชน์ โดยมีพระอินทร์เป็นใหญ่ กลางสวรรค์ชั้นนี้มีปราสาทซึ่งเป็นที่ประทับของพระอินทร์นามว่า ไผยन्दวิมาน เมืองของพระอินทร์มีปราสาทแก้ว กำแพงแก้ว มีประตูทองประดับแก้ว 7 ประตูการซึ่ง “สวรรค์ชั้นดาวดึงส์นี้ ชาวไทยน่าจะคุ้นเคยอยู่ไม่น้อย เพราะว่าเป็นที่สถิตของพระอินทร์ผู้เป็นเทพที่คอยพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนา” (ชญาณิน นัยสินธุ์, 2552: 270)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 23 ชื่อ ได้แก่ถนนอัมรินทร์วิถี ถนนโกสีย์ ถนนม้ฆวาน หมู่บ้านอัมรินทร์วิลล์ ซอยเอกอัมรินทร์ ถนนมหาเทพ ถนนอมรราช ถนนสุขาดา ชุมชนสุนันทา ซอยสุจิตราโรงแรมวัชรโฮเทล โรงแรมวัชรชนนอร์ทเกต ชุมชนเขากบเอราวัณ ถนนมาตุลี ร้านมาตุลี

จักรยาน ร้านศรีมาตุลี อุทยานสวรรค์ พระจุฬามณีเจดีย์ ซอยจุฬามณี ซอยปาริชาติ ถนนดาวดึงส์ ร้านอาหารดาวดึงส์ และร้านดาวดึงส์การไฟฟ้า สามารถแบ่งกลุ่ม ได้ดังนี้

3.1 ชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับพระอินทร์ สามารถแบ่งได้เป็น 7 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ชื่อที่มีความหมายว่าพระอินทร์ จำนวน 7 ชื่อ ได้แก่ ถนนอัมรินทร์วิถี ถนนโกสีย์ ถนนมฆวาน หมู่บ้านอัมรินทร์วิลล์ ซอยเอกอัมรินทร์ ถนนมหาเทพ และถนนอมรราช

ถนนอัมรินทร์วิถี เป็นถนนที่ตัดผ่านถนนมาตุลีแล้วไปบรรจบกับถนนอรรถวิถี

ถนนโกสีย์ เป็นถนนที่แยกออกจากถนนอรรถวิถียาวตลอดริมแม่น้ำปิง ทิศตะวันออกสิ้นสุดที่บ้านมะเกลือ ทิศตะวันตกสิ้นสุดที่ถนนสวรรค์วิถี

ถนนมฆวาน จากสี่แยกวัดนครสวรรค์มุ่งหน้าไปทางทิศเหนือสิ้นสุดที่ถนนดาวดึงส์

หมู่บ้านอัมรินทร์วิลล์ อยู่ติดถนนอัมรินทร์วิถีมุ่งหน้าทางทิศตะวันตก

ซอยเอกอัมรินทร์ อยู่บริเวณหมู่บ้านเสือดำ
ชื่อข้างต้นมีการใช้ภาษาที่เป็นคำไวพจน์ที่หมายถึง พระอินทร์ คือคำว่า อัมรินทร์ โกสีย์ และ มฆวาน

ถนนมหาเทพ มหา 1 ว. ใหญ่, ยิ่งใหญ่
เทพ 1 น. เทวดา
มหาเทพจึงหมายถึง เทวดาผู้ยิ่งใหญ่ หรือผู้เป็นใหญ่ในเหล่าเทวดานั้นก็คือพระอินทร์

ถนนอมรราช อมรราช น. ราชาของเทวดา คือ พระอินทร์

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556)
จะเห็นได้ว่าสถานที่ดังกล่าวล้วนมีความหมายถึงพระอินทร์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความหมายโดยตรงหรือความหมายโดยอ้อม

3.1.2 ชื่อชื่อยาของพระอินทร์

พระอินทร์ปรากฏอยู่ในเรื่องเตภูมิกถา อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีชื่อยา 4 องค์ คือ นางสุธรรมา นางสุจิตรา นางสุนันทา และนางสุชาดา (มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา, 2548: 851-852)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อชื่อยาของพระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 3 ชื่อ ได้แก่ ถนนสุชาดา ชุมชนสุนันทา และซอยสุจิตรา

ถนนสุชาดา แยกออกจากถนนสวรรค์วิถี สิ้นสุดที่ถนนมาตุลี

ชุมชนสุนันทา แยกออกจากถนนสวรรค์วิถี ตัดไปทางถนนธรรมวิถี

ซอยสุจิตรา เป็นซอยที่ตัดผ่านระหว่างถนนอรรถวิถีและถนนโกสีย์ ปัจจุบันเป็นซอย โกสีย์ 13

3.1.3 อาวุธของพระอินทร์

พระอินทร์ได้ชื่อว่าเป็นใหญ่แห่งเทพยดาทั้งปวง ตามความเชื่อในเตภูมิกถากล่าวว่า “พระอินทร์มีรูปร่าง กายสีเขียว มี 2 กร มีวชิระหรือสายฟ้าเป็นอาวุธ” (มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา, 2548: 451) จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่ออาวุธของพระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อ

สถานที่ทั้งหมด 2 ชื่อ ได้แก่ โรงแรมวัชรวิไฮเตล และโรงแรมวัชรวิ นอร์ทเกต

โรงแรมวัชรวิไฮเตล อยู่ติดถนนนครสวรรค์-กำแพงเพชร ฝั่งซ้ายมือ

โรงแรมวัชรวิ นอร์ทเกต อยู่ติดถนนนครสวรรค์-กำแพงเพชร เช่นเดียวกันแต่ต้องเลี้ยวซ้ายเข้าไปในถนนมหาเทพ ประมาณ 200 เมตร

3.1.4 พาหนะของพระอินทร์

พาหนะประจำพระองค์ของพระอินทร์ คือ ช้างเอราวัณ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ไอยราพรต ช้างเอราวัณเป็นช้างที่ยิ่งใหญ่แห่งชั้นดาวดึงส์สวรรค์ มี 33 เศียร มีความสูง 1,200,000 วา แต่ละเศียรใหญ่ 2,000 วา มีงา 231 งา มีสระโบกขรณี 1,617 สระ มีกอบัว 1,319 กอ มีดอกบัว 79,233 ดอก มีกลีบบัว 554,631 กลีบ มีนางฟ้า 3,882,417 คน สาวใช้นางบำเรอ 27,176,919 คน ทั้งหมดอยู่บนเศียรของช้างเอราวัณ (พิชญ์ ศุภ., 2551: 242)

จากการเก็บข้อมูลพบว่ามีผู้นำชื่อพาหนะของพระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 1 ชื่อ คือชุมชนเขากบเอราวัณ

ชุมชนเขากบเอราวัณ อยู่บริเวณด้านหลังเทศบาลนคร นครสวรรค์ ภายในซอยปาริชาติ

3.1.5 เทวดาผู้ใช้พระอินทร์

มาตุลีปรากฏชื่ออยู่ในเตภูมิกถาว่าเป็นเทวดาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และ “เป็นเทพสารถีของพระอินทร์” (มูลนิธิสมเด็จ พระเทพรัตนราชสุดา, 2548: 1069)

จากการเก็บข้อมูลพบว่ามี การนำชื่อเทวดาผู้รับใช้พระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 3 ชื่อ ได้แก่ถนนมาตุลี ร้านมาตุลี จักรยานและร้านศรีมาตุลี

ถนนมาตุลี เป็นถนนที่ตัดผ่านถนนดาวดึงส์ยาวตลอดจนสิ้นสุดที่ถนนอรรถกวี

ร้านมาตุลี จักรยานอยู่บริเวณถนนมาตุลี เยื้องกับซอยมาตุลี 29

ร้านศรีมาตุลี อยู่ติดถนนนครสวรรค์-กำแพงเพชร ขาเข้าจังหวัดนครสวรรค์ฝั่งซ้ายมือ ก่อนถึงสนามกีฬากลางจังหวัดนครสวรรค์ 300 เมตร

3.2 ชื่อที่เกี่ยวข้องกับสถานที่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

สวรรค์ชั้นดาวดึงส์หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่านครไตรตรึงษ์เป็นเมืองของพระอินทร์ที่อยู่บนสวรรค์ ในนครไตรตรึงษ์มีอุทยานที่สวยงามอยู่มากมาย เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนให้เกิดความสนุกสนานของเหล่าเทพยดาทั้งปวง “ด้านตะวันออกของนครไตรตรึงษ์ มีอุทยานทิพย์ชื่อว่า นันทวันอุทยานมีกำแพงแก้วล้อมรอบอุทยานนี้เต็มไปด้วยต้นไม้ ดอกไม้ และลูกไม้ นอกนครไตรตรึงษ์ด้านทิศใต้มีอุทยานใหญ่สวยงามชื่อ ผารุสวัน ไม้ในสวนนี้งดงามราวตัดไว้ ด้านทิศตะวันตกมีอุทยานใหญ่อันงดงามมากอีกแห่งหนึ่งเป็นสวนไม้เครือเถาชื่อว่า จิตรลดาวัน” (มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา , 2548: 432) นอกจากอุทยานที่สวยงามแล้ว สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ยังมีสถานที่ที่สำคัญอยู่อีกหนึ่งแห่งนั่นก็คือ พระจุฬามณีเจดีย์ “ซึ่งงดงามไปด้วยแก้วอินทนิลและทอง รอบพระเจดีย์มีกำแพงทอง ซึ่งมีแก้วทั้ง 7 ประดับประดาอยู่ล้อมรอบ” (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2538: 91)

จากการเก็บข้อมูลพบว่ามี การนำชื่อที่เกี่ยวข้องกับสถานที่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 3 ชื่อ ได้แก่ อุทยานสวรรค์ พระจุฬามณีเจดีย์ และชอยจุฬามณีสามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

3.2.1 อุทยานสวรรค์ อยู่ติดถนนพลโยธินเป็นสวนสาธารณะที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครสวรรค์อุทยานสวรรค์จึงหมายถึงอุทยานของชาวสวรรค์ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีชื่อต่าง ๆ ตามที่ปรากฏอยู่ในเทภูมิกถาก็ตาม

3.2.2 พระจุฬามณีเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่ตั้งตระหง่านอยู่บนยอดเขาวัดคีรีวงศ์

3.2.3 ชอยจุฬามณี เป็นชอยที่ตัดผ่านระหว่างถนนสวรรค์วิถีและถนนโกสีย์ปัจจุบันเป็นชอยโกสีย์ 11

วัดคีรีวงศ์เป็นวัดในจังหวัดนครสวรรค์ บริเวณวัดอยู่ที่เนินเขาและมีทางขึ้นไปสู่พระจุฬามณีเจดีย์บนยอดเขา มีความเชื่อว่ายอดเขานั้นเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ซึ่งมีพระจุฬามณีเจดีย์ประดิษฐานอยู่นักท่องเที่ยวหรือชาวจังหวัดนครสวรรค์ต่างขึ้นไปสักการะกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์อีกด้วย

3.3 ชื่อที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

กลางสวนบุญทริกวันมีต้นไม้ทิพย์ชื่อว่า ปาริชาติ “ดอกปาริชาตินั้นหนึ่งร้อยปีจึงบานครั้งหนึ่งเมื่อดอกไม้สวรรค์นี้จะบาน ผึ้งเทพบุตรธิดาต่างยินดีนัก ย่อมเปลี่ยนแวรกันอยู่เฝ้าดอกไม้ นั้นจนกว่าจะบาน ครั้นดอกไม้บานย่อมมีแสงอันรุ่งเรืองงามนักหนา รัศมีแห่งดอกไม้ปาริชาตินั้นเรือง ๆ ไปไกลได้ 800,000 วา เมื่อลมรำเพยพัดไปทางทิศใดย่อมส่งกลิ่นหอมฟุ้งไปทางทิศนั้นไกลสุดไกล” (ไขแสง กิตติวัชรชัย, ม.ป.ป.: 322) กลิ่นของดอก

ปาริชาติจะทำให้ผู้ที่สุดคมเข้าไปเกิดอาการวิงเวียนและสามารถระลึกชาติได้ตั้งแต่ชาติที่ไกลที่สุดจนถึงชาติที่ไกลโพ้นออกไป ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง กามนิต วาสัญญ ซึ่งเป็นวนรณกรรมที่ดำเนินเรื่องโดยอาศัยพุทธประวัติและหลักธรรมตลอดจนพระสูตรต่าง ๆ เป็นโครงเรื่อง โดยโครงเรื่องจะมีด้วยกัน 2 ส่วนคือ โครงเรื่องภาคบนดิน และโครงเรื่องภาคบนสวรรค์ ความตอนหนึ่งของภาคบนสวรรค์กล่าวว่า “ตอนนี้ความคิดกามนิตก็หมุนวน และในทันใดนั้นก็รู้สึกว่าคุณมาอยู่ในชอกหินอีก กามนิตเหมือนใบไม้ที่ถูกลมพัดลอยคว้าง ๆ เพราะกลิ่นหอมแห่งดอกปาริชาติทำให้ระลึกถึงความเป็นไปในอดีตได้ตลอด” (เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป, 2552 : 205) ในตอนนี้บอกว่กามนิตได้กลิ่นดอกปาริชาติจึงทำให้เขาขาดการควบคุมตนเองและสามารถระลึกชาติได้

จากการเก็บข้อมูลพบว่มีการนำชื่อที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 1 ชื่อคือชอยปาริชาติ

ชอยปาริชาติ แยกออกจากถนนอัมรินทร์วิถี อยู่บริเวณด้านหลังเทศบาลนครนครสวรรค์

3.4 ชื่อที่มีคำว่าดาวดึงส์

จากการเก็บข้อมูลพบว่มีการนำชื่อที่มีคำว่าดาวดึงส์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 3 ชื่อได้แก่ ถนนดาวดึงส์ ร้านอาหารดาวดึงส์ และร้านดาวดึงส์การ์ไฟฟ้า

ถนนดาวดึงส์ แยกออกจากถนนสวรรค์วิถี บริเวณห้างแฟรี่แลนด์สรรพสินค้ายาวไปจนถึงที่ถนนมาตุลี

ร้านอาหารดาวดึงส์ อยู่บนยอดเขาวัดคีรีวงศ์ บริเวณด้านหน้าพระจุฬามณีเจดีย์

ร้านดาวดิงส์การไฟฟ้า อยู่บนถนนดาวดิงส์ขาไปถนน
มาตุลีฝั่งขวามือ ติดกับซอยมาตุลี 11

4. ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นดุสิต

สวรรค์ชั้นดุสิต เป็นสวรรค์ชั้นที่ 4 มีท้าวสันตสิทธเทวราชเป็นจอม
เทพ มีวิมาน 3 ชนิด คือ วิมานแก้ว 1 วิมานทอง 1 วิมานเงิน 1 แต่ละวิมาน
นั้นล้วนเป็นปราสาทอันสวยงามวิจิตรตระการตาเหลือที่จะกล่าว
พรรณนา สวรรค์ชั้นดุสิตเป็นที่สถิตของพระโพธิสัตว์ผู้ซึ่งจะเสด็จลงมาตรัส
รู้เป็นพระพุทธเจ้าในภายหน้า รวมทั้งพระศรีอาริยมตตรัยด้วย (ขุณยานิน
นัยสินธุ, 2552: 271)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อ ที่กล่าวถึงสวรรค์โดยมีคำว่า
ดุสิตมาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 1 ชื่อคือ สะพานดุสิตาภูมิ

สะพานดุสิตาภูมิ เป็นสะพานที่แยกออกจากทางหลวง
หมายเลข 225 เป็นสะพานข้ามแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน สิ้นสุดสะพานที่
ชุมชนเกาะยม

5. ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นนิมมานรดี

สวรรค์ชั้นนิมมานรดี เป็นสวรรค์ชั้นที่ 5 ถัดขึ้นไปจากสวรรค์ชั้น
ดุสิต 336,000 โยชน์ “สวรรค์ ชั้นนี้มีเทวราชผู้ยิ่งใหญ่ ทรงพระนามว่า
ท้าวนิมิตตเทวราช เป็นภูมิที่อยู่ของเหล่าทวยเทพ เทวดาผู้มีความ
ชอบยินดี ด้วยกามคุณที่ตนเองเนรมิตขึ้น” สวรรค์ชั้นนี้หากเทวดานึกหมาย
สิ่งใดก็เนรมิตได้โดยไม่ต้องมีใครถวายหรือส่งเวทย์ให้เหมือนเทวดาในชั้น
ต่ำลงไป (ไขแสง กิตติวัชรชัย, ม.ป.ป. : 271)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อกล่าวถึงสวรรค์โดยมีคำว่า
นิมมานรดีมาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 1 ชื่อคือ สะพานนิมมานรดี

สะพานนิมมานรดี เป็นสะพานที่ต่อจากสะพานดุสิตาภูมิ มีระยะทางของสะพานสั้นกว่าสะพานดุสิตาภูมิ ใช้เป็นสะพานข้ามแม่น้ำยม และแม่น้ำวัง ก่อนจะไหลรวมกันที่บริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยา สิ้นสุดสะพานที่ถนนโกสีย์

6. ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นพรหม

สวรรค์ชั้นพรหม เป็นภพภูมิที่สถิตของพระพรหม เป็นดินแดนที่มีแต่ความสุข อันเกิดจากการสำเร็จมาน “พรหมโลกแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ รูปภูมิ แดนพรหมมีรูป และอรูปภูมิ แดนพรหมไม่มีรูป เป็นดินแดนสำหรับผู้สำเร็จมานแล้ว (แบ่งชั้นตามอำนาจตามที่ได้บรรลุ)” (เสาวดี ธนะวิภาคนนท์, ม.ป.ป. : 51) โดยอรูปภูมิจะเป็นชั้นที่พรหมไม่มีรูปร่าง หากแต่เป็นรูปทิพย์มนุษย์ธรรมดาไม่สามารถมองเห็นได้ จะเห็นได้ ก็โดยทิพย์วิสัยเท่านั้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่ามีผู้นำชื่อกล่าวถึงสวรรค์โดยมีคำว่าพรหมมาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 2 ชื่อได้แก่ ถนนพรหมนิมิต และวัดพรหมจริยาวาส

ถนนพรหมนิมิต แยกออกจากถนนพหลโยธิน ไปสิ้นสุดที่ทางหลวงหมายเลข 1182

วัดพรหมจริยาวาส อยู่ติดถนนสวรรค์วิถี เยื้องกับซอยสวรรค์วิถี 30

7. กล่าวถึงป่าหิมพานต์

ป่าหิมพานต์ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า หิมวันต์ เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อในเทวภูมิภคของศาสนาพุทธ เป็นส่วนหนึ่งของชมพูทวีป เป็นป่าที่อยู่เชิงเขาพระสุเมรุมีสระอโนดาต ซึ่งมีน้ำเย็นและใสสะอาด รอบ

สระมีเขาใหญ่ล้อมรอบ 5 ลูก ได้แก่ เขาคันธมาถ์ เขาไกรลาส เขาจิตรภูมู เขากาลภูมู และเขาสุทศน์ (มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุตา, 2548 : 1639) ในป่าหิมพานต์นี้เต็มไปด้วยสัตว์นานาชนิด ซึ่งล้วนแปลกประหลาดจากที่มนุษย์เคยเห็นหรือเคยรู้จักสัตว์เหล่านี้เกิดจากจินตนาการของจิตรกรไทยโบราณ ที่ได้สรรค์สร้างภาพจากเอกสารเก่าต่าง ๆ หรือที่เราเรียกว่า สัตว์แห่งป่าหิมพานต์

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่กล่าวถึงป่าหิมพานต์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่ ถนนหิมพานต์ ตรอกซุนหงส์ วัดเกาะหงส์ ภัตตาคารเล่งหงส์ ภัตตาคารหงส์ฟ้า โรงแรมอนาคาต อาคารอนาคาต แยกศรีไกรลาศ และถนนไกรลาศ สามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

7.1 ชื่อที่มีคำว่าหิมพานต์

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่มีคำว่าหิมพานต์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 1 ชื่อ คือ ถนน หิมพานต์

ถนนหิมพานต์ แยกออกจากถนนวงศ์สวรรค์ ไปสิ้นสุดที่ถนนเมษสวรรค์

7.2 ชื่อที่กล่าวถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์

หงส์ เป็นสัตว์ชั้นสูงตามตำนานในไตรภูมิพระร่วง กล่าวว่า ถิ่นที่อาศัยอยู่ในถ้ำทองคำป่าหิมพานต์ มีจำนวนถึงเก้าหมื่นตัว และมีพญาหงส์ทองเป็นหัวหน้า อาศัยอยู่ที่เขาคิชฌกูฏ ในถ้ำทอง ณ ป่าหิมพานต์ เป็นราชาของนกทั้งปวง เช่น เป็ด ไก่ นก ห่าน หงส์ในระดับสูงเป็นพญาหงส์ท่านเป็นราชพาหนะของพระพรหม(พิษณุ ศุภ., 2551: 190)

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่กล่าวถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 4 ชื่อ คือ ตรอกขุนหงส์ วัดเกาะหงส์ ภัตราคารเล่งหงส์ และภัตราคารหงส์ฟ้า

ตรอกขุนหงส์ เป็นตรอกเก่าแก่ของจังหวัดนครสวรรค์ อยู่บริเวณถนนริมน้ำต้นแม่น้ำเจ้าพระยา

วัดเกาะหงส์ อยู่ติดถนนหมายเลข 3005 ตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ภัตราคารเล่งหงส์ อยู่ติดถนนพรหมนิมิต บริเวณหมู่บ้านดรีมแลนด์

ภัตราคารหงส์ฟ้า อยู่ติดถนนอรรถกวีเยื้องกับโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

7.3 ชื่อที่กล่าวถึงสถานที่ในป่าหิมพานต์

จากการเก็บข้อมูลพบว่าการนำชื่อที่กล่าวถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ทั้งหมด 4 ชื่อ คือ โรงแรมอนโนดาต อาคารอนโนดาต แยกศรีไกรลาส และถนนไกรลาส

สระในป่าหิมพานต์มีอยู่ด้วยกัน 6 แห่ง แต่ที่คนไทยคุ้นเคยกันดีก็คือ สระอนโนดาต “น้ำในสระอนโนดาตสะอาดใสบริสุทธิ์ดั่งสีแก้วมณี ภายในสระโอบล้อมเป็นชั้น ๆ บัว 7 ชั้น ชั้น 1 โยชน ได้แก่ บัชรณิ อุบลเขียว อุบลแดง อุบลขาว และโกมุท รอบริมสระอนโนดาตมีท่อน้ำอยู่ 4 ท่อ อยู่ตามทิศทั้งสี่ เรียกเป็น ทาสิงห์ (สีหมุข) ทาซ้าง (หัตถิหมุข) ทาม้า (อัสนมุข) และ ทาวัว (อุสภมุข)” (พิชญศุภ., 2551 : 166)

โรงแรมอนโนดาต อยู่บนถนนโกสีย์ อยู่ระหว่างซอยโกสีย์ 25 และซอยโกสีย์ 27

อาคารอนโนดาต เป็นอาคารสินค้าของโรงแรมอนโนดาต

เขาไกรลาสเป็นหนึ่งในเขาที่มีขนาดใหญ่ซึ่งล้อมรอบเขาพระสุเมรุ อยู่ “เขาไกรลาสมีสี่ดั่งเงินยวงที่เชิงเขามีอุทยานงดงาม เขาไกรลาสมีป่า เป็นที่บำเพ็ญเพียรของฤๅษี บันยอดเขามีทิพยปราสาทที่ประทับของ พระอิศวร มีเทวสภาและวิมานต่าง ๆ” (สยาม ภัทรานุประวัติ, 2548 : 163)

แยกศรีไกรลาส เป็นสี่แยกที่ถนนมาตุลีตัดกับถนนโกสีย์
ถนนไกรลาส อยู่ติดถนนนครสวรรค์-กำแพงเพชร ก่อน ถึงโลตัสนครสวรรค์

จากการศึกษาเรื่องการตั้งชื่อสถานที่ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่อง ไตรภูมิอย่างเห็นได้ชัดโดยสามารถ แบ่งกลุ่มได้ดังนี้

ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์โดยภาพรวม จะแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ชื่อที่มีคำว่าสวรรค์มีจำนวน 11 ชื่อ ชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับสวรรค์มี จำนวน 2 ชื่อ และ ชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทวดามีจำนวน 9 ชื่อ

ชื่อเทวตบานครสวรรค์ชั้นจตุมหาราชิกมีจำนวน 4 ชื่อ

ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จะแบ่งได้เป็น 7 ลักษณะ คือ ชื่อ ที่มีความหมายว่าพระอินทร์มีจำนวน 7 ชื่อชื่อชายาของพระอินทร์มีจำนวน 3 ชื่อ อาวุธของพระอินทร์มีจำนวน 2 ชื่อพาหนะของพระอินทร์มีจำนวน 1 ชื่อเทวดาผู้รับใช้พระอินทร์มีจำนวน 3 ชื่อ ชื่อที่เกี่ยวข้องกับสถานที่บน สวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีจำนวน 3 ชื่อ ชื่อที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้บนสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์มีจำนวน 1 ชื่อ และชื่อที่มีคำว่าดาวดึงส์มีจำนวน 3 ชื่อ

ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นดุสิตมีจำนวน 1 ชื่อ

ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นนิมมานรดีมีจำนวน 1 ชื่อ

ชื่อที่กล่าวถึงสวรรค์ชั้นพรหมมีจำนวน 2 ชื่อ

และสุดท้ายคือกล่าวถึงป่าหิมพานต์ จะแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ชื่อที่มีคำว่าหิมพานต์มีจำนวน 1 ชื่อ ชื่อที่กล่าวถึงสัตว์ ในป่าหิมพานต์มีจำนวน 4 ชื่อ และ ชื่อที่กล่าวถึงสถานที่ในป่าหิมพานต์มีจำนวน 4 ชื่อ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีจำนวนมากที่สุด โดยปรากฏการนำชื่อเทวดา ชื่อสถานที่ ชื่อพาหนะ และชื่อต้นไม้มาใช้ในการตั้งชื่ออย่างแพร่หลาย อาจเป็นเพราะว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นสวรรค์ที่ชาวไทยคุ้นเคยมากที่สุด เพราะเป็นที่สถิตของพระอินทร์ผู้เป็นเทพที่คอยพิทักษ์รักษาพระพุทธรูปตามความเชื่อมาแต่โบราณ และพระอินทร์ก็ยังปรากฏอยู่ในวรรณคดีและนิทานพื้นบ้านเรื่องต่าง ๆ เช่น จันทโครพ ไชยเชษฐ์ มณีพิชัย รามเกียรติ์ สังข์ทอง และสมบัติอมรินทร์

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. **นามานุกรมชนบประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนัก
วรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2552.
- ไขแสง กิตติวัชรชัย. **นรทสวรรณค์ ท่านเลือกได้**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
พระพุทธศาสนา, 2552.
- จังหวัดนครสวรรค์. **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครสวรรค์**.
นครสวรรค์ : ทิศทางการพิมพ์, 2552.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. **ไตรภูมิพระร่วง: การศึกษาที่มา**. กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2538.
- พระญาติไทย. **ไตรภูมิพระร่วง**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2515.
- พิษณุ ศุภ. **ปริศนาแห่งป่าหิมพานต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์,
2551.
- ภิญโญ นิโรจน์. **ภาพเก่าเล่าอดีตเมืองปากน้ำโพ**. นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วน
จำกัด ริมปีงการพิมพ์, 2558.
- มานพ สุวรรณศรี. **ภาพเก่าเล่าขานตำนานเมืองปากน้ำโพ**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553.
- มูลนิธิสมเด็จพระรัตนราชสุตา. **นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ 3**
ชื่อตัวละคร ชื่อสถานที่ และชื่อปกิณกะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มติชน, 2548.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- วิทยาลัยครูนครสวรรค์. **นครสวรรค์: รัฐกึ่งกลาง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์,
2528.

เสาวดี ธนวิภาคนนท์. “ไตรภูมิพระร่วง.” ใน **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณคดีเอกของไทย**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.

เสาวดี ธนวิภาคนนท์. “นครสวรรค์ในไตรภูมิพระร่วง.” ใน **มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน**. นครสวรรค์: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2557.

เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป. **กามนิต-วาสิฏฐี**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2552.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. **100 ปี
วิถีปากน้ำโพ: ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัด
นครสวรรค์**. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีดีเอ็克斯เพิร์ท จำกัด, 2559.

เรื่องผีในมหาวิทยาลัย:

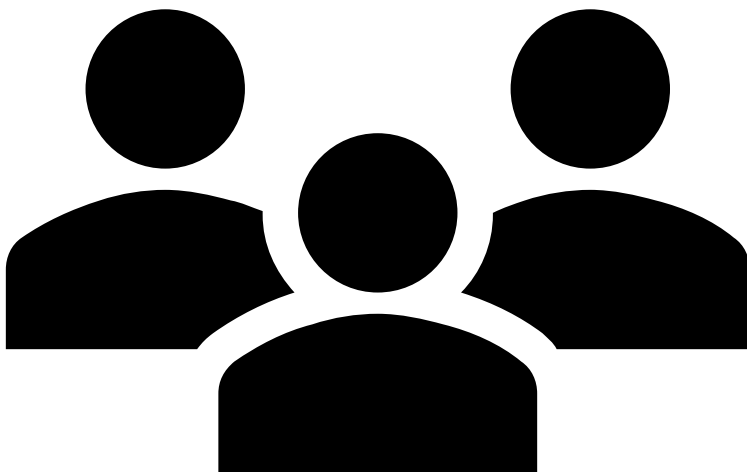
ตำนานความสยองกับหน้าที่ของเรื่องเล่า

Ghost in University:

The Horror Story and Story Telling's Functions

ชวลิต เกษประทุม *

บุญสิริ จันทรดี *

* นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ E-mail : thai_nsru@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง เรื่องผีในมหาวิทยาลัย: ตำนานความสยองกับหน้าที่ของเรื่องเล่า มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พร้อมวิเคราะห์เรื่องเล่าและหน้าที่ของเรื่องผีในมหาวิทยาลัย ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องผีจากอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัย พบว่ามีทั้งสิ้น 17 เรื่อง ผลการศึกษาด้านการวิเคราะห์เรื่องเล่าผี ด้านรูปลักษณะของผี พบว่าเรื่องผีที่เล่ามีการกล่าวถึงการเห็นผีหลายรูปลักษณะ ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง เด็กและไม่ปรากฏเป็นรูปร่าง โดยส่วนใหญ่พบเป็นผีผู้หญิง ด้านสถานที่พบว่าสถานที่ที่พบเห็นผีจะเป็นอาคารเรียนและสถานที่ทำกิจกรรมของนักศึกษา โดยห้องนาฏศิลป์และห้องน้ำเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงกับเรื่องผีมากที่สุด แต่ไม่ปรากฏเรื่องเล่าผีในพื้นที่อาคารสำนักงานเจ้าหน้าที่ ด้านเวลาในการพบเห็นผี พบว่าส่วนใหญ่เป็นเวลากลางคืน ด้านการรับรู้ พบว่าผีในเรื่องเล่ามีลักษณะการปรากฏหลายลักษณะ เช่น ปรากฏเป็นภาพ เสียง หรือเหตุการณ์ผิดปกติ และด้านตำนานพบว่า เรื่องผีส่วนใหญ่ไม่สามารถสืบหาประวัติความเป็นมาได้ สำหรับการศึกษาด้านหน้าที่ของเรื่องเล่า พบว่ามี 5 ลักษณะ คือ การสร้างความกลัว การควบคุมพฤติกรรม การสร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่ม การสืบทอดความเชื่อ และการสะท้อนปัญหา

คำสำคัญ: เรื่องผีในมหาวิทยาลัย, เรื่องเล่า

Abstract

The research article “Ghost in University: The Horror Story and Story Telling’s Functions” is aimed to collect the horror stories about ghost in Nakhonsawan Rajabhat University and analyze the story as well as the function of University’s ghost story. The study found that there are 17 stories and the ghost characteristic analysis shows that there are various types of ghost; male, female, child and unidentified figure, however, the female ghosts are most likely to be found. For the location aspect, the research found that all the locations where ghost were witnessed are classroom buildings as well as students’ activities ground; the Thai dancing art’s room and toilets are related to ghost story that most while there are no story took place in University Officer’s office. For the time aspect, most of the story related to the night time. For the conception aspect, the research found that ghosts can appear in various types such as figure, sound or paranormal activities. For the legendary aspect, the research found that most of the ghost stories cannot traced back to any history background or origin of the story. Finally, the research found that there are 5 functions of the story which are creating fear, controlling behavior, creating group’s norm, inheriting the beliefs and reflecting problems.

Keywords: University’s ghost story, story telling

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า ผี ไว้ว่า “สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับมองไม่เห็นตัว แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ อาจให้คุณหรือโทษได้ มีทั้งดีและร้าย เช่น ผีปู่ย่าตายาย ผีเรือน ผีห่า, เรียกคนที่ตายไปแล้ว” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 781) ซึ่งตามความเชื่อทางศาสนาเมื่อมนุษย์หมดลมหายใจ ดวงจิตหรือวิญญาณจะวนเวียนอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ซึ่งเป็นโลกที่เดินเป็นเส้นขนานกับโลกของสิ่งมีชีวิต ซึ่งก็คือ โลกแห่งวิญญาณ โดยดวงจิตเหล่านั้นจะมีแรงขับเคลื่อนตามกฎแห่งกรรมที่ทำไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่” (ฉัตรญาณันท์ ทวีทุน, 2555: 3) มนุษย์เชื่อว่า ผีสามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยพลังอำนาจ เช่น การหายตัว การเข้าสิงร่าง หรือสามารถทำให้เกิดเหตุดีและเหตุร้ายต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหาคำอธิบายได้

แม้คนส่วนใหญ่จะมองว่าเรื่องผีเป็นเรื่องที่น่ากลัวน่าสยดสยอง แต่ก็มีผู้คนให้ความสนใจกันเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากการนำเสนอเรื่องผีในสื่อวิทยุโทรทัศน์และสื่อบันเทิงต่าง ๆ ดังปรากฏว่า มีภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เกี่ยวกับผีถูกสร้างขึ้นมาตลอดระยะเวลา และมักได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้ชม มีรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องผี การนำเสนอประวัติของผีประเภทต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งรายการวิทยุบางรายการ ที่มีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้โทรเข้ามาเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเจอผีของตนเองให้ผู้ฟังท่านอื่นได้ฟัง

ในบรรดาเรื่องเล่าเรื่องผีและตำนานเรื่องผี มักจะมีความเกี่ยวข้องหรือมีความผูกพันกับสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด โรงพยาบาล รวมทั้งสถานศึกษาหลายแห่ง ล้วนต้องมีเรื่องเล่าหรือตำนานเรื่องผีที่ถูกเล่าต่อกันอย่างมากมาย กล่าวเฉพาะในมหาวิทยาลัย จากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นปรากฏว่าในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งก็มีเรื่องราวผีด้วยกันทั้งสิ้น

โดยเรื่องผีในมหาวิทยาลัยบางเรื่องอาจถูกเล่าจำกัดอยู่เฉพาะแค่ในสถานศึกษานั้น ๆ แต่ขณะเดียวกันก็มีเรื่องผีในมหาวิทยาลัยบางเรื่อง ก็ถูกเล่าขานกันอย่างแพร่หลายออกมานอกสถานศึกษา จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ยกตัวอย่าง เรื่องลิฟต์แดง ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ปોક...ปોક...ครี๊ด และเรื่องพยาบาลชุดแดง ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องศาลในห้องน้ำหญิง ของ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น (wp_admin, 2559: ออนไลน์)

ในฐานะผู้วิจัยเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และได้รับรู้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับเรื่องผีในมหาวิทยาลัย ที่ถูกเล่าต่อ ๆ กันในหมู่นักศึกษา อาจารย์ หรือแม่บ้าน มากมายหลายเรื่อง มาตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา จึงมีความสนใจที่จะเก็บรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยการศึกษาในครั้งนี้ไม่ได้ต้องการพิสูจน์หรือยืนยันความเป็นจริงของเรื่องเล่า แต่ต้องการศึกษาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องเล่าผีและหน้าที่ของเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์เท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของเรื่องเล่าผีภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ จากเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

วิธีดำเนินงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัย เรื่องผีในมหาวิทยาลัย: ตำนานความสยองกับ
หน้าที่ของเรื่องเล่า ได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จาก

- นักศึกษาจากคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย คณะละ 10 คน รวม
ทั้งสิ้น 50 คน

- อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ไม่น้อยกว่า
5 ปี จำนวน 5 คน

- เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ไม่น้อยกว่า
5 ปี จำนวน 5 คน

โดยให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยที่ทราบอย่าง
ละเอียด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจำนวน 60 คน สามารถได้ข้อมูลเรื่องเล่าเรื่องผีใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์มาทั้งหมด 34 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลเรื่องเล่าเรื่องผีที่เก็บข้อมูลได้มาคัดกรอง โดยใช้
เกณฑ์ 2 ข้อ ได้แก่ 1. เป็นเรื่องที่มีผู้เล่าซ้ำกันมากกว่าสองคนขึ้นไป และ
2. เป็นเรื่องที่มีลักษณะเกี่ยวกับผีอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมา
คัดกรองแล้วได้เรื่องเล่าเรื่องผีที่น่าสนใจทั้งหมด 17 เรื่อง

2. นำเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัย ที่คัดเลือกมาแล้วทั้ง 17 เรื่อง
มาวิเคราะห์ว่าแต่ละเรื่องมีลักษณะเนื้อหา ในด้านรูปลักษณ์ สถานที่ที่
พบเห็น เวลาที่พบเห็น ลักษณะการรับรู้ และความเป็นมาอย่างไร
จากนั้นก็วิเคราะห์ต่อว่า เรื่องเล่าเรื่องผีแต่ละเรื่องมีหน้าที่อย่างไรบ้าง แล้ว
นำผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเป็นบทความวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะเนื้อหาของเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ในด้านลักษณะเนื้อหาของเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านรูปลักษณ์ สถานที่ที่พบเห็น เวลาที่พบเห็น ลักษณะการรับรู้ และความเป็นมา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปลักษณ์ของผี จากการศึกษาพบว่า รูปลักษณ์ของผีในเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มี 4 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1 ผู้ชาย มี 2 เรื่อง ซึ่งปรากฏรูปลักษณ์เป็นชายแก่ ได้แก่ เรื่องชิงช้าไม้ และ เรื่องนี้กว่าภารโรง

1.1.2 ผู้หญิง มี 8 เรื่อง ซึ่งปรากฏรูปลักษณ์เป็นนางรำ ผู้หญิงผอมยาว และผู้หญิงใส่ชุดไทย ได้แก่ เรื่องของมีครุ เรื่องรำไทยให้เธอดู เรื่องนางรำ และเรื่องโดมมนุชยศาสตร์ ปรากฏลักษณะเป็นนางรำ เรื่องคืนหลอน ปรากฏลักษณะเป็นผู้หญิงใส่ชุดไทย เรื่องมาหาหนอย เรื่องอยู่เป็นเพื่อน และเรื่องอย่ามอง ปรากฏลักษณะเป็นผู้หญิงผอมยาว

1.1.3 เด็ก มี 1 เรื่องซึ่งปรากฏรูปลักษณ์เป็นเด็กผู้ชาย ได้แก่ เรื่องนั่งเล่นน้ำ

1.1.4 ไม่ปรากฏรูปลักษณ์ แต่ปรากฏเป็นเหตุการณ์ผิดธรรมชาติต่าง ๆ มี 6 เรื่อง เช่นเสียงชักโครกดังจากห้องน้ำที่ไม่มีคนเข้า เสียงเคาะประตูที่ดังทั้ง ๆ ที่ไม่มีคนเคาะ เป็นต้น ได้แก่ เรื่องเสียงลึกลับ เรื่องห้องน้ำหลอน เรื่องอย่าลบหลู่ เรื่องใครกดชักโครก เรื่องผีเลย เรื่องเท้าใคร

จากการเก็บข้อมูลพบว่า รูปลักษณ์ของผีที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องผีที่ผู้หญิงลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงใส่ชุดไทย นางรำ หรือผู้หญิงผอมยาว และเรื่องผีที่ไม่ปรากฏรูปลักษณ์ แต่แสดงออกมา

ในลักษณะเหตุการณ์ผิดธรรมชาติ ในขณะที่เรื่องผีที่ปรากฏรูปลักษณ์เป็นเด็กและผู้ชายแก่จะมีเป็นส่วนน้อย

1.2 สถานที่ที่พบเห็นผี จากการศึกษาพบว่า สถานที่ที่พบเห็นผีในเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มี 10 แห่ง ได้แก่

1.2.1 ตึกนาฏศิลป์ มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องของมีครุ พบที่ห้องซ้อมรำของสาขาวิชานาฏศิลป์

1.2.2 ตึก 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มี 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องคืนหลอน พบที่ทางเดินด้านหน้าตึก เรื่องนางรำ และเรื่องรำไทยให้เธอดู พบที่ห้องซ้อมรำของสาขาวิชานาฏศิลป์

1.2.3 โดมหลัง ตึกคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องโดมมนุษยศาสตร์

1.2.4 หอพักนักศึกษาจีน มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเสียงลึกลับ พบตอนที่เคยใช้เป็นอาคารของสาขาวิชานาฏศิลป์

1.2.5 ตึกสาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องห้องน้ำหลอน พบที่ห้องน้ำหญิง

1.2.6 ตึกคณะวิทยาศาสตร์ มี 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องอย่าลบหลู่ และเรื่องเท่าใคร พบที่ห้องน้ำหญิง

1.2.7 ตึกคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มี 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องมาหาหน่อย พบที่ชั้นบนสุดของตึกเรื่องชิงช้าไม้ พบที่บริเวณด้านหน้าตึก เรื่องอยู่เป็นเพื่อน พบที่ห้องน้ำเรื่องนั่งเล่นน้ำ พบที่สระน้ำบริเวณด้านข้างตึก

1.2.7 ตึกคณะวิทยาการจัดการ มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องใครกดชักโครก พบที่ห้องน้ำหญิง

1.2.8 ตึกปรัชญาและศาสนา มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องอย่ามอง พบที่ ชั้นบนสุดของตึก

1.2.9 สแตนดี่ียร์คณะวิทยาศาสตร์ มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องผีเสื้อ

1.2.10 ตึกองค์การบริหารนักศึกษาเก่า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนี้กล่าวการโรง พบที่บันไดขึ้นชั้น 2

จากข้อมูลดังกล่าว จะพบว่าสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องผีส่วนใหญ่มักเป็นอาคารเรียนและสถานที่ที่นักศึกษาใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือลานกิจกรรม จะไม่พบความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องผีกับสถานที่ที่เป็นอาคารสำนักงานเจ้าหน้าที่ โดยสถานที่ที่เชื่อมโยงกับเรื่องผีมากที่สุดคือ ห้องที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านนาฏศิลป์และห้องน้ำ

1.3 ช่วงเวลาที่พบผี จากการศึกษาพบว่า ช่วงเวลาที่พบเห็นผีในเรื่องเล่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ แบ่งได้ 3 ช่วงเวลา ได้แก่

1.3.1 กลางวัน พบ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องอย่าลบลู่ พบในช่วงบ่าย เรื่องใครกดชักโครก พบในช่วงบ่าย เรื่องห้องน้ำหลอน พบในช่วงเช้า

1.3.2 โพล์เพล้หรือใกล้ค่ำ พบ 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเสียงลึกลับ พบในช่วงเย็น เรื่องมาหาหน่อย พบในช่วงหัวค่ำ เรื่องผีเสื้อ พบในช่วงเย็น เรื่องนี้กล่าวการโรง พบในช่วงเย็น เรื่องห้องน้ำหลอน มีคนพบในช่วงหัวค่ำ

1.3.3 กลางคืน พบ 11 เรื่อง ได้แก่ เรื่องของมีครู พบในช่วงกลางดึก เรื่องนางรำ พบในช่วงประมาณตี 1 เรื่องคืนหลอน พบ

ในช่วงกลางดึก เรื่องรำไทยให้เธอดู พบในช่วงดึก เรื่องโดมมนุษยศาสตร์ พบในช่วงค่ำ เรื่องทำใคร พบในช่วงกลางดึก เรื่องชิงช้าไม้ พบในช่วงกลางดึก เรื่องอยู่เป็นเพื่อน พบในช่วงประมาณ 4 ทุ่ม เรื่องนั่งเล่นน้ำ พบในช่วงประมาณเที่ยงคืน เรื่องอย่ามอง พบในช่วงดึก เรื่องห้องน้ำหลอนมีคนพบในช่วงดึก

ช่วงเวลาที่พบผีส่วนใหญ่จะพบในช่วงกลางคืนและส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คนทั่วไปเชื่อว่ามีความเกี่ยวข้องกับภูตผี วิญญาณมากกว่าที่สุด แต่ก็มีเรื่องผีบางเรื่องที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลากลางวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่ไม่มีการปรากฏตัวของผีให้เห็นเป็นตัวตน แต่จะเป็นลักษณะเหตุการณ์ผิดปกติ

1.4 ลักษณะการรับรู้ จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการรับรู้ถึงผีในเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มี 5 ลักษณะ ได้แก่

1.4.1 มองเห็นเป็นภาพ มี 10 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ผีปรากฏตัวให้เห็นในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องนางรำ เห็นเป็นนางรำ เรื่องคินหลอน เห็นเป็นผู้หญิงไทย เรื่องรำไทยให้เธอดู เห็นเป็นนางรำ เรื่องโดมมนุษยศาสตร์ เห็นเป็นผู้หญิงผมยาว เรื่องมาหาหน่อย เห็นเป็นผู้หญิงผมยาว เรื่องชิงช้าไม้ เห็นเป็นผู้ชายแก่ เรื่องอยู่เป็นเพื่อน เห็นเป็นผู้หญิงผมยาว เรื่องนั่งเล่นน้ำ เห็นเป็นเด็กผู้ชาย เรื่องอย่ามอง เห็นเป็นผู้หญิงผมยาว เรื่องนี้กว่าภารโรง เห็นเป็นชายแก่

1.4.2 ได้ยินเป็นเสียง มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเสียงลึกลับ เป็นเสียงผู้หญิงที่กรีดร้องอย่างทรมาณดังออกมาจากเทปบันทึกเสียง

1.4.3 สัมผัสเหตุการณ์ผิดปกติ มี 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องอย่าลบหลู่ และเรื่องใครกดชักโครก เป็นเสียงกดชักโครกที่ดังขึ้นใน

ห้องน้ำที่ไม่มีใครเข้า เรื่องทำใคร เป็นเสียงเคาะประตูที่ตั้งขึ้นโดยไม่มีคนเคาะ เรื่องผีเลย เกิดเหตุที่ไม่ดีขึ้นระหว่างซ่อมเชียร์

1.4.4 สัมผัสทางความฝัน มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องของมีครุ เป็นผีนางรำมาเข้าฝัน

1.4.5 สัมผัสทางความรู้สึก มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องห้องน้ำหลอน ผู้ที่เข้าห้องน้ำนี้จะรู้สึกเหมือนมีคนจ้องมองตลอดเวลา

ลักษณะของผีที่ปรากฏ ส่วนใหญ่จะพบเป็นลักษณะของภาพ ซึ่งปรากฏให้เราเห็นในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของนางรำ ชายแก่ หรือเด็ก รองลงมาพบในลักษณะเหตุการณ์ผิดปกติ และบางส่วนเป็นเรื่องที่ปรากฏลักษณะเป็นความฝันและสัมผัสได้ด้วยความรู้สึก

1.5 ความเป็นมาของผี จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของผีในเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.5.1 เรื่องผีที่มีความเป็นมา มี 6 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความเป็นมาเกี่ยวกับผีในเรื่องเล่าว่าเป็นใครหรือมีเรื่องราวความเป็นมาอย่างไร ได้แก่

เรื่องของมีครุ เป็นตำนานของหุ่นนางรำตัวพระกับตัวนางของสาขาวิชานาฏศิลป์ อาจารย์และนักศึกษาของสาขาวิชานาฏศิลป์ จะให้ความเคารพบูชากับหุ่นสองตัวนี้อย่างมาก และเชื่อกันว่าหุ่นทั้งสองไม่สามารถแยกออกให้อยู่ห่างกัน หากผู้ใดนำหุ่นสองตัวนี้แยกออกจากกันก็จะเกิดเหตุการณ์ประหลาดบางอย่างกับผู้กระทำนั้น ดังนั้นหากจะนำหุ่นตัวใดไปใช้เพียงตัวเดียวจะต้องมีการทำพิธีบอกกล่าวให้หุ่นอีกตัวรับรู้จึงจะสามารถนำหุ่นไปใช้ได้

เรื่องโดมมนุษยศาสตร์ เชื่อกันว่าเป็นนางไม้ที่เคยสถิตอยู่ในต้นไม้ก่อนที่จะถูกตัดทิ้งเพื่อสร้างลานกิจกรรมหรือโดมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน

เรื่องเสียงลึกลับ เชื่อกันว่าสถานที่ที่ใช้บันทึกเทปนั้นเคยเป็นป่าช้าเก่าและเป็นทางผีผ่าน ซึ่งขณะที่ทำการบันทึกเทปนั้นเชื่อว่าเป็นเวลาที่มีวิญญาณผ่านพอดี จึงมีเสียงโหยหวนของดวงวิญญาณปรากฏอยู่ในเทปบันทึกเสียงนั้นด้วย

เรื่องห้องน้ำหลอน เป็นตำนานที่เชื่อกันเคยมีนักศึกษาหญิงที่ทะเลาะกับแฟนในขณะที่กำลังตั้งท้องอยู่ เธอได้กินยาขับเลือดและตกเลือดจนเสียชีวิตที่ห้องน้ำ

เรื่องผีเสื้อ เป็นตำนานที่เชื่อกันว่าเคยมีรุ่นพี่คนหนึ่งเป็นรุ่นพี่ที่สอนน้องซ่อมเชียร์ของคณะวิทยาศาสตร์ รุ่นพี่คนนั้นชอบกินขนมยี่ห้อเลย์สีเหลืองมาก วันหนึ่งรุ่นพี่คนนั้นเดินออกไปซื้อเลย์แล้วถูกรถชนเสียชีวิต ดังนั้นก่อนที่จะทำการซ่อมเชียร์จะต้องมีการซื้อเลย์ยี่ห้อสีเหลืองมาเซ่นไหว้ที่สแตนด์เชียร์คณะวิทยาศาสตร์ ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดเรื่องไม่ดีขึ้น

เรื่องนิกรว่าการโรง เป็นตำนานที่เชื่อกันว่าเป็นคนงานที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุระหว่างการก่อสร้างตึก

1.5.2 เรื่องผีที่ไม่สามารถสืบความเป็นมาได้ มี 11 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนางรำ เรื่องคืนหลอน เรื่องรำไทยให้เธอดู เรื่องอย่าลบหลู่ เรื่องเท้าใคร เรื่องมาหาหนอย เรื่องชิงช้าไม้ เรื่องอยู่เป็นเพื่อน เรื่องนั่งเล่นน้ำ เรื่องใครกดชักโครก เรื่องอย่ามอง

จะเห็นว่าเรื่องเล่าส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถสืบหาความเป็นมาได้ เป็นเรื่องที่คลุมเครือ ไม่ทราบที่มาที่ไปว่าผิวนั้นเป็นใคร ไม่ทราบว่าผิวนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

2. หน้าที่ของเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัย

“นิทานไม่ใช่เรื่องที่อ่านหรือฟังกันเพื่อความเพลิดเพลินหรือเพื่อความเวลาเท่านั้น แต่ยังมีสาระที่แฝงอยู่ชวนให้คิดต่อไปอีกด้วย บางเรื่องก็มี “คติสาระ” จนเห็นได้ชัดว่าน่าจะเป็น “นิทานสอนผู้ใหญ่” มากกว่าจะเป็นนิทานสำหรับเด็กอย่างที่เรามักเข้าใจหน้าที่ของนิทานกัน” (กุสุมา รักษมณี, 2536: 10)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากข้อความข้างต้นนี้มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัย โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า เรื่องเล่าผีไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่สร้างความหวาดกลัวหรือสร้างความสยองขวัญให้แก่ผู้ชมหรือผู้ฟังเท่านั้น แต่ยังซ่อนแฝงหน้าที่อื่น ๆ เอาไว้ด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์หน้าที่ของเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัยพบว่าสามารถแบ่งได้ 5 หน้าที่ ดังนี้

2.1 หน้าที่ในการสร้างความกลัว

ความกลัวคืออารมณ์ที่ถูกปรุงแต่งขึ้นในสมอง เมื่อสมองรับข้อมูลภาพหรือเสียง ที่ส่งมาจากอวัยวะรับสัมผัส สมองจะสรุปผลข้อมูลว่าเจ้าของสมองกำลังเผชิญหน้ากับอันตราย และมีบางคนที่ชอบความกลัว เพราะคนบางกลุ่มตอบสนองต่อสารและฮอร์โมนที่หลั่งออกมาในสภาวะสู้หรือหนีในทางบวก เช่น การที่เราจ่ายเงินเพื่อซื้อตั๋วเข้าไปดูหนังผีที่มีฉากสยองขวัญ การไปเดินเล่นในบ้านผีสิงแล้วเจอผีออกมาหลอก การไปทดสอบความกล้าในสุสานทำทนายเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ หรือแม้แต่การไปนั่งรถไฟเหาะตีลังกาให้ที่ให้ความรู้สึกเหมือนตกจากที่สูง (แครธริน ทรงพัฒนโยธิน, 2559: ออนไลน์)

ดังนั้น แม้ว่าคนเราจะมีความรู้สึกลัวผี แต่ก็มีความสนใจและความชอบในการเสพเรื่องผีในฐานะสิ่งบันเทิงอย่างหนึ่ง สำหรับเรื่องผีใน

มหาวิทยาลัยนั้น พบว่ามักจะมีการถ่ายทอดด้วยการเล่าสู่กันฟังหมู่เพื่อน หรือระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องในช่วงเวลาที่นักศึกษาทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ร่วมกันอยู่ที่มหาวิทยาลัยในช่วงเย็นหรือค่ำหลังจากเลิกเรียนแล้ว

จากการศึกษาพบว่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยนั้นมีหน้าที่ในการสร้างความกลัวอยู่ทุกเรื่อง เพียงแต่ในแต่ละเรื่องจะมีการนำเสนอความน่ากลัวแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความน่ากลัวของสถานการณ์ รูปลักษณ์และสถานที่ จากเรื่องที่ศึกษาโดยส่วนใหญ่ พบว่าห้องน้ำถือเป็นสถานที่ที่มักพบเจอเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีความน่ากลัวเป็นพิเศษ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นส่วนตัวสูง มีขนาดเล็กแคบ จึงสามารถสร้างความน่ากลัวได้เป็นอย่างมาก บรรยากาศของเรื่องเล่าผีโดยส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลากลางคืนที่มีทั้งความมืดและความเงียบสงัด ก็สามารถเสริมและสร้างจินตนาการความน่ากลัวได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรากฏในลักษณะเหตุการณ์ผิดธรรมชาติหรือปรากฏให้เห็นเป็นตัวตน ก็ส่งผลต่อการสร้างความรู้สึกกลัวได้เช่นกัน ดังเช่นเรื่องต่อไปนี้

เรื่องเท้าของใคร นักศึกษาชั้นปี 4 กลุ่มหนึ่งทำงานวิจัยร่วมกัน อยู่ที่มหาวิทยาลัยจนถึงช่วงเวลาดึก ในระหว่างที่นั่งทำงานอยู่นั้นก็ได้ยินเสียงคนเคาะประตูห้องที่พวกเขา กำลังนั่งทำงานอยู่ แต่พวกเขาไม่ได้สนใจอะไรจึงนั่งทำงานกันต่อไป สักพักหนึ่งก็ได้ยินเสียงเคาะประตูอีก นักศึกษาคนหนึ่งจึงเดินไปเปิดประตูแต่ไม่พบใคร เขาารู้สึกใจคอไม่ค่อยดี แต่ก็กลับมา นั่งทำงานต่อ สักพักเพื่อนสองคนในกลุ่มก็ออกไปห้องน้ำ ขณะที่กำลังเข้าห้องน้ำอยู่นั้นเขาได้ยินเสียงเคาะประตู จึงตะโกนถามเพื่อนที่กำลังยืนรออยู่ที่อ่างล้างมือว่า เคาะประตูทำไม เพื่อนคนที่ยืนรออยู่ปฏิเสธว่าไม่ได้เคาะ ทั้งคู่รู้สึกใจคอไม่ค่อยดีจึงรีบกลับไป ที่ห้องทำงาน เก็บข้าวของ แล้วชวนกันกลับหอพัก ขณะคนทั้งกลุ่มลงจากตึก นักศึกษาคนหนึ่งรีบนำหน้าเพื่อนอีกสองคนเพราะอยากจะออกจากที่นี่ไว ๆ และใน

บริเวณหน้าตึกก็จะมีต้นไม้ที่มีกิ่งห้อยลงมาหลาย ๆ ต้น นักศึกษาที่เดินนำไปก็รู้สึกว่าศีระของเธอสัมผัสกับกิ่งไม้เธอก็ไม่ได้สนใจอะไร แต่เพื่อนของเธอที่เดินตามมานั้น เห็นว่่าที่สัมผัสกับหัวของเพื่อนไม่ใช่กิ่งไม้แต่เป็นเท้าคนที่ห้อยลงมา เธอจึงรีบจูงมือเพื่อนแล้วรีบพากันกลับอย่างรวดเร็ว จากนั้นพวกเธอก็ไม่กล้าที่จะทำงานกันในช่วงกลางคืนอีกเลย

2.2 หน้าที่ในการควบคุมความประพฤติ

เรื่องผืนนั้นมีหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมความประพฤติของผู้คนที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน ดังปรากฏว่่ามีการสร้างความกลัวขึ้นมาเพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้คนให้ออกมาในทางที่เหมาะสม เช่น คนโบราณมักจะบอกลูกหลานหรือเด็ก ๆ ต่อกันมาว่่า เวลากินข้าวห้ามใช้ช้อนเคาะจานเพราะว่่าผีจะมากินข้าวด้วย หรือบอกว่่าอย่าตากผ้าไว้ข้ามคืน เพราะผีกระสือจะมาเช็ดปาก ซึ่งแท้จริงสิ่งเหล่านี้คือโบราณอุบายที่ช่วยกำหนดและควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เนื่องจากเวลากินข้าวไม่ควรใช้ช้อนเคาะจานข้าวเพราะจะทำให้เกิดเสียงดังและเป็นการกระทำที่ไม่มีมารยาท และการตากผ้าไว้ตอนกลางคืนจะทำให้ผ้าที่ตากไว้เปียกฝนหรือน้ำค้าง ซึ่งส่งผลให้ผ้านั้นอาจจะชำรุด หรืออาจจะมีสัตว์มีพิษมาหลบซ่อนอยู่ เมื่อนำไปใส่จะเกิดอันตรายได้

จากการวิเคราะห์หน้าที่ในการควบคุมความประพฤติ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ การใช้เวลาในมหาวิทยาลัย การเคารพของมีครู และการไม่เชื่ออย่าลบหลู่ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การใช้เวลาในมหาวิทยาลัย

โดยปกติแล้ว นักศึกษามักใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยในช่วงเวลาเช้าถึงเย็น เพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ และเมื่อถึง

เวลาเย็นก็จะเป็นเวลาที่นักศึกษาเดินทางกลับบ้านเพื่อพักผ่อนหรือไปทำกิจกรรมอื่น ๆ การที่นักศึกษาย่อมมหาวิทยาลัยในเวลากลางคืน เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นเวลาที่ไมเหมาะสม เพราะนอกจากสับสนเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายและความไม่ปลอดภัย ทั้งขณะที่อยู่ภายในมหาวิทยาลัย และขณะที่เดินทางกลับจากมหาวิทยาลัยไปที่พักแล้ว ยังทำให้ผู้ปกครองและคนในครอบครัวเกิดความเป็นห่วงกังวลอย่างมาก

เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัยแทบทั้งหมด จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาค่ำหรือดึก ทั้งนี้ นอกจากเป็นเวลาที่สอดคล้องตามความเชื่อเกี่ยวกับผีที่มีปรากฏตัวหรือมีฤทธิ์ในเวลากลางคืนแล้ว ยังอาจมองได้ว่าเป็นการใช้เรื่องผีทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษา เพื่อเป็นเสมือนคำเตือนให้นักศึกษาระลึกว่า หากอยู่ในมหาวิทยาลัยในเวลากลางคืน ก็อาจจะได้พบกับเหตุการณ์ตามเรื่องเล่าก็ได้

เรื่องชิงช้าไม้ มีนักศึกษาในกลุ่มหนึ่งซึ่งกำลังทำโปรเจกกันจนดึก เพื่อที่จะนำไปเสนออาจารย์ นักศึกษาคนหนึ่งออกมาเข้าห้องน้ำ และเขาได้หันไปมองที่ชิงช้าไม้ตัวใหญ่ที่ตั้งอยู่หน้าตึกตรงทางเข้าตึก เขาเห็นผู้ชายแก่ ๆ นั่งอยู่บนชิงช้านั้น ในตอนแรกเขาก็นึกว่าเป็นยามที่มักมาเดินตรวจรอบมหาวิทยาลัยแวะมานั่งพักผ่อน แต่เมื่อเขาหันกลับไปดูอีกครั้ง ก็พบว่าร่างของผู้ชายแก่คนนั้นค่อย ๆ เลือนหายไป เขาจึงรีบวิ่งเข้าไปหาเพื่อนในห้องทันที และเมื่อเขาเอาเรื่องนี้ไปเล่าให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง เพื่อน ๆ ต่างก็บอกว่า ในเวลาตึก ๆ มักมีคนเห็นชายแก่มานั่งเฝ้าชิงช้าอยู่หน้าตึกนี้เป็นประจำ

2.2.2 การเคารพครู

ครูเป็นบุคคลที่คนไทยให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างสูง รองมาจากบิดามารดา เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เรา นอกจากครูที่เป็นผู้สอนโดยตรงแล้ว ความนับถือดังกล่าวยังมีแผ่ไปถึงผู้เป็นครูของครู และสิ่งของที่ครูใช้สอนด้วย โดยเฉพาะสาขาวิชาทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ก่อนการเรียนหรือทำการแสดงก็มักมีการกำหนดให้ไหว้ครูทุกครั้ง

เรื่องผีในมหาวิทยาลัยหลายเรื่องมีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์ และแสดงให้เห็นถึงผลร้ายการแสดงความไม่เคารพครู โดยมักมีลักษณะเนื้อหาว่าผู้ที่ไม่แสดงความเคารพ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม ก็จะมีพบกับเหตุการณ์ประหลาดที่ไม่สามารถอธิบายได้ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของมีครู

เรื่องของมีครู ในห้องนาฏศิลป์จะมีหุ่นนางรำอยู่คู่หนึ่ง ซึ่งนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์เชื่อกันว่าหุ่นนางรำนั้นมีครูหรือมีอำนาจที่มองไม่เห็นสถิตอยู่ วันหนึ่งมีนักศึกษาต่างสาขาไปเรียนวิชาการแต่งหน้าในห้องนาฏศิลป์ และได้เผลอนั่งยื่นเท้าไปทางหุ่นนางรำที่อยู่ในตู้ พอกลับไปที่บ้าน เธอก็ฝันเห็นนางรำมารำให้ดูแล้วเรียกเธอเข้าไปหา เมื่อสะดุ้งตื่นขึ้นมาแต่เธอก็ไม่ได้สนใจอะไร จากนั้นสัปดาห์ถัดมาเธอก็ไปเรียนวิชาการแต่งหน้าที่ห้องนาฏศิลป์อีก เธอจึงเล่าความฝันให้อาจารย์ฟัง อาจารย์เตือนอย่าหันเท้าไปทางหุ่นนางรำอีก แล้วให้เธอไปกราบขอขมา แต่แล้วในวันนั้นเธอก็เผลอนั่งหันเท้าไปทางหุ่นนางรำอีก ทันใดนั้นเธอก็รู้สึกปวดขามากจนขยับขาไม่ได้ เธอจึงกล่าวขอโทษแล้วก็บอกว่าจะไม่ทำอีก ขาของเธอก็หายปวด

2.2.3 การไม่เชื่ออย่าลบหลู่

เรื่องราวของความเชื่อ บางครั้งเราไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ดังนั้นเมื่อพบกับความเชื่อที่ไม่สอดคล้องต้องตรงกับความเชื่อของเรา ก็ควรให้ความเคารพ ไม่แสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยาม ดังที่มีคำพูดติดปากคนไทยว่า “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” ซึ่งความเชื่อเรื่องผีวิญญาณก็เช่นกัน จากการศึกษาเรื่องผีในมหาวิทยาลัยหลายเรื่อง พบว่ามีการนำเสนอประเด็นเรื่องนักศึกษาไม่เชื่อว่าผีมีจริง และแสดงอาการทำทนายหรือลบหลู่ดูแลตนต่าง ๆ ซึ่งนักศึกษาเหล่านั้นก็จะได้พบกับการแสดงฤทธิ์ของผีในท้ายที่สุด ดังตัวอย่างเรื่องอย่าลบหลู่

เรื่องอย่าลบหลู่ ที่ห้องน้ำหญิงของตึกคณะหนึ่ง เชื่อกันว่าผีสิงอยู่ เพราะมักมีเสียงกดชักโครกดังขึ้นโดยที่ไม่มีคนใช้ห้องน้ำนั้น นักศึกษากลุ่มหนึ่งอยากจะพิสูจน์ว่าเรื่องที่รุ่นพี่เล่าต่อกันมานั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่ จึงชวนกันไปที่ห้องน้ำนี้ในช่วงบ่ายวันหนึ่ง เพื่อนสี่คนที่เป็นผู้ชายเข้าไปในห้องน้ำ และให้เพื่อนอีกหนึ่งคนซึ่งเป็นผู้หญิงยืนรออยู่ข้างนอก เมื่อเข้ามาในห้องน้ำแล้ว นักศึกษาชายกลุ่มนั้นก็เปิดประตูห้องน้ำดูทุกห้อง เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีใครอยู่ จากนั้นก็เริ่มพูดคุยกันและตะโกนในทำนองทำทนายว่า ผีไม่มีจริง ผีเป็นเรื่องไร้สาระ ทันใดนั้นก็มีเสียงชักโครกดังขึ้น นักศึกษากลุ่มนั้นตกใจรีบวิ่งกันออกมาแล้วก็ถามเพื่อนที่อยู่ข้างนอกว่าได้ยินเสียงชักโครกดังหรือไม่ เพื่อนผู้หญิงที่อยู่ข้างนอกก็บอกว่าไม่ได้ยินเสียงอะไรเลย แล้วทั้งหมดก็รีบพากันวิ่งลงมาจากตึกนั้น

2.3 หน้าที่ในการสร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่ม

เมื่อมนุษย์มีการรวมกลุ่มสังคมย่อมมีการสร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่มขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มของตนเองมีเอกลักษณ์และแตกต่างจากกลุ่มอื่น

จากการศึกษาเรื่องผีในมหาวิทยาลัยพบว่า มีการนำเรื่องผีมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม เพื่อให้คนในแต่ละกลุ่มมีความรู้สึกร่วมกันและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก เรื่องผีเสื้อ เป็นความเชื่อของกลุ่มนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการซ่อมแซมของคณะวิทยาศาสตร์ ทำให้มีการนำขนมเลย์ซองเหลืองมาเช่นไหว้ที่สแตนดี้เชียร์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดความราบรื่นในการซ่อมแซมเชียร์ เพราะมีเรื่องเล่าว่าที่สแตนดี้เชียร์คณะวิทย์ฯ มีรุ่นพี่คนหนึ่งคอยทำหน้าที่ฝึกซ้อมน้องร้องเพลงเชียร์ เขาชอบกินขนมเลย์ซองสีเหลืองมาก วันหนึ่งขณะที่เขาเดินไปซื้อขนมเลย์ที่ร้านสะดวกซื้อใกล้มหาวิทยาลัย ได้ถูกรถชนเสียชีวิตจากนั้นก็มีความเชื่อต่อ ๆ กันมาว่าเวลาก่อนที่จะทำการซ่อมสแตนดี้เชียร์จะต้องซื้อขนมเลย์สีเหลืองมาเช่นไหว้ดวงวิญญาณรุ่นพี่คนนั้น ถ้าหากไม่ซื้อขนมเลย์สีเหลืองมาเช่นไหว้ก็จะเกิดเหตุอะไรบางอย่างในระหว่างที่ทำการซ่อมสแตนดี้เชียร์

เช่นเดียวกับนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาเย็นจนถึงช่วงดึกที่บริเวณโดมคณะฯ ก็มีความเชื่อว่า จะต้องทำการจุดธูปบอกเจ้าที่เพื่อเป็นการขอใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมเพื่อให้พบเจอเรื่องราวเร้นลับต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะมีเรื่องเล่าว่า ในช่วงก่อนการแข่งขันกีฬาคณะฯ ผู้นำเชียร์จะใช้โดมเป็นสถานที่ฝึกซ้อมในช่วงเย็นจนถึงค่ำ มีผู้นำเชียร์คนหนึ่งมองเห็นผู้หญิงผมยาวเดินทะลุออกมาจากหน้าต่างแล้วมานั่งห้อยขาอยู่บริเวณหลังคากันสาดของโดม พวกเธอจึงไปบอกกับรุ่นพี่ที่ทำการฝึกซ้อม รุ่นพี่ก็ฝึกขึ้นได้ว่าลืมนจุดธูปไหว้เจ้าที่ เพราะก่อนที่จะสร้างโดม มีการโค่นต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง จึงทำให้เชื่อกันว่าที่พวกเธอเห็นนั้นน่าจะเป็นเจ้าที่ที่เคยสถิตในต้นไม้ต้นนั้นมาก่อน ทำให้เวลาที่จะใช้โดมในการทำการกิจกรรมช่วงเย็นจนถึงช่วงดึกจะต้องทำการ

จุดรูปบอกเจ้าที่เพื่อขอใช้สถานที่ในการทำกิจกรรม ไม่เช่นนั้นเจ้าที่นั้นจะออกมาปรากฏตัวให้เห็น

2.4 หน้าที่ในการสะท้อนปัญหาในสังคม

ปัญหาในสังคม คือ สิ่งที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ โดยคนส่วนใหญ่มองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นและสามารถแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน ซึ่งปัญหาของคนในสังคมที่ขัดต่อระเบียบของสังคมเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ จากการศึกษาเรื่องผีในมหาวิทยาลัยพบว่าการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม 2 ประเด็นคือ ปัญหาความรักในวัยเรียน และปัญหาของความปลอดภัยในการก่อสร้าง

2.4.1 ปัญหาความรักในวัยเรียน

ในปัจจุบันปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเจริญเติบโตจึงมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ทำให้วัยรุ่นประสบปัญหามากมาย เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการทำแท้ง จากการศึกษาของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า การตั้งครรภ์ และคลอดบุตรในกลุ่มวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ในปี 2552 มีจำนวน 155,978 คน จากจำนวนทั้งหมด 811,384 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.2 นอกจากนี้ยังพบว่า มีปัญหาการทำแท้งในกลุ่มวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์จำนวนมาก โดยร้อยละ 46.8 เป็นคุณแม่อายุต่ำกว่า 25 ปี และอีกร้อยละ 30 เป็นคุณแม่อายุต่ำกว่า 20 ปี (ศูนย์ข้อมูลวิชาการ, 2553: ออนไลน์) ซึ่งปัญหาความรักหรือการมีเพศสัมพันธ์

ก่อนวัยอันควรนั้น เป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ในเรื่องผีในมหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน ดังปรากฏว่ามีเรื่องผีที่เล่าถึงความเป็นมาของผีว่าเป็นนักศึกษาที่เสียชีวิตจากการตกเลือดหรือมีปัญหาเรื่องความรักแล้วจึงคิดสั้น ดังตัวอย่าง **เรื่องห้องน้ำหลอน** ซึ่งกล่าวถึงห้องน้ำหญิงภายในตึกแห่งหนึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าหากใครได้เคยไป จะรู้สึกว่าได้อยู่แค่คนเดียวและเหมือนกำลังถูกจ้องมองจากใครบางคน มีเรื่องราวที่เล่าต่อกันมาว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นนักศึกษาได้มีปัญหากับคนรัก และเธอกำลังตั้งท้องพอดี จนเป็นเหตุให้เธอตัดสินใจกินยาขับเลือดแล้วตกเลือดและเสียชีวิตในห้องน้ำหญิงแห่งนั้น

2.4.2 ปัญหาของความปลอดภัยในการก่อสร้าง

การก่อสร้างอาคารสถานที่นั้นถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเจริญให้แก่สถานที่ต่าง ๆ แต่ความปลอดภัยพื้นฐานในงานก่อสร้างยังถูกละเลย ขาดความสนใจ และเอาใจใส่จากผู้รับเหมาและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ อย่างจริงจัง อุบัติเหตุและโศกนาฏกรรมจึงยังคงเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งจากสถิติสถานการณ์การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานปี 2555-2559 ประเภทกิจการก่อสร้างของสำนักงานประกันสังคม มีลูกจ้างประสบอันตรายสูงสุดในรอบ 5 ปีพบว่า ประเภทกิจการก่อสร้างเป็นประเภทกิจการที่มีจำนวนการประสบอันตรายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 7.76 ต่อปีของการประสบอันตรายทั้งหมด (สำนักงานประกันสังคมกระทรวงแรงงาน, 2559: ออนไลน์) ซึ่งจากการศึกษาเรื่องผีในมหาวิทยาลัยก็พบการสะท้อนปัญหาดังกล่าว ดังปรากฏว่าจะมีเรื่องผีหลายเรื่องที่เล่าว่าผีประจำอาคารสถานที่ต่าง ๆ คือ วิญญาณของคนงานก่อสร้างที่ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตในขณะที่สร้างตึกหรืออาคาร ดังตัวอย่าง **เรื่องนิกวาการโรง** ซึ่งกล่าวถึงนักศึกษาในกลุ่มหนึ่งทำงานสโมสร

นักศึกษา ได้ไปชนของเพื่อนำไปใช้ทำกิจกรรมของคณะ นักศึกษาคนหนึ่งเดินนำขึ้นอาคารไปก่อนส่วนเพื่อนอีกสามคนก็เดินตามมา ขณะที่เพื่อนทั้งสามคนเดินตามมานั้นได้เห็นลุงแก่ ๆ คนหนึ่งเดินนำพวกเขาขึ้นไปก่อน แต่ก็ไม่ได้สนใจอะไรเพราะคิดว่าลุงเป็นการโรงที่มาเปิดประตูห้องเก็บของให้ แต่แล้วเพียงพริบตาเดียวลุงแก่คนนั้นก็หายไปกับตา ในภายหลังก็มีคนมาเล่าให้พวกเขาฟังว่าเมื่อในตอนที่กำลังก่อสร้างอาคารแห่งนี้ มีคนงานที่เป็นผู้ชายมีอายุพลัดตกลงมาจากอาคารและเสียชีวิต

2.5 หน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อ

คนไทยมีความเชื่อมากมายเกี่ยวกับเรื่องผี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชนิดของผี วิธีการในการเห็นผี สถานที่ที่มักจะพบเจอผี ดังนั้นเรื่องผีในมหาวิทยาลัยจึงมีหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับผีมาแต่โบราณด้วย ยกตัวอย่างเช่น ความเชื่อเรื่องทางผีผ่าน คือ ตามความเชื่อต่างบอกกันว่า ทางผีผ่านหรือสามแพร่งนั้นเป็นตำแหน่งไม่ดี อัปมงคล เพราะเป็นสถานที่ที่ผีหรือวิญญาณใช้เป็นเส้นทางในการเดินทาง ซึ่งความเชื่อเรื่องทางผีผ่านนี้ ปรากฏอยู่ในตัวอย่าง **เรื่องเสียงลึกลับ** เมื่อประมาณสิบกว่าปีก่อน หอพักนักศึกษาเคยเป็นอาคารนาฏศิลป์เก่า ครั้งหนึ่งมีนักศึกษาได้ทำการบันทึกเทปเสียงดนตรีเพื่อนำไปใช้ฝึกซ้อมรำ แต่เมื่อนำมาเปิดฟังก็มีเสียงร้องอย่างเจ็บปวดทรมานดังแทรกอยู่ด้วย เมื่ออาจารย์ทราบเรื่องจึงนำเทปไปเปิดให้พระรูปหนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่ศุขฟังต่อ เพื่อถามว่าเป็นเสียงอะไร พระรูปนั้นบอกว่าเมื่อก่อนที่ก่อสร้างอาคารตรงนั้นเป็นป่าช้าเก่า และต่อมาก็เป็นทางผ่านของวิญญาณที่จะถูกนำไปพิพากษาโทษ แล้วตอนที่นักศึกษาบันทึกเทป ได้มีวิญญาณได้ผ่านตรงนั้นพอดี พระรูปนั้นบอกให้ลบเทปทิ้งไปเสียเพราะไม่เป็นมงคล แต่นักศึกษาก็ไม่ได้ลบและพอมานเปิดฟังในตอนหลังอีกครั้งก็ไม่มีเสียงร้องนั้นแล้ว

แม้ว่าเรื่องผีในมหาวิทยาลัย จะเป็นเรื่องไม่สามารถพิสูจน์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ได้ว่ามีจริงหรือไม่ แต่สิ่งที่ได้ค้นพบจากการศึกษาหน้าที่ของเรื่องเล่าผีในมหาวิทยาลัย พบว่า ได้สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมความคิดความเชื่อบางอย่างของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ การประกอบสร้างเรื่องเล่าผีบางเรื่องอาจเป็นกุศโลบายในการสะท้อนปัญหาของสังคม การกำหนดและควบคุมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ตลอดจนการสืบทอดความเชื่อโบราณให้แก่คนรุ่นหลัง ขึ้นอยู่กับเราว่าจะตีความและเข้าใจเรื่องผีไปในลักษณะใด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ในความเชื่อของคนจำนวนหนึ่ง ผี อาจหมายถึงบางสิ่งบางอย่างที่มีรูปร่างหน้าตา น่าเกลียด น่ากลัวและชอบทำร้ายคน ในขณะที่บางคนก็อาจบอกว่า ผี คือสิ่งที่ไม่ใช่คน แต่จะคอยพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองผู้ที่ประพฤติเป็นคนดี นักคติชนวิทยาหรือนักมานุษยวิทยาอาจอธิบายว่า ผี คือรูปแบบความเชื่อของมนุษย์ที่สั่งสมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาแต่ครั้งอดีตนักจิตวิเคราะห์อาจกล่าวว่า ผี คือ การแปลงรูปของ id ที่ดำรงอยู่ในจิตไร้สำนึก มาเป็นระบบความเชื่อของมนุษย์ ในขณะที่นักวิทยาศาสตร์อาจสรุปได้ว่า ผี คือความมกมายที่ไม่อาจพิสูจน์ได้โดยหลักเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุดังกล่าว ผี จึงอาจมีความหมายอย่างไรก็ได้ สุดแล้วแต่การประกอบสร้างหรือนิยามขึ้นมาจากจุดยืนที่ต่างกันออกไป...”

(กำจร หลุยยะพงศ์ และ สมสุข หินวิมาน, 2552: 58)

บรรณานุกรม

- กุสุมา รักขมณี. **วรรณกรรมสั้นสี่ร้อยโกศศ.** กรุงเทพฯ: ศยาม, 2536.
- กัจจกร หลุยยะพงศ์ และ สมสุข หินวิมาน. **หลอน รัก สืบสวน ในหนังไทย: ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ.๒๕๒๐-๒๕๔๗): ทัศนศึกษาตระกูลหนังผี หนังรัก และหนังยุคหลังสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: ศยาม, 2552.
- แครธริน ทรงพัฒนโยธิน. **ทำไมบางคนชอบดูหนังผีทั้ง ๆ ที่กลัวผี.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://themomentum.co/happy-self-help-horror-film>. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2559.
- ฉัตรวิญญ์ ทวีทุน. **อัตลักษณ์ของผี และความคิดเห็นของวัยรุ่นที่มีต่ออัตลักษณ์ผีในภาพยนตร์ไทย.** กรุงเทพฯ: สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.
- พลอยชมพู ยามะพาน. “ผีสง.” ใน **นามานุกรมขนบประเพณีไทย หมวดประเพณีราษฎร์ เล่ม 3 (คติความเชื่อ).** กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2559.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- ศูนย์ข้อมูลวิชาการ. **แม่วัยเด็กท้อง-แท้ง ฟุ้งสูง.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://resource.thaihealth.or.th/situation/risk/12495>. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2559.
- สำนักงานประกันสังคมกระทรวงแรงงาน. **สถิติสถานการณ์การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงานปี 2555-2558 ประเภทกิจการก่อสร้าง.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

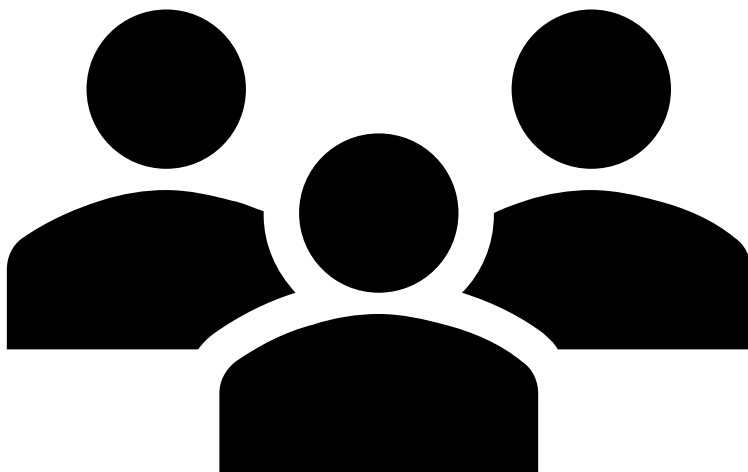
<http://www.sso.go.th/wpr/uploads/uploadImages/file/accidentbuild54-58.pdf>. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2559.

Wp admin. **15 มหาวิทยาลัยผิวดุ ในไทย**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
https://teen.mthai.com/campus_star/63774.html.
สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2559.

ห้องกะเหรี่ยง

Mong Wai and Gee Wai

เมธี พันธุ์วราทร *

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail : pmetee@gmail.com

บทคัดย่อ

โหม่งว้ายและจีว้ายเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีของชาว กะเหรี่ยงโป สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากดนตรีของชาวพม่า โหม่งว้าย และจีว้ายมีลักษณะเป็นฆ้องแผงจำนวน 3 แผง ประกอบด้วยลูกฆ้องมีปุม ทำจากโลหะประเภททองเหลืองจำนวน 18 ลูก โหม่งว้ายและจีว้ายมีระดับเสียงที่แตกต่าง โหม่งว้ายจะมีเสียงทุ้ม ส่วนจีว้ายจะมีเสียงแหลม

การบรรเลงโหม่งว้ายและจีว้ายนั้นกำหนดให้ผู้บรรเลงนั่งขัดสมาธิ กึ่งกลางของแผงที่ 2 จับไม้ตีโดยวิธีคว่ำมือ กำไม้ตีให้อยู่ในอุ้งมือและไม่แน่นเกินไป นิ้วหัวแม่มืออยู่บริเวณด้านข้างของไม้ตี ปลายนิ้วชี้อยู่บริเวณ ด้านข้างหรือด้านบนของไม้ตี แล้วคว่ำมือลงให้แขนทั้งสองอยู่ข้างลำตัว ไม่ชิดและไม่เกร็งจนเกินไป โดยการบรรเลงโหม่งว้ายและจีว้ายนั้นจะมีวิธีการใช้มือหลายลักษณะคือ ตีคู่แปด ตีคู่สี่ และการตีเสียงเดียว

คำสำคัญ: โหม่งว้าย, จีว้าย, เครื่องดนตรีชาวกะเหรี่ยง

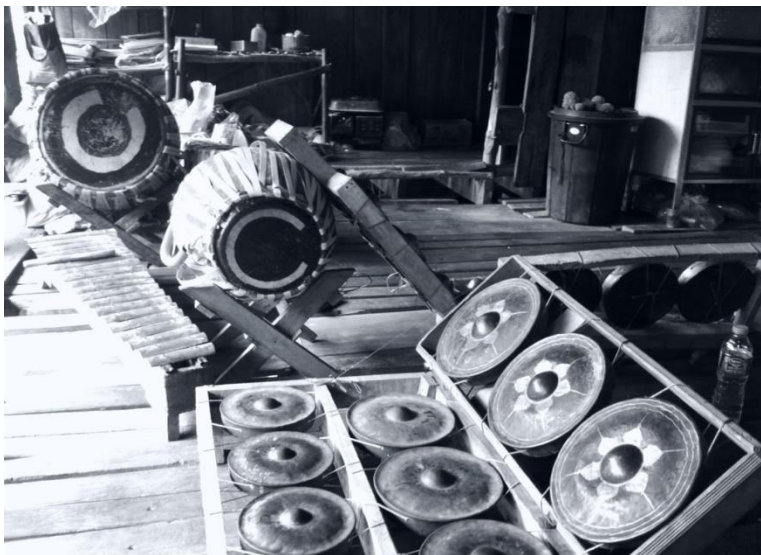
ABSTRACT

Mong wai and Gee wai is a kind of Karen musical instruments in an Idiophones family. Assumed to be influenced by Burmese music. Mong wai and Gee wai are frame gong (three-panel), consisting of 18-piece Bose gongs, Mong wai, and Gee wai had different levels of sound. Mong wai has a bass voice. Gee wai has a sharp voice.

To Play the Mong wai and Gee Yai requires that the players had to sit in the middle of the second panel. Hold the mallet by the hand upside down. Grip the grip in the palm and not too tight. The thumb is on the side of the mallet. Pointed finger on the side or top of the mallet. Then put a hand down, the arms are not aligned with the body and not too rigid. By playing Mong wai and Gee wai, there are many styles to use the hand pattern, play the octave, play interval 4th, and a single pitch.

Keywords: Mong wai, Gee wai, Karen musical instruments

“โหม่งวาย” (บางท่านเรียก“มอ่งวาย”) และ “จีวาย” เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีของชาวกะเหรี่ยงโป สันนิษฐานว่าชาวกะเหรี่ยงได้รับอิทธิพลเครื่องดนตรีมาจากเครื่องดนตรีที่เรียกว่า “maung saing” ในบรรเลงในวงดนตรีชาวยาย (Saing Waing) ของชาวพม่า โหม่งวายเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงดนตรี “ชะพูชะอู” มีบทบาททางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงคือบรรเลงดนตรีสำหรับประกอบการแสดงของชาวกะเหรี่ยงคือ รำตง รำอะแยย และละครก่วยเจ้าะ นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงในงานบุญและประเพณีสำคัญๆ ของชาวกะเหรี่ยงเช่น งานบุญข้าวใหม่ งานบุญสงกรานต์ งานบุญเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามหมู่บ้านกอม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 9-12 กันยายน 2558

ภาพเครื่องดนตรีบางส่วนที่ใช้ในวงชะพูชะอู
ที่มา นายเมธี พันธุ์ราทร

“โหม่งวาย” และ “จีวาย” ประกอบด้วยลูกฆ้องมีปุ่มทำจากโลหะประเภททองเหลืองจำนวน 18 ลูก นำมาผูกติดกับแผงไม้ (Frame) จำนวน 3 แผง เมื่อนำมาบรรเลงต้องนำแผงฆ้องทั้งแผงทั้งสามแผงนี้มาประกอบเข้าด้วยกัน ด้วยลักษณะที่เป็นแผงทำให้บางท่านเรียก “ฆ้องแผง” (Framed Gongs) (ดังรูป)

ภาพเครื่องดนตรีพม่า “maung saing”

ที่มา http://www.europeana.eu/portal/record/09102/_spk_obj_256407.html

รูปโหม่งวาย

รูปจีวาย

ที่มา นายเมธี พันธุ์วราร

ลูกห้องของโหม่งวายและจีวายทำจากโลหะผสมประเภททองเหลือง เป็นห้องประเภทมีปุ่มลักษณะคล้ายห้องโหม่งที่ใช้ในดนตรีไทย สำหรับแฉ่งไม้ที่นำมาผูกลูกห้องมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า นิยมทำมาจากไม้เนื้อแข็งตามแต่จะหาได้ในท้องถิ่น ประกอบด้วยกัน 3 แฉ่ง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แฉ่งที่ 1 เรียกว่า “เซอ โพล่ว” ประกอบด้วยลูกห้องขนาดใหญ่จำนวน 3 ใบ แฉ่งอยู่ในแฉ่งไม้รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมุมล่างของแฉ่งห้องจะติดตะปูสำหรับยึดเกี่ยวกับแฉ่งที่ 2

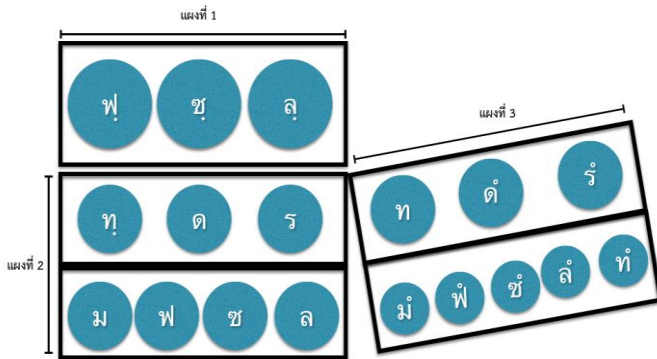
แฉ่งที่ 2 เรียกว่า “หน่วย โพล่ว” ประกอบด้วยลูกห้องขนาดกลางจำนวน 7 ลูก แฉ่งอยู่ในแฉ่งไม้รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบ่งเป็นสองชั้น ชั้นบนแฉ่งลูกห้องจำนวน 3 ลูก และชั้นล่างแฉ่งลูกห้องจำนวน 4 ลูก โดยมุมล่างของแฉ่งห้องจะติดตะปูสำหรับยึดเกี่ยวกับแฉ่งที่ 1 และ แฉ่งที่ 3

แฉ่งที่ 3 เรียกว่า “โหว โพล่ว” ประกอบด้วยลูกห้องขนาดเล็กจำนวน 8 ลูก แฉ่งอยู่ในแฉ่งไม้รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบ่งเป็นสองชั้น ชั้นบนแฉ่งลูกห้องจำนวน 3 ลูก และชั้นล่างแฉ่งลูกห้องจำนวน 5 ลูก โดยมุมซ้ายของแฉ่งห้องจะติดตะปูสำหรับยึดเกี่ยวกับแฉ่งที่ 2 และในด้านขวามือของแฉ่งจะหนุนด้วยขาตั้ง

ระบบเสียงโหม่งวายและจีวาย

ระบบเสียงของโหม่งวายและจีวายเป็นลักษณะระบบเสียงเจ็ดเสียง เริ่มจากเสียง ฟาต่ำ ไล่ขึ้นไปยังเสียงที่สูง จำนวนทั้งสิ้น 18 ระดับเสียง (Pitch) เมื่อบรรเลงจะพบว่าเสียงที่ได้ยินนั้น “โหม่งวาย” จะให้ลักษณะเสียงที่ทุ้ม ต่างกับ “จีวาย” ที่ให้ลักษณะเสียงที่แหลม เมื่อทำการวัดโดยเครื่องเทียบเสียงตามระดับเสียงของคนตรีสากลพบว่า เสียงของโหม่งวายและจีวายแต่ละเสียงจะมีความใกล้เคียงกับระดับเสียงของคนตรี

สากลหากแต่มีการเพี้ยนสูงหรือเพี้ยนต่ำในลูกฆ้อง เนื่องมาจากลูกฆ้องนั้นมิได้มีการถ่วงตะกั่วเพื่อปรับระดับเสียงแต่อย่างใด ดังจะแสดงแผนผังเสียงของแต่ละลูกฆ้องและช่วงเสียงของโหม่งวายและจ๊วยได้ดังนี้

ภาพแผนผังรูปภาพแสดงระดับเสียงของโหม่งวายและจ๊วย

ภาพโน้ตแสดงช่วงเสียงของโหม่งวายและจ๊วย

เมื่อนำโหม่งวายและจ๊วยมาวัดโดยเครื่องวัดระดับเสียง (Sound Tuner) พบว่ามีระดับเสียงดังนี้

ลูกฆ้อง (ลูกที่)	เสียง	ระดับเสียง (วัดจากเครื่องวัดระดับเสียงดนตรีสากล)	
		โหม่งว้าย	จ๊ววาย
1	ฟา (ต่ำ)	G# 199Hz	F# 359Hz
2	ซอล (ต่ำ)	A# 221Hz	G# 403Hz
3	ลา (ต่ำ)	B# 250Hz	A# 449Hz
4	ที (ต่ำ)	B# 252Hz	B# 497Hz
5	โด	C# 272Hz	C# 535Hz
6	เร	D# 301Hz	D# 601Hz
7	มี	F# 352Hz	E# 666Hz
8	ฟา	F# 373Hz	Fb 723Hz
9	ซอล	G# 416Hz	G# 800Hz
10	ลา	Ab 458Hz	A# 919 Hz
11	ที	C# 537Hz	B# 1010Hz
12	โด (สูง)	Cb 553Hz	C# 1088Hz
13	เร (สูง)	D# 597Hz	D# 1238Hz
14	มี (สูง)	E# 663Hz	E# 1367

ลูกฆ้อง (ลูกที่)	เสียง	ระดับเสียง (วัดจากเครื่องวัดระดับเสียงดนตรีสากล)	
		โหม่งวาย	จี้วาย
15	ฟา (สูง)	Fb 733Hz	Fb 1450Hz
16	ซอล (สูง)	F# 743Hz	G# 1669Hz
17	ลา (สูง)	G# 763Hz	A# 1894Hz
18	ที (สูง)	G# 800Hz	B# 2112Hz

วิธีการบรรเลง

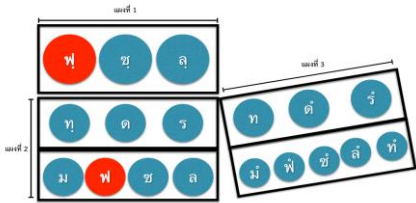
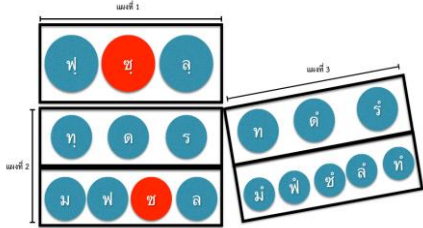
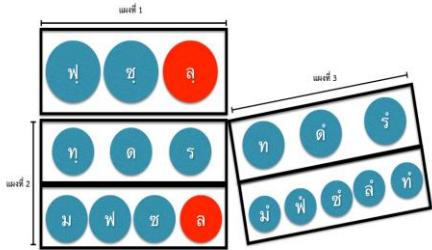
ในการบรรเลงโหม่งวายและจี้วายนั้นกำหนดให้ผู้บรรเลงนั่งขัดสมาธิกึ่งกลางของแผงที่ 2 จับไม้ตีโดยวิธีคว่ำมือ กำไม้ตีให้อยู่ในอุ้งมือและไม่แน่นเกินไป นิ้วหัวแม่มืออยู่บริเวณด้านข้างของไม้ตี ปลายนิ้วชี้อยู่บริเวณด้านข้างหรือด้านบนของไม้ตี แล้วคว่ำมือลงให้แขนทั้งสองอยู่ข้างลำตัวไม่ชิดและไม่เกร็งจนเกินไป โดยการบรรเลงโหม่งวายและจี้วายนั้นจะมีวิธีการใช้มือหลายลักษณะคือ ตีคู่แปด ตีคู่สี่ และการตีเสียงเดียว ทั้งนี้การตีเสียงเดียวผู้บรรเลงจะมีการแบ่งมือซ้ายขวาในการตีโดยการแบ่งมือซ้ายขวาก็ขึ้นอยู่กับทำนองที่บรรเลงมิได้มีการแบ่งมือตามอย่างการแบ่งมือของฆ้องวงใหญ่และฆ้องวงเล็กของไทยที่ว่าด้วย ซ้าย-ขวา-ขวา หรือขวา-ซ้าย-ซ้าย ทั้งนี้การบรรเลงของโหม่งวายและจี้วายนั้นคล้ายคลึงกันไม่แตกต่างกันมากนัก โดยความแตกต่างจะขึ้นกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในการบรรเลงและประสบการณ์ของผู้บรรเลงที่เป็นตัวแปรทำให้เกิดแนวการบรรเลงที่แตกต่าง

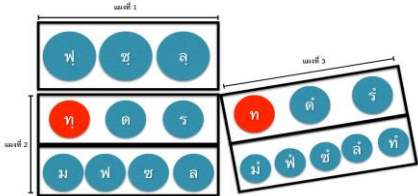
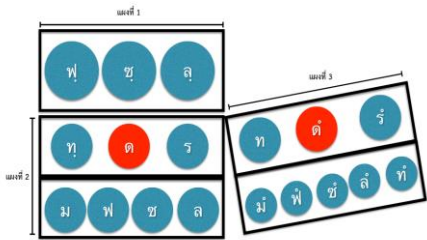
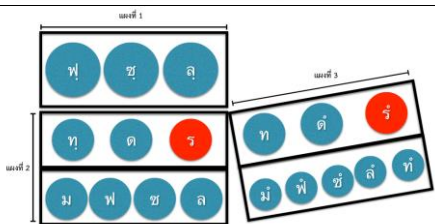
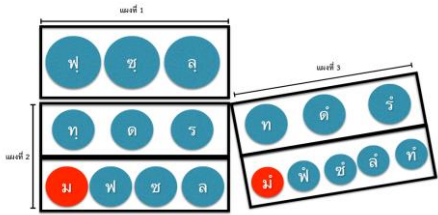

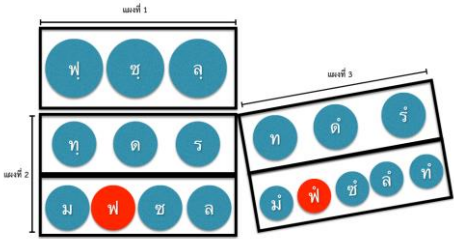
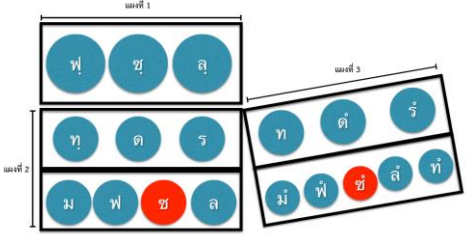
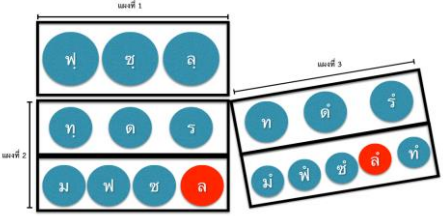
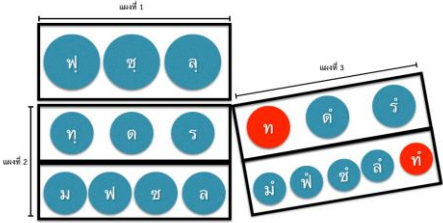
ภาพลักษณะการบรรเลงโหม่งว้ายและจ๊วยว้าย
ที่มา นายเมธี พันธุ์วราร

สำหรับการตีคู่แปดและคู่สี่นั้น พิจารณาแล้วการตีคู่แปดและคู่สี่ของโหม่งว้ายและจ๊วยว้ายมีความสัมพันธ์กับการจัดวางลูกฆ้องของเครื่องดนตรี ทำให้การวางมือเพื่อตีคู่เสียงนั้น จะมีลักษณะตั้งการวางมือในแนวตั้ง แนวนอน และแนวทแยงเพื่อตีให้ได้คู่เสียง โดยสรุปการตีคู่แปดของโหม่งว้ายและจ๊วยว้ายนั้นสามารถตีได้จำนวนทั้งสิ้น 11 คู่เสียง ดังรูปต่อไปนี้

รูปแบบการตีคู่เสียงคู่แปดของโหม่งวายและจีวาย

แผนผังการตีลูกฆ้อง	เสียงคู่แปด	แนวการวางมือ
	ฟ้า	แนวตั้ง
	ซอล	แนวตั้ง
	ลา	แนวตั้ง

แผนผังการตีลูกช้อง	เสียงคู่ แปด	แนวการ วางมือ
	ที	แนวนอน
	โต	แนวนอน
	เร	แนวนอน
	มี	แนวนอน

แผนผังการตีลูกช้อง	เสียงคู่ แปด	แนวการ วางมือ
	ฟา	แนวนอน
	ซอล	แนวนอน
	ลา	แนวนอน
	ที	แนวทแยง

จากตารางรูปแบบการตีคู่เสียงคู่แปดของโหม่งวายและจีวายข้างต้นทำให้เราสามารถจำแนกลักษณะการตีเสียงคู่แปดได้ 3 ลักษณะคือ

1) การตีคู่แปดในแนวตั้ง การตีคู่แปดลักษณะเช่นนี้สามารถกระทำได้ 3 คู่เสียงคือ เสียงฟา เสียงซอล และ เสียงลา ทั้งนี้เป็นการตีคู่แปดในแนวตั้งระหว่างฆ้องแผงที่ 1 และ แผงที่ 2

2) การตีคู่แปดในแนวนอน การตีคู่แปดลักษณะเช่นนี้สามารถกระทำได้ 7 คู่เสียงคือ เสียงที เสียงโด เสียงเร เสียงมี เสียงฟา เสียงซอล และ เสียงลา ทั้งนี้เป็นการตีคู่แปดในแนวนอนระหว่างฆ้องแผงที่ 2 และ แผงที่ 3

3) การตีคู่แปดในแนวทแยง การตีคู่แปดลักษณะเช่นนี้กระทำได้เพียง 1 คู่เสียง คือ เสียงที โดยสามารถตีคู่แปดในแนวทแยงบนฆ้องแผงที่ 3 เท่านั้น

ทั้งนี้จะได้ยกตัวอย่างบทเพลง “พ่อจา” เพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้มือฆ้องในรูปแบบต่าง ๆ

เพลงพ่อจา

ท่อน 1

มือขวา	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ
มือซ้าย	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ

มือขวา	- ล - -	ช ล - -	ช ล - -	ช ล - ตั้	- - ล -	- - - ร	- - - ร	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ด	- - ชฟ	- ด - -	- ล - -	- ด - ฟ

มือขวา	- - - -	- ล - -	- ช - -	- ลั - -	- - - ท	- ล - -	- - - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- ล - -	- - - ช	- ฟ - -	- ม - -

มือขวา	- - - -	- ตั้ - -	- รั - ตั้	- - - ฟ	- - - ชั้	- - - ท	- - - มั้	- รั - -
มือซ้าย	- ช - ล	- - - มั้	- - - -	- ฟ - -	- ช - -	- ล - -	- ล - ม	- ร - -

มือขวา	- - - ช	- - - ล	- ฟ - ช	- ล - ล	- - ช ล	- ช - -	- ช - -	- ร - -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - ล	- ฟ - ช	- ล - -	- ฟ - -	- - - ฟ	- - - ม	- - - ด

มือขวา	- ฟ - -	- ร - ช	- ล - ร	- - - ตั้	- - - รัต้	- - - ตั้	- - - ท	- - - ล
มือซ้าย	- - - ม	- - ด -	- - ด -	- ด - -	- - - ร	- ด - -	- ท - -	- ล - -

มือขวา	- - - -	- รั - ตั้	- ท - -	- - - -
มือซ้าย	- ช - ล	- - - -	- - - ล	- ช - ฟ

กลับต้น

ท่อน 2

มือขวา	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ
มือซ้าย	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ

มือขวา	- ล - -	ช ล - -	ช ล - -	ช ล - ด	- - ล -	- - - ร	- - - ร	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ด	- - ช ฟ	- ด - -	- ล - -	- ด - ฟ

มือขวา	- - - -	- ช - -	- ล - -	- ฟ - -	- - - ท	- ล - -	- ร - -	- ฟ - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ช	- ล - -	- - - ม	- - - ด	- ฟ - -

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ด - -	- - - ท	- ด - -	- - - ด	- - - ล	- - - ช
มือซ้าย	- ร - -	- ม - -	- - - ท	- ล - -	- - - ม	- ท - -	- ช - -	- ช - -

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- - - ช	- - - ช	- - - ท	- - - -	- ล - -	- ด - ร
มือซ้าย	- - - ร	- ด - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ล - -	- ช - ล	- - - ด	- - - ร

มือขวา	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ด	- ล - -	- - - -	- ด - -	- ร - ฟ
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ด	- - - ช	- ฟ - ด	- - - ร	- - - ฟ

กลับต้น

ลงจบ

มือขวา	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ
มือซ้าย	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ

ดังโน้ตที่ปรากฏจะให้ได้ว่าลักษณะการตีโหม่งว้ายและจีว้ายที่มีการตีคู่เสียงคู่แปดและการแบ่งมือห้องเพื่อดำเนินทำนอง มีความแตกต่างจากห้องวงของไทย ลาว และเขมรอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากรูปลักษณะของโหม่งว้ายและจีว้ายที่มีการวางลูกห้องที่ปรากฏอยู่บนแผงห้องเป็นตัวบังคับให้เกิดการวางมือทั้งในลักษณะแนวตั้ง แนวนอน และแนวทแยง รวมถึงการดำเนินทำนองซึ่งบังคับให้มีการเคลื่อนที่ของมือห้องนั้นไม่สามารถใช้ลักษณะการตีแบบแบ่งมือตามอย่างของห้องวงของไทยได้ เพราะบางทำนองมีการตีข้ามแผงห้อง หรือตีสลับแถวบนแถวล่างในแผงห้องเดียวกัน ยกตัวอย่างเพลง “พ่อจา” ท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ในบรรทัดที่ 1 จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนที่ของมือเพื่อการตีคู่แปดทั้งการตีคู่แปดแนวตั้งและคู่แปดแนวนอน เริ่มจากการตีคู่แปดในลักษณะแนวตั้งเสียง ลา และ เสียง ฟา จากห้องที่ 1 ถึงห้องที่ 4 จากนั้นจึงเปลี่ยนการตีคู่แปดจากแนวตั้งไปเป็นการตีในลักษณะคู่แปดแนวนอน ในห้องที่ 5-8 ดังนี้

มือขวา	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ
มือซ้าย	--- ล	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ฟ

นอกเหนือจากการตีเสียงคู่แปดยังพบว่ามี การตีเสียงสะบัดและ การตีคู่เสียงอื่นๆ ในบทเพลงพ้อจา เช่น การตีเสียงคู่สอง ซึ่งพบในเพลงพ้อ จาท่อนที่ 1 บรรทัดที่ 6 ห้องที่ 5 และท่อนที่ 2 บรรทัดที่ 5 ห้องที่ 1 ที่มี การตีสะบัดเสียงสองเสียง โดยใช้มือขวาสะบัดสองเสียงจากเสียงเรลงมา เสียงโดและมือซ้ายตีเสียงเรในจังหวะเดียวกันกับมือขวาที่ตีเสียงโดเพื่อให้ เกิดเสียงคู่สอง ดังโน้ตต่อไปนี้

ท่อนที่ 1 บรรทัดที่ 6

มือขวา	- ฟ - -	- ร - ช	- ล - ร	- - - ค	- - - รค	- - - ค	- - - ท	- - - ล
มือซ้าย	- - - ม	- - ค -	- - ค -	- ค - -	- - - ร	- ค - -	- ท - -	- ล - -

ท่อนที่ 2 บรรทัดที่ 5

มือขวา	- - - รค	- - - ร	- - - ช	- - - ช	- - - ท	- - - -	- ล - -	- ค - ร
มือซ้าย	- - - ร	- ค - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ล - -	- ช - ล	- - - ค	- - - ร

สรุป

ฆ้องกะเหรี่ยง “โหม่งวายและจีวาย” เป็นเครื่องดนตรีของชาว กะเหรี่ยงที่สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากชาวพม่าโดยผ่านกระบวนการ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถค้นหาร่องรอยทางอารยธรรมถึง ประวัติความเป็นมาได้อย่างแน่ชัด โดยลักษณะของเครื่องดนตรีมีความเป็น เอกลักษณะในรูปทรงที่ประกอบไปด้วยแผงสำหรับผูกลูกฆ้องทั้งสามส่วน อันเป็นที่มาของการเรียกลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “ฆ้องแผง” เป็นเหตุให้กลวิธีการบรรเลงของฆ้องกะเหรี่ยงนี้มีความแตกต่างไปจาก

ห้องวางที่ปรากฏในวัฒนธรรมดนตรีไทย ลาวและกัมพูชา ที่มีการดำเนิน
ทำนองการแบ่งมือห้องอย่างสลับซับซ้อนเพื่อให้สัมพันธ์กับลูกห้องที่ผูกอยู่
บนแผงห้อง อันชวนให้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกต่อไป

บรรณานุกรม

- ปรีชญา วงษ์พจน์. การศึกษามองวาย: เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง อำเภอ
สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. ปรียญานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- วนิดา พรหมบุตร. วงชะพูชะอู: ดนตรีประกอบการแสดงชาวกะเหรี่ยง
หมู่บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัด
กาญจนบุรี. ปรียญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
มานุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.
- วิสุตา เจียมเจิม. การศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ตำบล
ห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
ปรียญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางค-
วิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.